

Autorska Pracownia
Architektoniczno
Konserwatorska
Marta Wróbel

partner **grupy malaga**

ul. Chmielewskiego 5/1
81-721 Sopot, +48 608 446 146
biuro@grupamalaga.com
<http://grupamalaga.com>

PROJEKT BUDOWLANY

REMONTU (REWALORYZACJI) ELEWACJI BUDYNKU GŁÓWNEGO ZESPOŁU SZKÓŁ MECHANICZNYCH IM.INZ. TADEUSZA WENDY W GDYNI, UL. MORSKA 79

OBIEKT:	Elewacje budynku szkolnego
ADRES:	81-222 Gdynia, ul. Morska 79, działka nr 309/12
INWESTOR:	Gmina Miasta Gdynia, 81-382 Gdynia, ul. Marszałka Piłsudskiego 52/54

AUTORZY:

Projekt architektoniczny:	mgr inż. arch. Tomasz Celewicz upr. bud. 3167/Gd/87, upr. konserwatorskie 100/Gd/97 mgr inż. arch. Marta Wróbel mgr inż. arch. Marta Kodrzycka mgr inż. arch. Anna Orchowska-Smolińska
Program konserwatorski:	mgr sztuki Elżbieta Dembek, dyplomowany konserwator mgr inż. arch. Marta Wróbel, dyplomowany konserwator

Listopad 2012

ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA

1. Część opisowa

OPIS TECHNICZNY	4
1. METRYKA OPRACOWANIA	4
2. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA	5
3. ROZPOZNANIE ARCHITEKTONICZNO-HISTORYCZNE	5
4. OPIS OBIEKTU	10
5. ZAŁOŻENIA PROJEKTOWE I WYTYCZNE KONSERWATORSKIE	24
6. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH	27
7. POZOSTAŁE PRACE BUDOWLANE	39
8. KOLORYSTYKA	42
9. CHARAKTERYSTYKA ENERGETYCZNA	42
10. WPŁYW OBIEKTU NA ŚRODOWISKO	43
11. OCHRONA PRZECIWPÓŻAROWA	43
INFORMACJA DOTYCZĄCY BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA	44
ZAŁĄCZNIKI	47

2. Część ilustracyjno-dokumentacyjna:

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA	55
DOKUMENTACJA ARCHIWALNA	81

3. Część rysunkowa:

L.p.	Nazwa rysunku	Skala	Nr rys.
1	Plan sytuacyjny	1: 500	1/25
2	Inwentaryzacja – elewacja północno-wschodnia (front)	1: 100	2/25
3	Inwentaryzacja – elewacja północno-zachodnia	1: 100	3/25
4	Inwentaryzacja – elewacja południowo-zachodnia	1: 100	4/25
5	Inwentaryzacja – elewacja południowo-wschodnia	1: 100	5/25
6	Inwentaryzacja – detal 1 – portal główny	1: 50	6/25
7	Inwentaryzacja – detal 2 – wejście główne (drzwi)	1: 20	7/25
8	Inwentaryzacja – detal 3 – okno szczelinowe w portalu	1: 10	8/25
9	Inwentaryzacja – detal 4 – okno szczelinowe	1: 10	9/25
10	Inwentaryzacja – detal 5 – zwornik na portalu	1: 10	10/25
11	Inwentaryzacja – detal 6 – gzyms główny	1: 10	11/25
12	Inwentaryzacja – detal 7 – gzyms koronujący	1: 10	12/25
13	Inwentaryzacja – detal 8 – gzyms belwederku	1: 10	13/25
14	Inwentaryzacja – detal 9 – pole herbowe	1: 10	14/25

15	Inwentaryzacja – detal 10 – okno korytarza, strona zewn.	1: 20	15/25
16	Inwentaryzacja – detal 11 – okno korytarza, strona wewn.	1: 20	16/25
17	Projekt rewaloryzacji - elewacja północno-wschodnia (front)	1: 100	17/25
18	Projekt rewaloryzacji - elewacja północno-zachodnia	1: 100	18/25
19	Projekt rewaloryzacji - elewacja południowo-zachodnia	1: 100	19/25
20	Projekt rewaloryzacji - elewacja południowo-wschodnia	1: 100	20/25
21	Projekt kolorystyczny - elewacja północno-wschodnia (front)	1: 100	21/25
22	Projekt kolorystyczny - elewacja północno-zachodnia	1: 100	22/25
23	Projekt kolorystyczny - elewacja południowo-zachodnia	1: 100	23/25
24	Projekt kolorystyczny - elewacja południowo-wschodnia	1: 100	24/25
25	Projekt zadaszania wejść do budynku	1: 20	25/25

Spis Załączników:

1. Oświadczenie projektanta
2. Kopie uprawnień projektanta:
  - a) Zaświadczenie o przynależności do Pomorskiej Okręgowej Izby Architektów
  - b) Decyzja o stwierdzeniu przygotowania zawodowego
  - c) Upoważnienie Głównego Architekta Wojewódzkiego do sporządzania projektów, nadzorowania, kierowania oraz kontrolowania budów
  - d) Zaświadczenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o posiadanych kwalifikacjach do projektowania w specjalności architektonicznej przy zabytkach nieruchomych
3. Kopie uprawnień konserwatorki:
  - a) Dyplom ukończenia Studiów Wyższych Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
  - b) Zaświadczenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o posiadanych kwalifikacjach do projektowania w specjalności architektonicznej przy zabytkach nieruchomych

OPIS TECHNICZNY

Do projektu budowlanego remontu elewacji (rewaloryzacja) wraz z programem prac konserwatorskich oraz rozpoznaniem historycznym zabytkowego budynku Zespołu Szkół Mechanicznych im. inż. Tadeusza Wendy w Gdyni, ul. Morska 79 ujętego w Gminnej Ewidencji Zabytków Gdyni.

1. METRYKA OPRACOWANIA

- 1.1 Obiekt:** Elewacje budynku szkolnego
- 1.2 Adres:** 81-222 Gdynia, ul. Morska 79, dz. nr 309/12
- 1.3 Inwestor:** Gmina Miasta Gdynia,
81-382 Gdynia, ul. Marszałka Piłsudskiego 52/54
- Zamawiający:** Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków,
Urząd Miasta Gdynia
- 1.4 Stadium opracowania:** projekt budowlany
- 1.5 Branża:** architektoniczno - konserwatorska
- 1.6 Biuro projektowe:** ARTA Autorska Pracownia
Architektoniczno - Konserwatorska Marta Wróbel
81-732 Sopot, ul. Karlikowska 13b/16
- 1.7 Data opracowania:** listopad 2012
- 1.8 Materiały wyjściowe do projektowania:**
- uzgodnienia merytoryczne z Miejskim Konserwatorem Zabytków Miasta Gdynia
  - uzgodnienia z Inwestorem
  - konsultacje z użytkownikiem budynku
  - wizje lokalne
  - inwentaryzacja: pomiary własne
  - materiały archiwalne dotyczące historii obiektu¹
  - „Badania nad możliwością zastosowania jasnej cegły licującej wiadukty na trasie planowanej Pomorskiej Kolei Metropolitalnej do rewitalizacji kompleksu budynków Akademii Morskiej w Gdyni” opracowanie autorstwa mgr sztuki Anny Nowakowskiej, pracownia FRESCO Konserwacja Dzieł Sztuki, maj 2012²
  - dokumentacja konserwatorska wraz z programem prac konserwatorskich przy gmachu dawnej Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni, opracowanie autorstwa mgr sztuki Izabeli Huk-Malinowskiej , grudzień 2008³

¹ Źródła poszczególnych materiałów podano w części ilustracyjno-dokumentacyjnej

² Dokumentacja wykonana na zlecenie Akademii Morskiej w Gdyni i udostępniona za pośrednictwem Urzędu Miasta Gdynia

³ Dokumentacja wykonana na zlecenie i udostępniona przez Urząd Miasta Gdynia

2. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Celem opracowania jest projekt budowlany remontu (rewaloryzacji) elewacji budynku głównego Zespołu Szkół Mechanicznych im. inż. Tadeusza Wendy w Gdyni, ul. Morska 79 wraz z programem prac konserwatorskich oraz rozpoznaniem historycznym obiektu.

Zakres opracowania obejmuje:

- a) projekt budowlany remontu (rewaloryzacji) elewacji
- b) program prac konserwatorskich bez badań laboratoryjnych
- c) rozpoznanie historyczne budynku

3. ROZPOZNANIE ARCHITEKTONICZNO-HISTORYCZNE

W celu ustalenia historii obiektu zbadano zbiory i dokumentację archiwalną następujących instytucji:

- Archiwum Państwowe O/Gdańsk
- Archiwum Państwowe O/Gdynia
- Zbiory Muzeum Miasta Gdynia
- Archiwum Urzędu Miasta Gdyni

Spis publikacji, na bazie których została przeprowadzona analiza historyczno-architektoniczna obiektu znajduje się w części dokumentacyjno-ilustracyjnej.

3.1 Autor projektu Zespołu Szkół Zawodowych na Grabowie

Autorem wykonanego w 1928 r. rozplanowania Zespołu Szkół Zawodowych na Grabowie oraz rozwiązań architektonicznych poszczególnych obiektów był Waław Tomaszewski.

Architekt Waław Tomaszewski⁴ studiował na Politechnice Kijowskiej (od 1903 r. Wydział Inżynierii Lądowej), następnie w 1905 r. przeniósł się na Politechnikę w Karlsruhe (słynna Fridericana, zał. 1825 r.) na Wydziale Architektury. Studia architektoniczne ukończył w 1910 r., dyplomem u prof. Durma. Jednocześnie studiował malarstwo monumentalne na Akademii Sztuk Pięknych w Karlsruhe, skąd poszedł na studia kierunkowe we Włoszech.

3.2 Rys historyczny

a) Idea budowy Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni

- Na początku 1926 r. podjęto decyzję o przeprowadzeniu inwestycji polegającej na wzniesieniu kompleksu budynków dla Szkoły Morskiej i Rzemieśniczej⁵.
- Jako lokalizację dla kompleksu szkolnego wyznaczono tereny Grabowa. Działka miała kształt wydłużonego prostokąta i położona była po południowej stronie Szosy Gdańskiej, przy granicy folwarku, u podnóża zalesionych wzgórz⁶.
- W 1927 roku powstało Towarzystwo Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni, którego celem działalności była budowa kompleksu Morskich Szkół

⁴ Bara Zdzisław Konrad, Wspomnienia o Profesorze Waławie Tomaszewskim (1884-1969), Pismo PG, Nr 3, Gdańsk 2007, s. 20.

⁵ M. Sołtysik, Gdynia, miasto dwudziestolecia międzywojennego. Urbanistyka i architektura, Warszawa 1993, s. 165, za. AKR, AP Gd., sygn. 124/502.

⁶ patrz Ryc. 1.

Zawodowych w Gdyni. Szkoły miały przygotowywać wykwalifikowaną kadrę dla rozwijającego się młodego portu.

- Ogólnie - finansowanie inwestycji odbywać miało się z połączonych budżetów państwowych (ministerialnych) i składek publicznych Towarzystwa Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni⁷. Fundusze publiczne zbierane były na terenie całej Polski, za pośrednictwem sprzedaży „cegiełek”, na których widniał wizerunek zaprojektowanego z wielkim rozmachem kompleksu szkolnego⁸. Na rysunku aksonometrycznym znajduje się monumentalny układ o centralnym rozplanowaniu w formie podkowy, z wysuniętymi do przodu skrzydłami bocznymi.
- Szczegółowo - podział źródeł finansowania obiektów kompleksu szkolnego zakładał trzy indywidualnie finansowane części⁹: (I) Szkołę Morską dla kształcenia oficerów i mechaników morskich, Szkołę Jungów dla kształcenia maszynistów okrętowych i rybaków na kutrach oraz bursy i domy dla profesorów - ze środków Ministerstwa Przemysłu i Handlu; (II) Szkołę Handlu Morskiego dla kształcenia przedsiębiorców i pracowników biur handlowych i przewozowych, Szkołę Budowlano-Drogową, Szkołę Rzemieśniczo-Przemysłową celem kształcenia rzemieślników różnych specjalności oraz warsztaty szkolne finansowane z budżetu Ministerstwa Oświaty oraz (III) dwa domy mieszkalne dla profesorów i bursa dla 800 uczniów, ze składek publicznych.

b) Budowa i pierwsze lata działalności

- Prace budowlane przy wznoszeniu kompleksu szkolnego na Grabowie postępowyły począwszy od 1929 r.¹⁰. Realizację rozpoczęto od budynku Szkoły Handlu Morskiego¹¹. Budowa postępowyła bardzo szybko - już 1 października 1929 r. budynek oddano do użytku.
- W 1931 roku przemianowano ją na Instytut Handlu Morskiego i Techniki Portowej. Była to, jedyna w Polsce przed 1939 szkoła ekonomiczna zawodowa, typu wyższego.
- Szkoła posiadała Wydział Eksportowo-Importowy, Bankowy i Budowlano-Drogowy oraz laboratoria towaroznawcze. Nauka trwała 3 lata, a program obejmował przedmioty specjalistyczne oraz naukę dwóch języków obcych. Po 4 latach z powodu trudności finansowych oraz z powodu braku odpowiedniej kadry profesorskiej szkołę zlikwidowano. W tym samym gmachu na parterze i I piętrze budynku umieszczono w 1929 roku trzyletnią Szkołę Rzemieśniczo-Przemysłową z wydziałem Ślusarsko-Mechanicznym oraz Stolarskim. Szkoła przygotowywała przyszłych pracowników do obsługi urządzeń portowych oraz rzemieślników dla budującego się dynamicznie miasta¹².
- W 1931 roku na III piętrze budynku ulokowano ośmioletnie gimnazjum humanistyczne Prywatne Męskie Gimnazjum Towarzystwa Szkoły Średniej w Gdyni. W 1934 roku w ramach reformy szkolnej przekształcono 8-letnie gimnazjum w 4-letnie gimnazjum i 2-letnie liceum (w 1938 roku rozpoczęto budowę nowego budynku dla tej szkoły przy ulicy Leśnej 22, obecnie Wolności).

⁷ fundusze gromadzone były począwszy od grudnia 1927 r.

⁸ patrz Ryc. 12.

⁹ patrz Ryc. 13.

¹⁰ Stan zainwestowania wyznaczonej pod budowę kompleksu działki na Grabowie do 1935 r. pokazuje Ryc. 2.

¹¹ patrz Ryc. 14.

¹² Zieliński Marek, *Szkoła Handlu Morskiego w Gdyni*, na podstawie artykułu w: *Nasza Gdynia*, na <http://www.naszagdynia.com/szkola-handlu-morskiego>, dostęp 1.10.2012; za: Andrzej Kański, *Gimnazjum Towarzystwa Szkoły Średniej w Gdyni*, Rocznik Gdyński nr 5, TMG 1984

- W 1931 roku jedną z sal na II piętrze w bezpłatne korzystanie otrzymał Polski Zbór Ewangelicki w Gdyni. W pomieszczeniu powstała prowizoryczna kaplica, obliczona na 180 miejsc, w której od 19 lipca tego roku zaczęto odprawiać nabożeństwa. W 1933 roku do gmachu na II piętro przeniesione zostało trzyletnie Koedukacyjne Liceum Handlowe Izby Przemysłowo-Handlowej w Gdyni.

c) Losy budynku w okresie okupacji hitlerowskiej i po II wojnie światowej

- 1939-1945 - w trakcie trwania okupacji hitlerowskiej w budynku zlokalizowane były koszary oraz ośrodek szkolenia niemieckiej Marynarki Wojennej (Kriegsmarine)
- w okresie tym (prawdopodobnie) dobudowano przed licem elewacji frontowej (skrzydło północne), od strony północno-zachodniej betonowe ścianki (dokładne ich przeznaczenie nie jest znane, mogły pełnić funkcję osłon w trakcie prowadzonych działań militarnych)
- 1945 - w budynku otwarto Gimnazjum Mechaniczne oraz Gimnazjum Elektryczne
- 1945-1946 - w budynku mieściła się Wyższa Szkoła Handlu Morskiego
- od 1946 - w budynku mieściły się różne szkoły techniczne szczebla średniego (w 1947 powołano Publiczną Średnią Szkołę Metalowo-Elektryczną, 1949 utworzono Państwowe Liceum Mechaniczne i Elektryczne i inne)
- 1969 - budowa Zespołu Sali Gimnastycznych, od strony południowo-zachodniej szkoły, na przedłużeniu ryzalitu klatki schodowej
- 1983-84 - likwidacja kotłowni zasilającej budynek (podłączenie do miejskiej instalacji c.o.), malowanie (wnętrz), remont kapitalny instalacji elektrycznej
- 1989 - wymiana instalacji kanalizacyjnej w budynku
- 2009 - prace konserwatorskie w rejonie portalu wejściowego do budynku; zakres prac obejmował: kompletną konserwację drewnianych drzwi wejściowych zewnętrznych z rekonstrukcją przeszkleń, demontaż wewnętrznego wiatrołapu, konserwację i restaurację elementów detalu architektonicznego portalu wejściowego oraz boniowania w strefie wejściowej do budynku (bez schodów wejściowych i boniowania w pasie przyziemia)

3.3 Cechy stylowe

Poniższa ocena stylistyczna obiektu została oparta na analizie materiałów archiwalnych i odnosi się do zrealizowanego założenia architektonicznego.

Zespół zaprojektowano w sposób tradycyjny. Trzonem założenia jest będący przedmiotem niniejszego projektu dawny Gmach Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej z reprezentacyjnym dziedzińcem od frontu¹³. Podkreśleniem rozplanowania było tarasowo ukształtowane w projekcie założenie zieleni (poza ogólnym ukształtowaniem terenu, nie zrealizowane). Projekt kompleksu Szkół Morskich w Gdyni pochodzi z końca lat 20. XX w., kiedy w Gdyni zaczęto wznosić gmachy w skali wielkomiejskiej¹⁴. Rozplanowanie kompleksu nawiązywać miało do monumentalnych założeń nowożytnej architektury europejskiej¹⁵. Odnaleziony projekt archiwalny¹⁶ wskazuje na to, iż realizacja nieznacznie odbiegała od projektu, przede wszystkim w zakresie detalu architektonicznego. Część obiektu, sala aktowa

¹³ patrz Ryc. 12.

¹⁴ M. J. Sołtysik, Między klasycyzmem a awangardą, czyli nurt umiarkowanego modernizmu w architekturze Gdyni 1920-1939, Teka Kom. Arch. Urb. Stud. Krajobrazu. - OL PAN, 2008A, 32-46, s. 35, <http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TArch4a/Sołtysik.pdf>, dostęp 2.10.2012.

¹⁵ M. Sołtysik, Gdynia, miasto dwudziestolecia międzywojennego. Urbanistyka i architektura, Warszawa 1993, s. 166.

na tyłach budynku, nie została zrealizowana. W jej miejscu obecnie znajduje się budynek szkolnej sali sportowej.

Elewacje w całości licowane są szarą cegłą cementową. Zastosowanie tego materiału, przy pomocy którego ukształtowanych jest również szereg dekoracyjnych detali elewacyjnych powoduje, że architektura gmachu nawiązuje do charakterystycznej w Prusach i północnych Niemczech tego okresu ceglanej architektury ekspresjonistycznej¹⁷. W tym przypadku jednak brak zastosowania charakterystycznej dla powyższego stylu czerwonej cegły ceramicznej.

Stolarka okienna jest w całości wykonana w konstrukcji skrzynkowej, okna są drewniane, prostokątne, wielopodziałowe ze ślēmionami. Powierzchnie poszczególnych pól posiadają dodatkowe podziały wydzielone poprzez szprosy. Stolarka okienna jest bardzo charakterystycznym elementem kompozycyjnym elewacji.

Oprócz wysadzonego, klasycyzującego gzymsu koronującego, wspartego na uproszczonych konsolach, w sposób szczególny rozwiązano wysunięty przed lico fasady ryzalit z portalem wejściowym^{18,19}. W pasie pomiędzy oknami wysokiego parteru i pierwszego piętra umieszczono naprzemiennie dekoracje plastyczne w postaci tynkowanych pól ozdobionych wypukłą tarczą herbową i pól z układanych heksagonalnie, w jodełkę cegieł licowych²⁰. Każda z osi okiennych podkreślona jest u szczytu okienkiem szczelinowym. Całość stanowi typowy dla warsztatu twórczego projektanta Wacława Tomaszewskiego zestaw detali architektonicznych i rozwiązań przestrzennych²¹.

Na fotografiach archiwalnych widoczna jest interesująca forma oświetlenia strefy wejściowej przy pomocy latarni²².

W twórczości Wacława Tomaszewskiego widoczne są częste odwołania do form historycznych w projektowanych detalach i elementy ornamentalne²³. Jednak wertykalna kompozycja elewacji, podkreślona przez pionowy ujętych po trzy we wspólne płyciny okien²⁴, nadają budynkowi cechy umiarkowanego modernizmu. Należy również podkreślić, iż zastosowanie cementowej cegły okładzinowej na elewacjach budynków było technologią nowatorską świadczącą o śmiałości i odwadze ówczesnych inżynierów budowlanych.

3.4 Współczesne elementy

Do wtórnych elementów architektonicznych niespójnych stylistycznie z pierwotnym założeniem projektowym należy zaliczyć:

- mur o niezidentyfikowanej funkcji na frontowej ścianie skrzydła północnego budynku
- oświetlenie montowane do ścian budynku
- zadaszenie nad wejściem bocznym, elewacja południowo-wschodnia

¹⁶Projekt archiwalny został odnaleziony i przekazany przez Panią Ewę Wolańską pod koniec fazy projektowej niniejszego opracowania, stąd brak szczegółowej analizy zaprojektowanego założenia

¹⁷ M. J. Sołtysik, *Między klasycyzmem a awangardą, czyli nurt umiarkowanego modernizmu w architekturze Gdyni 1920-1939*, ..., s. 36.

¹⁸ patrz Ryc. 24, 26, 27 oraz pkt 4.2 opisu technicznego

¹⁹ patrz Ryc. 15, 23. oraz pkt 4.2 opisu technicznego

²⁰ patrz Ryc. 20-22.

²¹ Innymi przykładami zastosowanych tu rozwiązań plastycznych są: sąsiedni Gmach Szkoły Morskiej przy ul. Morskiej 83, Gmach Państwowego Instytutu Meteorologicznego (nadbudowa 3 piętra) przy ul. Waszyngtona 42, czy Dom Marynarza Polskiego przy ul. Jana z Kolna 27.

²² patrz Ryc. 24.

²³ patrz Ryc. 15-27.

²⁴ patrz Ryc. 15.

- obecne wejście główne do budynku wraz z obudową osłaniającą i zadaszeniem, elewacja południowo-zachodnia, skrzydło południowe
- wejście boczne na elewacji północno-zachodniej
- zabudowane zrzuty na węgiel w kondygnacji podziemnej w strefie cokołowej, elewacja południowo-zachodnia, skrzydło północne
- wejście do budynku poniżej poziomu terenu wraz z obudową schodową, elewacja południowo-zachodnia, skrzydło północne - narożnik wewnętrzny
- elementy składające się na instalację teletechniczną umieszczone na elewacji bocznej północno-zachodniej i dachach budynku (drabiny, pliki kabli, kontener, anteny itp.)

Osobno należy rozpatrywać budynek szkolnej sali sportowej. Jest to obiekt dobudowany w latach powojennych i stanowi dobry przykład obiektu architektonicznego, charakterystyczny dla ówczesnej epoki. Prosta i klarowna bryła budynku współgra ideowo z nowoczesnymi założeniami autora pierwotnej koncepcji gmachu szkoły. Budynek zaprojektowano w miejscu zaprojektowanego, lecz niewybudowanego członu założenia pierwotnego. Jako materiał elewacyjny nowej zabudowy zastosowano cegłę mineralną (cementową) nawiązując w ten sposób do idei architekta Wacława Tomaszewskiego.

3.5 Formalna ochrona wartości zabytkowych budynku

Na dzień dzisiejszy budynek nie posiada indywidualnego wpisu do rejestru zabytków województwa pomorskiego. Obiekt jest ujęty w Gminnej Ewidencji Zabytków Gdyni pod numerem 722²⁵. Teren, na którym znajdują się zabudowania szkolne nie jest objęty żadnym obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z informacjami uzyskanymi od pracownika szkoły, w 2010 roku zostało złożone pismo do Prezydenta Miasta Gdyni o złożenie wniosku o wpis obiektu do rejestru zabytków nieruchomości województwa pomorskiego.

---

²⁵ Program opieki nad zabytkami miasta Gdyni na lata 2011-2014, Załącznik do Uchwały Nr XIV/269/11 Rady Miasta Gdyni z 23 listopada 2011 r

4. OPIS OBIEKTU

4.1 Położenie

Przedmiotowy obiekt jest budynkiem wolnostojącym zlokalizowanym na działce nr 309/12 w Gdyni (Gdynia Grabówek) pod adresem ul. Morska 79. Obiekt położony jest na obszernej działce o tarasowo ukształtowanym terenie. Względem głównej osi komunikacyjnej, jaką stanowi ulica Morska, budynek jest znacznie cofnięty, elewacją frontową usytuowany równolegle do ulicy oraz przestrzennie wyniesiony (na ukształtowanym wzniesieniu). Obiekt wchodzi w skład przedwojennego, częściowo zrealizowanego założenia oświatowego. W najbliższym sąsiedztwie znajdują się zabudowania Akademii Morskiej oraz budynki Zespołu Szkół Hotelarsko - Gastronomicznych w Gdyni.

Budynek szkoły ujęty jest w Gminnej Ewidencji Zabytków Gdyni pod numerem 722.²⁶

4.2 Opis obiektu

a) Dane ogólne:

Budynek na planie zbliżonym do litery T; pierwotna bryła budynku szkoły zwarta, monumentalna, prostopadłościenna, korpus główny przedzielony wysokim ryzalitem z dekoracyjnym portalem od frontu, od tyłu ryzalit stanowi klatkę schodową; bryła ukształtowana symetrycznie; pięć kondygnacji z dodatkową kondygnacją w postaci nadbudówki (belwederek) nad częścią centralną budynku, nadbudówka zakończona attyką; dachy płaskie ze spadkiem w kierunku południowo-wschodnim; od tyłu centralnie dobudowana część hali sportowej (na przedłużeniu litery "T") całość korpusu pierwotnego zwieńczona gzymsami;

Budynek murowany z cegły pełnej czerwonej²⁷, częściowo podpiwniczony, okładzina elewacyjna korpusu głównego z cegły cementowej, nadbudówka tynkowana. Część dobudowana w latach powojennych (sala gimnastyczna) w konstrukcji żelbetowej, tynkowana.

Wokół budynku powierzchnie nieprzepuszczalne z kostki betonowej z zaprawą cementową, chodnikowe oraz drogowe płyty betonowe, wokół hali sportowej od strony południowej i południowo-zachodniej teren nieutwardzony.

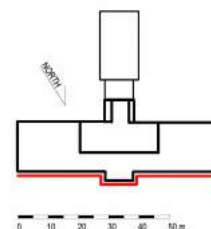
UWAGA:

Dla usystematyzowania opisu przyjęto podział na opis dotyczący pierwotnej bryły gmachu głównego, pierwotnej bryły belwedera i opis dla części dobudowanej w latach powojennych – szkolnej hali sportowej (sala gimnastyczna) z łącznikiem.

b) Elewacja pn-wsch – frontowa (Foto 1)

Elewacja symetryczna, 5-kondygnacyjna, 23-osiowa. Główne elementy kompozycyjne to:

- centralnie usytuowany, dominujący całość elewacji ryzalit z portalem głównym
- skrzydła boczne (korpus główny po bokach ryzalitu)

²⁶ Program opieki nad zabytkami miasta Gdyni na lata 2011-2014, Załącznik do Uchwały Nr XIV/269/11 Rady Miasta Gdyni z 23 listopada 2011 r

²⁷ Dawny Instytut Handlu Morskiego, obecnie Zespół Szkół Mechanicznych, Ewa Stieler, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie o/Gdańsk, Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa, Gdańsk 1989.

- część cokołowa
- gzyms koronujący
- elewacja nadbudówki, „belwederku” zakończona attyką

Cokół:

Budynek w całości objęty pasem cokołowym dekorowanym poziomymi, prostokątnymi płycinami; płyciny w dwóch wielkościach zakomponowane naprzemiennie (dłuższa płycina – krótsza płycina) wyrabiane w tynku; front płycin na krawędziach oraz tło cokołu ozdobione ryflowaniem; wysokość cokołu około 72-75 cm; zaprawa cokołowa najprawdopodobniej barwiona w masie, kolor ciemno-szary (Foto 31).

Ryzalit:

Oś centralną (12-ą) stanowi dominujący całość elewacji ryzalit z portalem głównym, ryzalit na planie prostokąta, na całą wysokość budynku. Kompozycja klasycyzująca, inspirowana formą łuku triumfalnego. W ryzalicie wysoki na trzy kondygnacje podcień przekryty półokrągłym łukiem (forma arkady); łuk umiejscowiony na wysokości 4-tej kondygnacji, zwieńczony zwornikiem; wewnętrzne płaszczyzny arkady dekorowane wklęsłymi prostokątnymi polami. Tylne ściany podcienia przepięta pasami okien doświetlającymi centralne części holu szkolnego. W strefie przyziemia arkady wysunięta bryła prostokątnego portalu głównego; kompozycja portalu masywna, dekoracje geometryczne; górna część portalu w formie gierowanego gzymsu, inspirowana klasycznym belkowaniem; drzwi dwuskrzydłowe, rozplanowane symetrycznie; drzwi flankują pseudofilary (ścianki boczne bryły portalu) dekorowane masywnym boniowaniem (Foto 2, 17).

Lico oraz boczne ściany bryły ryzalitu zaakcentowane, jak cała elewacja frontowa, fakturowaniem ceglany; lico ryzalitu w obrębie łuku (czwarta kondygnacja) dekorowane mocną fakturą o ekspresjonistycznej formie wyrazu: gęsto rozstawione pionowe podziały uzyskane poprzez wgłębienie rzędów cegieł elewacyjnych (imitacja pilastrów); powyżej, w płaszczyźnie piątej kondygnacji, symetrycznie rozstawione cztery okna szczelinowe (formą nawiązujące do otworów strzelniczych), okna ujęte w proste opaski, gzymsy podokienne bogato rozczłonkowane w formie konsolek. Część dolna ryzalitu podkreślona poprzez masywne boniowanie (6-7 pasów, pierwszy pas w poziomie drzwi wejściowych z płyt granitowych, pozostałe formowane w zaprawie) (Foto 17, 18).

Skrzydła boczne:

Oba skrzydła boczne 11-osiove, kompozycja klasyczna: część cokołowa, część główna oraz gzyms wieńczący; charakterystyczne pionowe i poziome podziały; podziały podkreślone poprzez obszerne, prostokątne, rytmicznie rozstawione okna z podziałami oraz geometryczny w formach detal architektoniczny; stolarka powtarzalna, okna skrzynkowe w kolorze białym, cztero- i dwudzielne z dodatkowymi wewnętrznymi podziałami kwater; w pasie pomiędzy oknami trzeciej i czwartej kondygnacji utworzone poprzez cofnięcie lica elewacji dekorowane pola – w dolnej kondygnacji naprzemiennie rozmieszczone dekoracje plastyczne w postaci tynkowanych pól ozdobionych wypukłą tarczą herbową i pól z fakturą cegieł układanych w „jodełkę”, w górnej kondygnacji wszystkie pola dekorowane fakturą cegieł w „jodełkę” (Foto 32). Dodatkowo cofnięcie okładziny ceglanej pod oknami tworzy iluzję rytmicznie rozstawionych pilastrów pomiędzy otworami. Każda z osi okiennych podkreślona u szczytu (piąta kondygnacja) okienkiem szczelinowym z opaską formowaną z cegieł oraz gzymsami podokiennymi w formie geometrycznych konsolek (Foto 33).

Elewacja w całości pokryta cegłą (cegła cementowa) nadającą elewacji charakterystyczną strukturę. Dodatkowo w przyziemiu skrzydła północnego dobudowany mur betonowy w odległości około 90 cm od lica ściany (Foto 20).

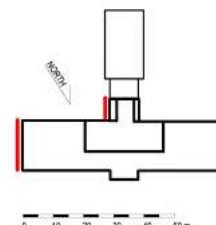
Gzyms koronujący:

Masywny gzyms wieńczący o klarownym, geometrycznym profilu, zewnętrzna płaszczyzna pionowa gzymsu ryflowana; w strefie fryzu gzyms wsparty na konsolkach tworzących iluzje tryglifów; konsolki o geometrycznym, schodkowym detalu.

c) Elewacja pd-wsch (boczna): (Foto 3)

Elewację boczną tworzą następujące elementy:

- elewacja boczna korpusu głównego
- ściana boczna ryzalitu tylnego
- elewacja boczna nadbudówki na dachu
- elewacja sali gimnastycznej na przedłużeniu bryły ryzalitu (patrz pkt. g))

Korpus główny

Elewacja korpusu głównego prosta, gładka, jednoosiowa, zwieńczona analogicznym gzymsem jak na elewacji frontowej, gzyms z uskokiem (kryjącym spadek dachu); w części przyziemia strefa cokołowa, jak na elewacji frontowej. W osi trzy obszerne okna, sześciordzielne z dodatkowymi wewnętrznymi podziałami kwater; nad oknami w osi mała konsolka, analogiczna jak na elewacji frontowej, pas okienny delikatnie podkreślony poprzez cofnięcie lica muru w strefach międzykondygnacyjnych; wszystkie okna białe. W pierwszej kondygnacji (przyziemie), w osi, drzwi wejściowe, nad drzwiami proste żelbetowe zadaszenie, po bokach drzwi po jednym prostokątnym oknie.

Całość elewacji licowana cegłą cementową w układzie naprzemiennym (główka – wozówka).

Ryzalit

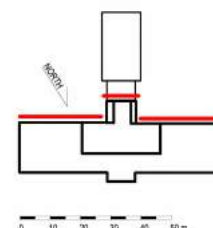
Część ryzalitowa prosta, gładka, trzyosiowa, zwieńczona gzymsem, jak na elewacji tylnej (profil gzymsu odmienny od profilu gzymsu na elewacji frontowej), strefa cokołowa rozwiązana analogicznie jak na całości budynku.

W osiach obszerne, czterordzielne okna z dodatkowymi wewnętrznymi podziałami kwater; posadowienie otworów w skrajnej, wewnętrznej osi budynku przesunięte w wysokości w stosunku do poziomu pozostałych okien (przeszklenia doświetlające klatkę schodową gmachu).

Elewacja licowana, jak całość pierwotnego gmachu odkrytą cegłą cementową w wątku naprzemiennym (główka – wozówka).

d) Elewacja pd-zach (tylna): (Foto 9, 10, 11, 13, 14).

Elewacja tylna 22-osiowa, podzielona masywnym centralnie umiejscowionym ryzalitem, z analogicznymi podziałami pionowymi i poziomymi oraz strefą cokołową jak elewacja frontowa jednakże bez dekoracyjnego detalu; stolarka okienna jak na elewacji frontowej. Gzyms wieńczący o uproszonym profilu, zakończony na styku z bryłą belwederku; dalej gzyms przechodzi w prostą opaskę gzymsową opasującą bryłę ryzalitu; opaska utworzoną z wysuniętych schodkowo rzędów cegieł. Ściana szczytowa ryzalitu gmachu głównego gładka z

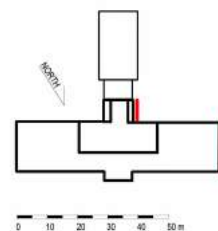

jednym otworem drzwiowym prowadzącym na połąć dachu łącznika; ściana w dolnej partii tynkowana, w górnej, jak cały budynek główny, wykończona okładziną z cegły cementowej.

W dziewiątej osi skrzydła południowego (licząc od zewnętrznej strony budynku) w parterze otwór drzwiowy (obecnie jedyne użytkowane wejście dla uczniów), wejście obudowane płytkami ściankami z zadaszeniem pulpitem. W narożniku wewnętrznym skrzydła północnego otwór drzwiowy poniżej poziomu terenu wraz ze schodkami; dodatkowo w przyziemiu skrzydła północnego w strefie cokołowej cztery zabudowane włązy do kondygnacji podziemnych obiektu.

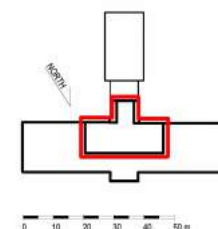
e) Elewacja pn-zach (boczna): (Foto 5, 6)

Elewacja zakomponowana analogicznie jak elewacja południowo-wschodnia z różnicą usytuowania drzwi wejściowych do budynku. Tu w osi również trzy jednakowe okna w każdej kondygnacji wyższej; w parterze w osi kolejne prostokątne okno, proste drzwi umiejscowione po boku (od strony południowej).

f) Belwederek: (Foto 7, 8, 11)

Nadbudówka na planie zbliżonym do litery „T”; bryła zwarta prostopadłościenna z ryzalitem w osi od strony południowo-zachodniej (tył budynku); lico ryzalitu w płaszczyźnie ryzalitu korpusu głównego budynku. Belwederek w całości tynkowany z ryflowaniem o półokrągłym profilu; zwieńczony obwiedniowo jednakowym gzymsem z geometrycznymi podziałami, zewnętrzna pionowa płaszczyzna gzymsu ryflowana jak gzyms korpusu głównego; poniżej gzymsu pas fryzu dekorowany prostokątnymi płycinami wyrabianymi w tynku. Powyżej gzymsu attyka z prostym podziałem utworzonymi poprzez prześwity murze attyki, narożniki attyki podkreślone (Foto 7, 26).

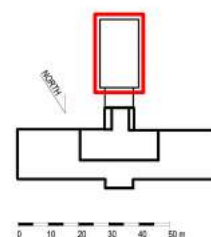
Elewacja frontowa nadbudówki w bryle głównej 10-osiowa, elewacja południowo-wschodnia trójosiowa (osie rozmieszczone symetrycznie), elewacja północno-zachodnia z dwoma osiami (osie w skrajnych strefach muru), w elewacji południowo-zachodniej po cztery osie po każdej stronie ryzalitu, tu okna analogiczne jak w kondygnacjach korpusu głównego budynku – czterodzielne z dodatkowymi podziałami w obrębie poszczególnych pól; pozostałe okna jednakowe: prostokątne, wysokie i wąskie z 8-półowymi podziałami; dodatkowo na elewacji frontowej w strefie styku z połąćią dachu budynku głównego małe okienka doświetlające; cała stolarka w kolorze białym.

Nadbudówka w części ryzalitowej na bocznych ścianach bez otworów okiennych, na ścianie szczytowej południowo-zachodniej (elewacja tylna) jedno obszerne okno umiejscowione osiowo (otwór doświetlający klatkę schodową) (Foto 11).

g) Hala sportowa: (Foto 15, 16)

Budynek hali sportowej wraz z łącznikiem dobudowany w latach 60-tych ubiegłego wieku we współczesnej formie wyrazu, stanowi charakterystyczny obiekt dla swojej epoki.

Budynek w konstrukcji żelbetowej z wypełnieniem z cegły czerwonej, tynkowany. Elementy konstrukcyjne tworzą kompozycję elewacji (pionowe i poziome podziały wynikające prosto z konstrukcji obiektu). Dach dwuspadowy o małym kącie nachylenia, ściany szczytowe pełne, z attyką.

Dolna kondygnacja od strony dłuższych boków cofnięta (podcięta) względem bryły budynku. Ściany dolnej kondygnacji pomiędzy elementami konstrukcyjnymi w całości wypełnione stolarką okienną. Klarowny rytm elewacji uzyskany poprzez ciąg elementów: słupy – żebra – wsporniki; pomiędzy elementami konstrukcyjnymi wielkoformatowe przeszklenia - od strony południowo-wschodniej ściana w całości przeszklona, od strony północno-zachodniej otwory okienne jedynie w górnej części; całość stolarki w kolorze białym.

Elewacja tylna (południowo-zachodnia gładka, bez podziałów i otworów).

Budynek szkolnej hali sportowej połączony z budynkiem głównym za pomocą prostego, trzykondygnacyjnego łącznika w konstrukcji murowanej.

4.3 Dane o materiale

W celu uzyskania bliższych informacji na temat substancji budowlanej obiektu przeprowadzono:

- Badania organoleptyczne obiektu *in situ*
- pobrano próbki materiałowe z trzech charakterystycznych elementów na elewacjach (gzyms, cokół, tynk) i poddano je oględzinom
- w dużej mierze wsparto się również opracowaniem mgr sztuki Anny Nowakowskiej, pracownia FRESCO Konserwacja Dzieł Sztuki, z maja 2012 pt.: „Badania nad możliwością zastosowania jasnej cegły licującej wiadukty na trasie planowanej Pomorskiej Kolei Metropolitalnej do rewitalizacji kompleksu budynków Akademii Morskiej w Gdyni”

Głównym materiałem konstrukcyjnym głównego budynku jest cegła czerwona. Ponadto na elewacjach występują następujące materiały:

- cegła okładzinowa cementowa
- tynk szlachetny
- zaprawy tynkarskie cokołowe
- kamień naturalny
- beton współczesny
- drewno, szkło (stolarka)
- elementy metalowe

a) Okładzina elewacyjna – cegła cementowa:

Cegła cementowa wytwarzana była z cementu portlandzkiego produkowanego w Polsce, piasku i/lub piasku żwirkowego. Mieszankę betonową przygotowywano jako zaprawę chudą (ze stosunkowo małą ilością spoiwa). W zależności od piasku żwirkowego mieszanka przygotowywana była w stosunku 1:6, 1:8, 1:10 a nawet 1:12. Cegły licowe na jednej powierzchni pokrywane były cienką warstwą zaprawy w stosunku 1:3. Do większej ilości cegieł używano betoniarek, natomiast mniejsze partie wykonywano w całości ręcznie. Cegły formowano w specjalnych formach drewnianych lub żelaznych, tzw. ceglarkach i suszono na powietrzu od czterech do sześciu tygodni, tak aby zaprawa nabrała odpowiednich właściwości fizyko-mechanicznych. Produkcję cegieł cementowych zalecano wykonywać bezpośrednio na placu budowy²⁸.

²⁸ „Cegła cementowa jej wyrób i użycie”, p. red. Stanisław Manduk, Warszawa 1930.

Cementowa cegła okładzinowa występuje na wszystkich elewacjach przedmiotowego obiektu. Na gmachu głównym jest to materiał oryginalny o stałych wielkościach 25 x 12 x 6,5 cm, kolorze szarym wpadającym lekko w żółcień, o regularnym uziarnieniu z widocznym, pod przyrządem optycznym z dwukrotnym powiększeniem, kruszywem (piasek) (Ilustracja 1, 2). Jednakowy materiał zastosowano przy budowie sąsiednich budynków obecnie należących do Akademii Morskiej. Wskazują na to źródła historyczne oraz fakt, iż obiekty należały pierwotnie do jednego założenia²⁹. Ponadto przedmiotowa cegła posiada jednakowe parametry fizyczne, jak wielkość, kolor, struktura, uziarnienie.

Na podstawie powyższego można przyjąć, iż wyniki badań przeprowadzonych przez mgr Annę Nowakowską na ceglach elewacyjnych budynków Akademii Morskiej można odnieść do cegieł elewacyjnych przedmiotowego budynku. Zgodnie z wynikami badań powyższej dokumentacji, elewacyjna cegła cementowa posiada następujące właściwości fizyczne³⁰:

- nasiąkliwość wagowa [%] - 11,18
- nasiąkliwość objętościowa [%] (porowatość otwarta) - 19,61
- gęstość pozorna [g/cm³] - 1,75
- czas podciągania kapilarnego - 1 cm 3 s. , 2 cm 14 s. , 3 cm 36 s. , 4 cm 2 min.
- kruszywo równomierne, ziarna o średnicy 0,5 – 1 mm, z zawartością krzemionki (piasek kwarcowy)
- spoiwo cementowe o charakterze kontaktowym, po zadaniu 5 %-tym kwasem gwałtownie burzy, po wygaśnięciu reakcji, mimo ubytku masy próbki pozostają zintegrowane

Spoiny wykonano z zaprawy cementowo-wapiennej, o drobnym i regularnym uziarnieniu w kolorze jasno-szarym. Kolor znacznie jaśniejszy od koloru cegieł elewacyjnych.

b) tynk powierzchniowy:

Tynk szlachetny gładki z regularnym poziomym ryflowaniem występuje na elewacjach nadbudówki gmachu głównego.

Jest to tynk dwuwarstwowy, mineralny w kolorze jasno szarym i delikatnie piaskowo-beżowym, wyraźnie jaśniejszy od cegieł elewacyjnych.

Uziarnienie warstwy wierzchniej regularne, dobrze widoczne pod urządzeniem optycznym o dwukrotnym powiększeniu; regularne ziarna piasku kwarcowego (średnica ziaren od około 0,5 – 1 mm) oraz piasek żwirkowy z różnokolorowymi ziarnami o zróżnicowanej wielkości (0,1 – 12 mm) (Ilustracja 3, 4). Dodatkowo powierzchniowo występują łyszczki uszlachetniające (muskowit, tzw. mika) (Ilustracja 5). Spoiwem dla tynków jest cement najprawdopodobniej z domieszką wapna (tynk cementowo-wapienny); struktura zwarta, twarda. Bardzo ważne, aby wykonać badania dotyczące składu ilościowego i jakościowego zaprawy tynkarskiej, celem dostosowania odpowiedniej mieszanki do uzupełnień. Warstwa podkładowa posiada wyraźnie luźną, porowatą strukturę, kruszywo z piasku drobnego oraz kamyczków o średnicy nawet do 15 mm (Ilustracja 6, 7). Grubość tynku na elewacjach belwederku waha się pomiędzy 1,5 – 2,0 cm. Miejscowo ryflowanie uwidacznia materiał konstrukcyjny murów (cegła czerwona).

²⁹ Obiekty należą do jednego założenia architektoniczno-przestrzennego zespołu Szkół Zawodowych w Gdyni (Szkoła Handlu Morskiego, Szkoła Budowlano-Drogowa, Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa, Szkoła Morska, Szkoła Jungów, dwie bursy i kilka budynków mieszkalnych dla profesorów poszczególnych szkół), według projektu arch. Wacława Tomaszewskiego z 1928 r.; patrz również pkt. 3 oraz ryc. 12

³⁰ „Badania nad możliwością zastosowania jasnej cegły licującej wiadukty na trasie planowanej Pomorskiej Kolei Metropolitalnej do rewitalizacji kompleksu budynków Akademii Morskiej w Gdyni” opracowanie autorstwa mgr sztuki Anny Nowakowskiej, pracownia FRESCO Konserwacja Dzieł Sztuki, maj 2012

Ilustracja 1, 2 Fragment cegły elewacyjnej z narożnika wschodniego (foto 1) z widoczną strukturą (foto 2); widoczne kruszywo o regularnym uziarnieniu piasku kwarcowego

Ilustracja 3, 4 tynk elewacyjny belwederku; na zdjęciu widoczna struktura powierzchni tynku

Ilustracja 5 Tynk elewacyjny belwederku, strona pd-wsch; strzałki wskazują widoczne łyszczki (mika) w składzie mieszanki

Ilustracja 6, 7 Tynk elewacyjny belwederku, strona pn-wsch; widoczna struktura wewnętrzna zaprawy: 1 – zaprawa wierzchnia z charakterystycznym kolorowym uziarnieniem, 2- warstwa spodnia o wyraźnie luźniejszej strukturze (warstwa podkładowa)

c) zaprawa cokołowa oryginalna i wtórna:

Opis na podstawie próbki pobranej z tylnej części ryzalitu szkoły na elewacji północno-zachodniej.

Cokół: z zapraw mineralnych wykonany jest na całym obwodzie budynku. Płyciny cokołowe wymodelowane zostały na podłożu z cegieł ceramicznych czerwonych; cegły lekko wystają poza lico muru tworząc podkonstrukcję dla płycin. Cokół został wykonany w technologii dwuwarstwowej: spodnia warstwa podkładowa, wierzchnia warstwa wykończeniowa z ryflowaniem („rowkowanie”) wykonanym „na mokro” (Ilustracja 8).

Warstwa wierzchnia: grubość około 5 mm; zaprawa mineralna na bazie cementu; kolor szary i ciemnoszary, możliwe zabarwienie pigmentami (ciemny kolor zaprawy); kruszywo to tłuczeń (białe kruszywo) o ziarnach nieregularnych, kanciastych w wielkościach od ~ 1 – 8 mm; nie widać ziaren piasku kwarcowego. Bardzo możliwe, iż zaprawa może zawierać mączkę marmurową, występującą często w zaprawach fakturowanych na budynkach z lat 30-tych w Gdyni³¹. Struktura zwarta, brak widocznej siatki porów, rzadko występują pory o średnicy 1-2 mm. Kruszywo z wierzchu jest dobrze widoczne i czyste (bez zanieczyszczeń spoiwem) - zaprawa przypominająca lastryko płukane (możliwe, iż jest to czyste lastryko) (Ilustracja 9, 10).

Warstwa spodnia: grubość około 1 cm; zaprawa mineralna na bazie cementu i wapna (?), kolor szary, jaśniejszy od warstwy wierzchniej; brak widocznych regularnych ziaren piasku kwarcowego, widoczne kruszywo o różnorodnym ubarwieniu oraz czarne błyszczące drobinki, najprawdopodobniej zaprawa z domieszką szlaku (?); struktura zwarta, jednak bardziej porowata niż warstwa wierzchnia (Ilustracja 9, 10).

Uzupełnienia wtórne wykonano w większości z zapraw cementowych o drobnym uziarnieniu.

Ilustracja 8 Fragment cokołu z ryzalitu tylnego, elewacja północno-zachodnia; widoczna charakterystyczna struktura powierzchni (lastrykowa)

³¹Doświadczenia własne

Ilustracja 9, 10 Zaprawa cokołowa: 1 – zaprawa wierzchnia z charakterystycznym białym, „wyplukanym” kruszywem, 2- warstwa spodnia o wyraźnie luźniejszej strukturze (warstwa podkładowa), 3 – warstwa nośna w postaci cegieł ceramicznych

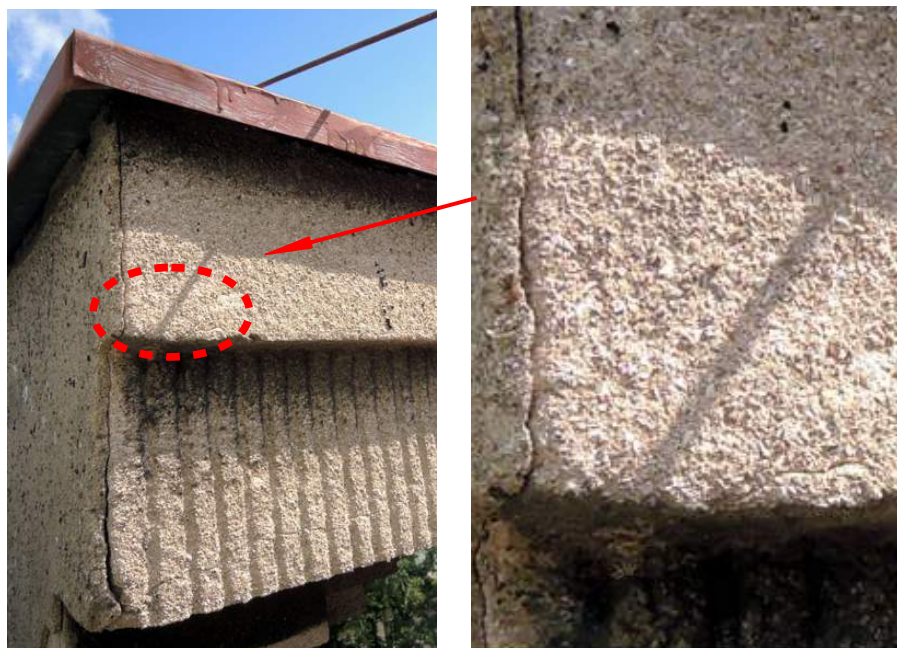
d) zaprawa gzymsowa oryginalna

Gzymsy: wykonano z zaprawy zbliżonej do zaprawy tynkarskiej, jednakże najprawdopodobniej w zaprawach jest więcej wapna, wskazuje na to jaśniejsza barwa zaprawy. Na wpływ jasnego koloru zaprawy może wpływać również występowanie w mieszance mączki marmurowej, występującej często w zaprawach fakturowanych na gdyńskich budynkach z lat 30-tych³²; uziarnienie warstwy wierzchniej regularne, widoczne okiem białe kamyczki łamane o ostrych krawędziach (jak w zaprawie cokołowej, ale drobniejsze), ponadto piasek żwirkowy z różnokolorowymi ziarnami o zróżnicowanej wielkości (0,1 – 12 mm) (Ilustracja 11, 12). Bardzo ważne, aby wykonać badania dotyczące składu ilościowego i jakościowego zaprawy tynkarskiej oraz badania właściwości mechanicznych, celem dostosowania odpowiedniej mieszanki do uzupełnień.

³²Doświadczenia własne

Ilustracja 11 Tynk z gzymsu koronującego belwederku; kruszywo widoczne gołym „okiem”

Ilustracja 12 Gzyms koronujący, elewacja pd-wsch

e) kamień naturalny - granit:

Z płyt granitowych (ciemny, szary granit) zbudowane są schody wejściowe do budynku

Okładzina z tego samego kamienia naturalnego występuje również w strefie ryzalitu frontowego mieszczącego portal wejściowy do budynku - pierwszy pas boniowania (pas na poziomie wejścia do budynku), okalającego ryzalit frontowy (Ilustracja 13).

Ilustracja 13 Elementy z kamienia naturalnego (ciemny granit)

f) Elementy drewniane

Elementy drewniane to przede wszystkim zachowana oryginalna stolarka okienna oraz frontowe drzwi do budynku. Pozostałe drzwi wejściowe wykonano również z elementów drewnianych oraz drewnopochodnych.

g) Elementy metalowe:

Elementy metalowe to opierzenia parapetów i gzymsów, rury spustowe i rynny, zadaszenie nad tylnym wejściem, tablice informacyjne na budynku, elementy instalacji odgromowej i wentylacyjnej, drzwi w budynku hali sportowej, drabinki, uchwyty ściennie do flag, elementy oświetleniowe, różnego rodzaju stare elementy mocujące (haki, kołki, gwoździe itp.), użytkowane i nieużytkowane elementy instalacji teletechnicznej i elektrycznej (kable, skrzynki itp.) oraz elementy instalacji przekaźnikowej stacji telefonii cyfrowej (Foto 6, 7).

Ważnym elementem metalowym na elewacjach jest okratowanie otworów okiennych. Dużą część to kraty oryginalne (przyziemie), o wzorze w romby, nitowane (Foto 31, 36).

h) Elementy betonowe/żelbetowe:

W konstrukcji żelbetowej wykonany jest częściowo budynek szkolnej hali sportowej, daszek nad wejściem na elewacji południowo-wschodniej oraz obudowa wejścia do szkoły od strony południowo-zachodniej. Zapewne żelbetowy jest również mur występujący przed elewacją frontową (skrzydło północne) (Foto 20, 50).

Beton występuje w postaci płyt chodnikowych, kostki brukowej oraz wylewki wokół budynku. Z betonu wykonane są zamknięcia włazów do kondygnacji podziemnej w strefie cokołowej oraz schody i ich obudowa przy narożnikowym wejściu do budynku na elewacji południowo-zachodniej (skrzydło północne) (Foto 52, 53).

4.4 Stan zachowania oraz przyczyny zniszczeń

a) Ogólny stan zachowania:

Elewacje obu budynków szkolnych są w złym stanie zachowania. Okładzina elewacyjna wykazuje dużo ubytków, rys, wtórnych uzupełnień i uszkodzeń mechanicznych. Spoiny są osłabione, w wielu miejscach wypłukane na głębokość kilku centymetrów.

Tynki oryginalne na belwederku gmachu głównego wykazują wiele spękań i brak spójności z podłożem oraz ubytków i uzupełnień zaprawami współczesnymi.

W części cokołowej oraz w obszarze gzymsów widnieje wiele ubytków. W części cokołowej również uzupełnienia współczesnymi zaprawami cementowymi oraz ślady wilgoci (brak izolacji). Stolarka okienna jest w średnim i złym stanie technicznym, spowodowanym naturalnym starzeniem, ale również wykazuje wiele uszkodzeń mechanicznych osłabiających konstrukcję okien. Elewacje budynku szkolnej hali sportowej są w bardzo złym stanie zachowania. Znaczne ubytki w warstwie wierzchniej, dochodzące miejscowo do zbrojenia elementów żelbetowych (odkryte zbrojenia).

Dachy gmachu głównego oraz budynku hali sportowej są nowe, szczelne. Drzwi wejściowe wraz z portalem zostały przed kilku laty poddane zabiegom konserwatorskim.

b) Czynniki szkodliwe:

Do czynników szkodliwych niszczących elewację obiektu należą:

- istniejące ubytki w tynku powodujące penetrację wody w głąb struktury ścian
- czynniki atmosferyczne – ekspozycja na promieniowanie słoneczne, wiatr, działanie mrozu - cykle zamarzania i rozmarzania pary wodnej, zanieczyszczone powietrze itp.
- wtórne uzupełnienia zapraw - ze względu na inne właściwości fizyko-mechaniczne niż materiały oryginalne
- brak izolacji przeciwwodnych, powodujące podciąganie kapilarne wody z gruntu wraz ze związkami solotwórczymi w strukturze muru
- nawierzchnia terenu bezpośrednio przy budynku pokryta szczelnymi materiałami niepozwalającymi na naturalną filtrację, tak aby zapewnić swobodny transport wody (odprowadzanie wody do podłoża oraz parowanie z podpowierzchniowych warstw podłoża)
- naturalne starzenie się materiałów budowlanych
- uszkodzenia mechaniczne różnego typu

c) Opis szczegółowy:

- Okładzina elewacyjna – cegła cementowa: powierzchnia w złym stanie zachowania, miejscowo występują „spudrowania” materiału wiele ubytków spowodowanych zarówno uszkodzeniami mechanicznymi, jak również działaniem atmosferycznym; występują zabrudzenia, miejscowo zacieki szczególnie pod gzymsami i oknami; pojawiają się rysy, szczególnie w narożnikach budynku; lokalnie lico muru pomalowane farbami; przemurowania fragmentów powierzchni czerwoną cegłą ceramiczną; liczne kable przymocowane do powierzchni tynku za pomocą różnorodnych elementów (haki, pręty, kołki metalowe i drewniane, gwoździe itp.), ślady zniszczeń mechanicznych po przeprowadzeniu instalacji elektrycznych na elewacjach, również zniszczenia mechaniczne powstałe na skutek montażu instalacji stacji przekazowej telefonii cyfrowej na ścianie północno-zachodniej głównego budynku oraz ścian nadbudówki.

- Tynk elewacyjny: zły stan zachowania; zabrudzenia i zacieki; wiele uzupełnień (punktowe oraz wielkopowierzchniowe), uzupełnienia zaprawami niespójnymi z materiałem oryginalnym pod względem estetyki jak i właściwości fizyko-mechanicznych; ubytki tynku pochodzenia mechanicznego, spowodowane działaniem czynników atmosferycznych i nieszczelnościami dachu, miejscowo widoczne zbrojenia; wiele rys i spękań powierzchniowych, występują odspojenia od podłoża (pęcherze); attyka belwederku częściowo w stanie katastrofalnym.
- Cokoły: bardzo zły stan zachowania; zawilgocenia, zabrudzenia, wiele wtórnych uzupełnień; dużo ubytków pochodzenia mechanicznego jak również wynikających z naprężeń wewnętrznych spowodowanych nieodpowiednio dobraną masą uzupełniającą, ubytki aż do warstwy nośnej (cegła czerwona); miejscowo występowanie porostów, mchów i drobnej roślinności.
- Gzymsy: bardzo zły stan zachowania; miejscowo stan katastrofalny, grozi zerwaniem fragmentów gzymsu, szczególnie na skrzydle północnym na elewacji tylnej; silne zabrudzenia i zacieki; spękania, rysy odspojenia od podłoża; ubytki substancji spowodowane uszkodzeniami mechanicznymi; „spudrowania” wywołane wodą opadową poprzez wypłukanie spoiwa z zaprawy; wtórne uzupełnienia, często niespójne z zaprawą oryginalną – na granicy mas powstają zarysowania i dalej penetracja wody w głąb substancji budowlanej.
- Stolarka: Stolarka okienna niemalże w całości zachowana oryginalna, drewniana, kilka okien wymieniono na nowe; stolarka w różnym stanie technicznym od średniego do złego; ubytki powłok malarskich powodujące ekspozycję materiału konstrukcyjnego na niszczące działanie czynników atmosferycznych; bardzo wiele uszkodzeń mechanicznych spowodowanych niewłaściwym użytkowaniem (wiercenie otworów bezpośrednio w konstrukcji okien) nieszczelności okien.
- Portal główny: portal został poddany zabiegom konserwatorskim w 2009 roku i obecnie jest w dobrym stanie zachowania technicznego.
- Kamień naturalny: w dobrym i średnim stanie zachowania; pas granitowy na portalu głównym poddany konserwacji, stan zachowania dobry; schody wejściowy ze śladami użytkowania (wytarcia, zagłębienia), wypoziomowanie poszczególne płyty niespójne (miejscowo lekko zapadnięte); zabrudzenia; szczeliny pomiędzy pojedynczymi płytami.
- Elewacje budynku hali sportowej: zły stan zachowania; spękania powierzchniowe tynków jak i rysy strukturalne; znaczne ubytki substancji budowlanej (zaprawy, cegły, beton), miejscowo aż na głębokość zbrojenia – odkryte zbrojenia, ubytki w strukturze tynku (dziury, odpryski, spękania i pęcherze) spowodowane zarówno uszkodzeniami mechanicznymi jak i działaniem wody opadowej, nieszczelnego (wcześniej) dachu, być może również wynikające ze słabych wytrzymałości użytego do budowy materiału; silne zabrudzenia; wiele rozległych śladów zawilgoceń. Strefa cokołowa od strony południowej (część budynku nietynkowana) przemalowana powłoką malarską.
- Mury w piwnicy³³: bardzo zły stan zachowania; ślady silnego zawilgocenia na wszystkich ścianach, najsilniej na ścianie szczytowej - wysolenia, „spudrowania” tynków, zacieki, zagrzybienia, degradacja substancji budowlanej – podciąganie kapilarne wody, brak lub zniszczone powłoki izolacyjne.
- Dachy: dachy w dobrym stanie technicznym, poszycie dachów po generalnym remoncie

³³ Oględziny od wewnątrz budynku w północnym skrzydle obiektu – pomieszczenia kotłowni

5. ZAŁOŻENIA PROJEKTOWE I WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

5.1 Założenia ogólne

Głównym założeniem projektu jest przywrócenie utraconych i zabezpieczenie istniejących wartości historycznych oraz walorów estetycznych wszystkich elewacji przedmiotowego obiektu.

5.2 Wartości historyczne i stylistyczne obiektu

Przedmiotowy obiekt stanowi przykład architektury modernizmu umiarkowanego Gdyni z odniesieniami do architektury ekspresjonistycznej. Bryła oraz detale architektoniczne budynku zachowane są w formie oryginalnej. Na przełomie lat obiekt nie został poddany większym przeobrażeniom przestrzennym i stylistycznym. Wyjątek stanowią w nieznacznym stopniu wewnętrzny układ funkcjonalny (wejście do szkoły od strony południowo-wschodniej w skrzydle południowym) oraz drobne elementy architektoniczne jak daszki, chodniki, itp. Są to zmiany niewielkie, w obszarze elewacji możliwe do rewaloryzacji.

Zastosowana technologia wykonania okładzin elewacyjnych z cegły cementowej należy do elementów nietradycyjnych, świadczących o śmiałości projektanta. Z uwagi na rozwój myśli architektonicznej oraz technologicznej należy fakt ten zaliczyć do wartości historycznych.

Bardzo ważnym elementem świadczącym o wartości historycznej obiektu jest stolarka okienna, zachowana w znacznej mierze w stanie oryginalnym. Jest to stolarka drewniana, skrzynkowa, okna ze ślimieniem, wielopodziałowe z dodatkowymi wewnętrznymi podziałami kwater. Stolarka okienna jest ważnym elementem kompozycyjnym obiektu, nadaje elewacjom rytm i porządek. Podwójne ramy układu okien skrzynkowych nadają obiektowi charakterystyczną głębię i dynamikę.

Budynek szkolnej hali sportowej jest obiektem wtórnym. Kompozycja tego obiektu, miejsce lokalizacji, dobór materiałów elewacyjnych, kolorystyka oraz stylistyka są zgodne z pierwotną koncepcją bryły gmachu szkoły. Budynek sam w sobie stanowi charakterystyczny, czysty stylistycznie obiekt architektoniczny lat 60-tych 20-ego wieku.

5.3 Wytyczne konserwatorskie

a) Założenia ogólne:

Głównym celem rewaloryzacji elewacji budynku Zespołu Szkół Mechanicznych w Gdyni jest zabezpieczenie substancji budowlanej przed dalszymi zniszczeniami (konserwacja) oraz przywrócenie walorów estetycznych obiektu (restauracja).

Do zachowania przewidziane są:

- detale architektoniczne (gzymsy, cokoły, opaski okienne itp.)
- stolarka okienna
- materiał elewacyjny (cegła cementowa, tynki)
- schody wejściowe

b) Wytyczne szczegółowe:

- Cegła okładzinowa: jako główny materiał elewacyjny bezwzględnie do zachowania, konserwacji i restauracji; bardzo ważne, aby parametry fizyko-mechaniczne oraz wizualne okładziny z cegły cementowej zostały przywrócone do stanu pierwotnego
- Tynki powierzchniowe: należy zachować tynki oryginalne w możliwie największym stopniu; do ochrony jest również ryflowana struktura tynków; ewentualne ubytki powinny być wykonane z masy tynkarskiej na wzór oryginalnej zaprawy z podobnym kruszywem oraz dodatkiem łuszczków jasnych (mika)
- Gzymsy, cokoły: formy architektoniczne gzymsów i kompozycja cokołu do zachowania / odtworzenia w miejscach ubytków
- Elementy betonowe niespójne stylistycznie z obiektem: elementy architektoniczne wymienione w pkt. 3.4 przeznaczone do wyburzenia
- Instalacje elektryczne i teletechniczne: istniejące nieużytkowane elementy instalacji (kable, haki, skrzynki, itp.) w całości do demontażu; niezbędne instalacje należy montować możliwie nieinwazyjnie, w przypadku okablowania - wprowadzić w fugi.
- Instalację stacji telefonii cyfrowej należy zdemontować; z konserwatorskiego punktu widzenia elementy powyższej instalacji oszczędzają elewację obiektu oraz powodują uszkodzenia mechaniczne substancji budowlanej.
W przypadku decyzji Inwestora / Użytkownika o pozostawieniu instalacji stacji telefonii cyfrowej na budynku, należy zminimalizować, w miarę możliwości, ilość jej elementów oraz poszczególne elementy zamontować z minimalną ingerencją w obiekt (np. ukrywając przewody w kanałach imitujących rury spustowe). Ważne aby instalacja nie uszkadzała substancji budowlanej obiektu.
- Stolarka drzwiowa: za wyjątkiem drzwi frontowych wszystkie drzwi do budynku są wtórne, należy ujednoczyć ich formę
- Stolarka okienna: forma istniejącej oryginalnej stolarki okiennej bezwzględnie do zachowania, dotyczy to zarówno podziałów oszklenia jak i konstrukcji okna skrzynkowego z podwójną ramą. Konstrukcja skrzynkowa powoduje swoistą trójwymiarowość i potęguje głębię na elewacjach. Jest to ważny element kompozycyjny elewacji i z tego powodu należy zachować okna w ich oryginalnej formie.

Obecnie na budynku około 90% stolarki okiennej jest autentyczna. Należy dążyć do konserwacji jak największej ilości okien oryginalnych z uwzględnieniem modernizacji termicznej (np. szyby zespolone, współczesne uszczelki itp.). Egzemplarze w bardzo złym stanie technicznym należy zrekonstruować. Szczegółowe wskazówki co do sposobu postępowania ze stolarką okienną znajdują się w pkt. 6.7.

Stolarka wtórna: w ramach możliwości oraz przy najbliższej wymianie należy wymienić okna na stolarkę drewnianą, nie stosować stolarki PCV.
- Elementy nowoprojektowane: Wszelkie elementy nowoprojektowane winny być neutralne w odbiorze i nie ingerować w stylistykę obiektu.
- Szyldy informacyjne: Na budynku szkolnym dopuszcza się umieszczenie jedynie szyldów informacyjnych dotyczących funkcji obiektu oraz szyldów wymaganych podstawami prawnymi (ustawy, rozporządzenia, prawo lokalne) dotyczącymi budynków oświatowych (tablica z nazwą szkoły, numer budynku, itp.). Szyldy informacyjne należy usystematyzować i zgrupować w wybranych miejscach na elewacji zgodnie z rysunkiem 21. Nie dopuszcza się umieszczania na budynku innych tablic niż

wymagane podstawami prawnymi. Zabrania się montowania, malowania i przyczepiania reklam.

- Oświetlenie: Nad wejściem głównym do budynku szkoły powinno być odtworzone oświetlenie zgodnie z formą latarni oryginalnej widocznej na ryc.24. Pozostałe elementy oświetleniowe należy wykonać jako oświetlenie punktowe z oprawami możliwie neutralnymi w odbiorze wizualnym. Oprawy oświetleniowe należy skonsultować z przedstawicielem Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków Miasta Gdyni.

5.4 Niezbędne dodatkowe opracowania do wykonania kompleksowego remontu elewacji

Niniejszy projekt należy uzupełnić o następujące opracowania:

- Badania laboratoryjne cegły elewacyjnej, tynków oraz zaprawy cokołowej i gzymsowej pod względem składu, właściwości fizyko-mechanicznych oraz pod względem ilościowych zawartości poszczególnych składników mieszanki.
- Badania gruntu skarpy przy budynku szkolnej hali sportowej
- projekt konstrukcyjny wzmocnienia i zabezpieczenia skarpy przy budynku szkolnej hali sportowej
- rysunki warsztatowe rekonstrukcji lampy nad wejściem głównym do szkoły
- rysunki warsztatowe stolarki drzwiowej wejść bocznych do budynku

Powyższe opracowania, za wyjątkiem badań laboratoryjnych nie blokują rozpoczęcia prac remontowych na obiekcie.

6. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Poniższy program prac konserwatorskich stanowi integralną część z rysunkami projektowo – inwentaryzacyjnymi. Poszczególne zabiegi odnoszą się do oznaczonych na rysunkach elementów.

UWAGI:

1. Do przeprowadzenia zabiegów konserwatorskich na elewacjach przedmiotowego obiektu wymagane są środki specjalistyczne. Podane w poniższym programie nazwy producentów oraz nazwy konkretnych preparatów są propozycjami.
2. Projekt dopuszcza zastosowanie preparatów zamiennie o równoważnych właściwościach do produktów proponowanych.
3. Przed przystąpieniem do prac należy:
4. Po ustawieniu rusztowań skontrolować stan zachowania powierzchni poszczególnych elementów i wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną obiektu w celu ustalenia faktycznego stanu zachowania i nasilenia zniszczeń na obiekcie. Dokumentację fotograficzną należy wykonać dla każdej z elewacji oraz dla każdego detalu architektonicznego.
5. Wykonać badania laboratoryjne cegły elewacyjnej, tynków oraz zaprawy cokołowej i gzymsowej pod względem składu, właściwości fizyko-mechanicznych, (wytrzymałość na ściskanie-rozciąganie, gęstość pozorna, porowatość, nasiąkliwość wagowa i objętościowa, czas podciągania kapilarnego itp.) oraz pod względem ilościowych zawartości poszczególnych składników mieszanki. Badania niezbędne są do dopasowania odpowiednich mas uzupełniających.
6. Prace na elewacjach mogą być rozpoczęte jedynie po zabezpieczeniu fundamentów przed wilgocią (prace hydroizolacyjne).

6.1 Dla powierzchni elewacji wyłożonych cegłą cementową

a) Czyszczenie

- Wstępnie oczyścić z kurzu, pyłu i luźnych fragmentów na sucho, czyścić delikatnie miękkimi przyrządami i sprężonym powietrzem o niskim ciśnieniu.
- Usunąć wtórne uzupełnienia.
- Usunąć zmurzałe i najsilniej zdegradowane partie cegieł; luźne i zmurzałe spoiny wydłutować na głębokość aż do zdrowej zaprawy; prace wykonywać ręcznie, z należytą ostrożnością i starannością.
- Usunąć wszelkie elementy metalowe, typu haki, luźne druty, pozostałości po kołkach itp.; prace wykonywać ostrożnie, aby nie zniszczyć sąsiadującej substancji oryginalnej.
- Wszelkie użytkowane kable wolno wiszące zabezpieczyć; docelowe, w miarę możliwości schować w głębokości spoin.
- Czyścić na mokro gorącą parą wodną, (wytwornicą pary wodnej), po wykonaniu prób.

- Usunąć wtórne powłoki malarskie z powierzchni cegieł gotowymi środkami chemicznymi, przed przystąpieniem do oczyszczania wykonać próby!
- Jeśli czyszczenie gorącą parą wodną nie przyniesie satysfakcjonującego efektu, należy miejscowo zastosować czyszczenie chemiczne za pomocą 1-1,5%-ego roztworu kwasu fluorowodorowego. Zgodnie z przepisami BHP zabieg ten może wykonywać jedynie osoba odpowiednio przeszkolona. Ponadto osoba wykonująca czyszczenie chemiczne powinna być doświadczona w przeprowadzaniu zabiegów czyszczenia chemicznego.

b) Dezynfekcja

- W celach profilaktycznych zaleca się zastosowanie preparatu biobójczego, jak w punkcie 6.2 b), w miejscach najbardziej narażonych na atak mikroorganizmów, tj.: pod gzymsami, konsolkami, parapetami.

c) Wzmacnianie

- W miejscach znacznych pionowych spękań w murze (rysy powyżej kilku rzędów cegieł) wykonać wzmocnienie za pomocą „szycia”: wydłutować spoiny na głębokość około 4-5 cm, uzbroić prętami stalowymi o średnicy 6 mm albo z włókna szklanego, wysięg zbrojenia powinien obustronnie wystawać ponad 70 cm poza krawędź rysy, uzupełnić spoiny zaprawą o właściwościach zbliżonych do zaprawy oryginalnej (patrz pkt 6.1 d)); szycie wykonywać co trzecią spoinę.
- W trakcie czyszczenia oraz na oczyszczonych powierzchniach przeprowadzić z rusztowania oględziny w celu identyfikacji miejsc o osłabionej strukturze. Konieczność przeprowadzenia zabiegu wzmacniania strukturalnego cegieł elewacyjnych należy skonsultować z osobą pełniącą nadzór konserwatorski po przeprowadzeniu oględzin oczyszczonych powierzchni. Należy rozważyć zasadność stosowania wzmocnień strukturalnych pod względem możliwości uzyskaniażądanego efektu w stosunku do względów ekonomicznych. Wzmacnianie strukturalne jest zabiegiem sensownym jedynie, jeśli jest możliwe zapewnienie penetracji substancji wzmacniającej w głąb struktury cegieł. Powierzchniowe wzmacnianie nie jest pożądane.
- W przypadku decyzji o wzmacnianiu strukturalnym: miejsca o osłabionej strukturze proponuje się wzmocnić strukturalnie hydrofilowym preparatem krzemianowym na bazie estrów etylowych kwasu krzemowego np.: Funcosil KSE 300 firmy Remmers lub innej firmy o równoważnych właściwościach. Czynność wykonywać koniecznie w odpowiednich warunkach klimatycznych tj.: wilgotność powietrza > 70%, temp. 10°- 20° C, teren osłonić przed bezpośrednim nasłonecznieniem oraz przed przeciągami.

d) Uzupełnianie

- Do uzupełnień całych cegieł i ich większych fragmentów należy wyprodukować materiał na wzór oryginału. Do produkcji cegieł cementowych przeznaczonych do rekonstrukcji ubytków należy użyć mieszankę o jednakowym składzie ilościowym i jakościowym jak cegły oryginalne. Wyprodukowane cegły pozostawić do wysuszenia 4-6 tygodni, aby nabrały pełnych właściwości mechanicznych.
Dopuszcza się zastosowanie materiału gotowego (cegły dostępne na rynku) pod warunkiem, że zakupiony materiał będzie posiadał bardzo zbliżone właściwości fizyko-mechaniczne oraz kolorystyczne do materiału oryginalnego.
- Drobne ubytki uzupełniać bezpośrednio mokrą zaprawą na budowie. Do ubytków drobnych stosować zaprawę o zbliżonym składzie, jak materiał pierwotny. Mieszankę

zaprawy ustalać na podstawie wyników badań laboratoryjnych próbek materiału oryginalnego (jak powyżej).

- Spoiny uzupełniać zaprawą mineralną o zbliżonym składzie, właściwościach fizyko-mechanicznych oraz kolorze jak zaprawa oryginalna. Spoina winna być jaśniejsza od cegieł elewacyjnych oraz posiadać zdolność szybkiego oddawania wilgoci na zewnątrz!

Dla wszystkich uzupełnień zastosowany materiał powinien wykazywać zbliżone parametry fizyko-mechaniczne, w tym przede wszystkim większą nasiąkliwość, zdolność pozbywania się wilgoci oraz nieznacznie niższą wytrzymałość mechaniczną niż substancja oryginalna, również po wzmocnieniu strukturalnym!

Nie stosować zapraw o właściwościach hydrofobowych!

e) Miejscowe scalenia kolorystyczne

- Scalenia kolorystyczne należy wykonać jedynie w przypadkach niezbędnych, tj w miejscach o znacznej różnicy kolorystycznej, ma być to scalenie punktowe, a nie wielkopowierzchniowe. Do scaleń używać produkty mineralne, laserunkowe, niekryjące struktury i faktury materiału oryginalnego, np. renomowanych firm z długoletnim doświadczeniem w dziedzinie ochrony zabytków, jak firma REMMERS, BAUMIT albo KEIM, np. farby mineralne do betonu Concretal Lasur

f) Pola na elewacji frontowej z tarczami herbowymi

Czyszczenie, wzmacnianie oraz uzupełnianie przeprowadzić odpowiednio dla:

- miejsc wypełnionych cegłą - zgodnie z powyższym programem (pkt. 6.1)
- miejsc wypełnionych zaprawami – zgodnie z pkt. 6.4 oraz 6.5

Na obecnym etapie badań obiektu, dane dotyczące motywów dekoracyjnych na poszczególnych tarczach nie są znane. Nie odnaleziono informacji jakie było zamierzenie autora projektu odnośnie powyższych pól. Z tego względu tarcze herbowe po przeprowadzeniu zabiegów konserwatorskich należy pozostawić w stanie obecnym, bez próby uzupełnienia detalu.

6.2 Dla cokołów elewacji budynku głównego

a) Czyszczenie

- Wstępnie oczyścić z kurzu, pyłu i luźnych fragmentów na sucho, czyścić delikatnie miękkimi przyrządami i sprężonym powietrzem o niskim ciśnieniu.
- Usunąć wtórne uzupełnienia oraz partie zaprawy najsilniej zdegradowane; prace wykonywać z należytą ostrożnością, tak aby nie zniszczyć substancji oryginalnej.
- Usunąć wszelkie elementy metalowe, typu haki, kołki oraz podobne; prace wykonywać ostrożnie, aby nie zniszczyć sąsiadującej substancji oryginalnej.
- Usunąć zmurszałe i zdeintegrowane fragmenty cegieł pod warstwami zaprawy cokołowej – dotyczy miejscowo widocznych, odkrytych fragmentów oraz miejsc, które zostaną odkryte, po skuciu wtórnych zapraw w strefie cokołowej.
- Czyścić na mokro gorącą parą wodną, (wytwornicą pary wodnej) po wykonaniu prób.
- Miejsca z występującymi koloniami porostów, mchów, alg potraktować 30%-wym roztworem nadtlenku wodoru (perhydrol): nanieść szczoteczkami z tworzywa,

odczekać chwilę, ścierać obumarłe resztki flory szczoteczkami. Całość spłukiwać wodą destylowaną.

- Jeśli czyszczenie gorącą parą wodną nie przyniesie satysfakcjonującego efektu, należy miejscowo zastosować czyszczenie chemiczne za pomocą 1-1,5%-ego roztworu kwasu fluorowodorowego. Zgodnie z przepisami BHP zabieg ten może wykonywać jedynie osoba odpowiednio przeszkolona. Ponadto osoba wykonująca czyszczenie chemiczne powinna być doświadczona w przeprowadzaniu zabiegów czyszczenia chemicznego.
- Większe odspojone oraz całkowicie „oderwane” fragmenty oryginalnej zaprawy zachować i oczyścić jak powyżej.

b) Dezynfekcja

- Dezynfekować wszystkie miejsca zaatakowane mikroorganizmami (grzyby, algi, porosty, bakterie) za pomocą gotowych środków np.: Algat firmy Altax w przypadku glonów; Boramon firmy Altax w przypadku grzybów, albo mieszanką Algatu i Boramonu w przypadku porostów. Można również zastosować gotowe produkty biobójcze innych producentów np.: Keim Algicid Plus albo Histolith Algen-Entferner firmy Caparol.
- Zaleca się profilaktyczną dezynfekcję całej strefy cokołowej.
- Sposób naniesienia - zaleca się metodę natryskową; środki stosować bezwzględnie zgodnie z zaleceniami producenta. Dezynfekcja powinna być wykonana przed rozpoczęciem zabiegów technologicznych, aby uniknąć przenoszenia zarodników mikroflory w trakcie późniejszych prac.

c) Wzmocnienie

- Na wyczyszczonych powierzchniach przeprowadzić oględziny w celu identyfikacji miejsc o osłabionej strukturze.
- Zaleca się wzmocnić podłoże pod płytciny cokołowe, tj powierzchnię z pełnych cegieł czerwonych. Zakres i ostateczną konieczność przeprowadzenia zabiegu wzmocnienia strukturalnego będzie można określić po oczyszczeniu powierzchni; należy skonsultować powyższe zagadnienie z osobą pełniącą nadzór konserwatorski.
- Do wzmocnień strukturalnych podłoża jak i ewentualnie zapraw cokołowych proponuje się hydrofilowy preparat krzemianowy na bazie estrów etylowych kwasu krzemowego np.: KeimSilex OH albo Funcosil KSE 300 firmy Remmers lub produkty innych firm o równoważnych właściwościach. Czynność wykonywać koniecznie w odpowiednich warunkach klimatycznych tj.: wilgotność powietrza > 70%, temp. 10°-20° C, teren osłonić przed bezpośrednim nasłonecznieniem oraz przed przeciągami.

d) Uzupełnianie

- Większe ubytki w podłożu (cegła czerwona) uzupełnić fragmentami cegieł silikatowych. Cegły ceramiczne mają większą porowatość i słabsze właściwości mechaniczne niż istniejąca zaprawa cokołowa. Do drobnych ubytków podłoża stosować gotowe zaprawy do uzupełniania cegieł ceramicznych. Ważne aby uzupełnienia były wykonane starannie, gdyż stanowią one ruszt dla kolejnych warstw – dla elementów cokołu.
- Powierzchnie podkładowe zaleca się zagruntować dla wyrównania chłonności i przyczepności warstwy kolejnej.

- Ubytki w warstwie podkładowej zaprawy uzupełnić uniwersalną zaprawą cementowo-wapienną z zastosowaniem kruszywa o dostosowanej do oryginału granulacji; spoiwo mineralne dobrać wytrzymałością do oryginału. Dopuszcza się stosowanie gotowych zapraw o zbliżonych parametrach fizyko-mechanicznych renomowanych firm mających doświadczenie w produkcji materiałów dla zabytków np.: KEIM, Remmers, Baunit, Sopro, Schomburg lub innych. Miejsca uzupełnione zaprawą zaleca się zagruntować dla wyrównania chłonności i przyczepności warstwy wierzchniej.
- Ubytki w warstwie wierzchniej uzupełniać zaprawą mineralną o zbliżonych właściwościach, kruszywie i kolorze do zaprawy oryginalnej. Dopuszcza się stosowanie gotowych produktów renomowanych firm posiadających doświadczenie w produkcji materiałów do budynków zabytkowych, np.: firmy Remmers, KEIM, Baunit, Sopro.
- Wykonać rekonstrukcję brakujących fragmentów dekoracji w warstwie wierzchniej („rowkowanie”) na podstawie analogii do oryginału. Kolorystykę jak i uziarnienie zapraw należy dostosować do substancji oryginalnej zachowanego cokołu. Przed wykonaniem ostatecznych prac przeprowadzić próby; skonsultować z osobą pełniącą nadzór konserwatorski.
- Luźne, większe fragmenty cokołu, po oczyszczeniu i wzmocnieniu, zamontować / przykleić w miejscu ich odspojenia. W razie konieczności zastosować zbrojenie z prętów z włókna szklanego.
- W miejscach wyburzeń w strefie przyziemia odtworzyć cokół na wzór zachowanych oryginalnych fragmentów.

Dla wszystkich uzupełnień zastosowany materiał powinien wykazywać zbliżone parametry fizyko-mechaniczne, w tym przede wszystkim większą nasiąkliwość, zdolność pozbywania się wilgoci oraz nieznacznie niższą wytrzymałość mechaniczną niż substancja oryginalna, również po wzmocnieniu strukturalnym!

Nie stosować zapraw o właściwościach hydrofobowych!

6.3 Dla gzymsów ceglanych

a) Czyszczenie

- Postępować jak w pkt. 6.1 a).

b) Dezynfekcja

- W celach profilaktycznych zaleca się zastosowanie preparatu biobójczego, jak w punkcie 6.2 b), w miejscach najbardziej narażonych na atak mikroorganizmów, tj.: pod gzymsami.

c) Wzmacnianie

- W przypadku gzymsów osłabione cegły wymienić na nowe wykonane jak w pkt. 6.1 d).
- Osłabione spoiny wzmocnić zbrojeniem z prętów z włókna szklanego.

d) Uzupełnianie

- Postępować jak w pkt. 6.1 d).

6.4 Dla gzymsów z zaprawy

a) Prace natychmiastowe:

W trybie natychmiastowym należy zabezpieczyć fragmenty gzymsów w miejscach, gdzie wykazują one największe odspojenia od podłoża, (np. do zabezpieczenia jest gzyms koronujący korpusu głównego na elewacji południowo-zachodniej w skrzydle północnym) ze względów na bezpieczeństwo użytkowników budynku – gzyms grozi zawaleniem. Zabezpieczenia można wykonać np. z siatki z tworzywa.

b) Czyszczenie

- Zdemontować opierzenia.
- Wstępnie oczyścić z kurzu, pyłu i luźnych fragmentów na sucho, czyścić delikatnie miękkimi przyrządami.
- Usunąć fragmenty zaprawy zniszczonej, zmurszałej; usunąć „spudrowania” na głębokość aż do zdrowej zaprawy.
- Luźne i zdrowe fragmenty gzymsu zdemontować, oczyścić i zachować do ponownego montażu.
- Powierzchnie gzymsów umyć z zabrudzeń gorącą parą wodną.
- Usunąć mechanicznie wtórne uzupełnienia, prace wykonywać ostrożnie i dokładnie.
- Miejsca spękań z widocznymi śladami korozji zbrojeń skuć, usunąć skorodowane zbrojenia; w przypadku widocznych skorodowanych zbrojeń a niemożliwych do usunięcia, oczyścić z rdzy i zabezpieczyć farbami antykorozyjnymi.
- Jeśli czyszczenie gorącą parą wodną nie przyniesie satysfakcjonującego efektu, należy miejscowo zastosować czyszczenie chemiczne za pomocą 1-1,5%-ego roztworu kwasu fluorowodorowego. Zgodnie z przepisami BHP zabieg ten może wykonywać jedynie osoba odpowiednio przeszkolona. Ponadto osoba wykonująca czyszczenie chemiczne powinna być doświadczona w przeprowadzaniu zabiegów czyszczenia chemicznego.

c) Wzmocnienie

- Po ustawieniu rusztowań przeprowadzić szczegółowe oględziny stref koronujących budynek.
- Miejsca wymagające zbrojenia zbroić prętami z włókna szklanego lub ze stali nierdzewnej.
- Rysy w gzymsie koronującym uzupełnić zaprawą mineralną z zastosowaniem kruszywa o odpowiedniej frakcji; uzupełnienia wzmocnić włóknem szklanym lub prętami ze stali nierdzewnej.

d) Uzupełnienia / rekonstrukcje

- Wykonać rekonstrukcję brakujących fragmentów dekoracji („rowkowanie”) na podstawie analogii. Po oczyszczeniu poszczególne rodzaje „rowkowania” poddać oględzinom celem ustalenia technologii wykonania (rowkowanie wykonane na mokro, czy jak tynki kamieniarskie dłutowane). Odtworzyć zgodnie z technologią oryginalną. Kolorystykę jak i uziarnienie zapraw należy dobrać do kolorystyki oryginalnej zachowanych gzymsów.

- Miejsca wymagające zbrojenia zbroić włóknem szklanym lub prętami ze stali nierdzewnej.

Dla wszystkich uzupełnień zastosowany materiał powinien wykazywać zbliżone parametry fizyko-mechaniczne, w tym przede wszystkim większą nasiąkliwość, zdolność pozbywania się wilgoci oraz nieznacznie niższą wytrzymałość mechaniczną niż substancja oryginalna, również po wzmocnieniu strukturalnym!

Nie stosować zapraw o właściwościach hydrofobowych!

e) Zabezpieczenia

Wszystkie gzymsy należy ponownie opierzyć, zaleca się wykonanie opierzeń z blachy tytanowo-cynkowej.

6.5 Dla elewacji tynkowanych nadbudówki gmachu głównego

a) Czyszczenie

- Wstępnie oczyścić na sucho z kurzu, luźnego pyłu.
- Usunąć mechanicznie wtórne zaprawy.
- Usunąć luźne, zdeintegrowane, zmurszałe i „głuche” fragmenty tynku, na murze budynku pozostawić jedynie zdrowy tynk.
- Oczyścić widoczne zbrojenia.
- Oczyścić na mokro parą wodną pod ciśnieniem.
- Jeśli czyszczenie gorącą parą wodną nie przyniesie satysfakcjonującego efektu, należy zastosować czyszczenie chemiczne za pomocą rozcieńzonego, 1%-ego kwasu fluorowodorowego. Zgodnie z przepisami BHP zabieg ten może wykonywać jedynie osoba odpowiednio przeszkolona. Ponadto osoba wykonująca czyszczenie chemiczne powinna być doświadczona w przeprowadzaniu zabiegów czyszczenia chemicznego.

b) Dezynfekcja

- Profilaktycznie zaleca się dezynfekcję dolnych partii tynku na styku z połączeniem dachu (miejsca najbardziej narażone na atak mikroorganizmów); stosować preparat biobójczy, jak w punkcie 6.2 b).

c) Gruntowanie

- Oczyszczone widoczne zbrojenia zagruntować powłokami antykorozyjnymi, np. firmy Remmers Viscacid PCC Grund, Inducet-Biso/2 firmy Schomburg albo produktami innej firmy o jednakowych właściwościach ochrony antykorozyjnej.
- Oczyszczone warstwy spodnie tynku oryginalnego zagruntować preparatem wzmacniającym podłoże. Zabieg ten ma na celu również wyrównanie chłonności oraz przyczepności warstwy wierzchniej z kolejnymi warstwami zapraw.

d) Uzupełnienia

- W miejscach ubytków w obu warstwach (ubytki aż do powierzchni muru) uzupełnienia wykonać etapowo – w pierwszej kolejności przygotować „otwarty” mur (oczyścić, zagruntować), następnie osobno uzupełniać warstwę podkładową (warstwa spodnia

jako wstępna obrzutka, tzn. szpryc, stanowiący mostek szczerwny pomiędzy podłożem a warstwami wierzchnimi); na końcu uzupełniać warstwę wierzchnią.

- Masy uzupełniające powinny być zbliżone do zapraw oryginalnych; mieszanki wykonać na podstawie składu zaprawy oryginalnej (wykonać badania laboratoryjne istniejącej zaprawy), masa uzupełniająca powinna być masą mineralną, o odpowiedniej frakcji i kolorze kruszywa jak materiał oryginalny.

Dla wszystkich uzupełnień zastosowany materiał powinien wykazywać zbliżone parametry fizyko-mechaniczne, w tym przede wszystkim większą nasiąkliwość, zdolność pozbywania się wilgoci oraz nieznacznie niższą wytrzymałość mechaniczną niż substancja oryginalna, również po wzmocnieniu strukturalnym!

Nie stosować zapraw o właściwościach hydrofobowych!

e) Warstwa wierzchnia - odtworzenie struktury tynku z dodatkiem miki

- Rekonstrukcja faktury: odtworzyć fakturę oraz „na mokro” ryflowanie poziome na powierzchni tynku analogicznie do oryginału; dostosować kolor zaprawy doświadczalnie do barwy tynku oryginalnego.
- Uzupełniać zaprawą z dodatkiem miki jasnej (muskovit); na świeży, mokry tynk aplikować ręcznie luźną mikę.
- Przed realizacją wykonać próby na miejscu i skonsultować z osobą pełniącą nadzór konserwatorski.

f) Attyka belwederku

- Stan zachowania frontowej strony attyki jest krytyczny, należy rozważyć jej całkowitą rozbiórkę i rekonstrukcję.
- Zdrową konstrukcję traktować wg zaleceń jak powierzchnie tynkowane.

g) Ściana szczytowa ryzalitu, elewacja południowo-zachodnia

- W przypadku, jeśli tynk okaże się być tynkiem wtórnym, a pod spodem uwidoczni się okładzina z cegły cementowej okładzinowej – całość skuć; prace wykonać bardzo starannie i ostrożnie, tak aby nie uszkodzić warstwy spodniej. Z uwidoczną powierzchnią elewacyjną postępować jak w pkt. 6.1.
- W przypadku, jeśli okaże się, iż jest to tynk oryginalny – postępować jak w pkt. 6.5.

6.6 Dla schodów wejściowych

- Schody wejściowe należy zdemontować, wykonać dokumentację układu płyt.
- Płyty kamienne oczyścić; czyszczenie przeprowadzić w pierwszej kolejności na sucho, następnie gorącą parą wodną (wytwornicą pary wodnej o temp. Około 120° C) pod ciśnieniem.
- Jeśli czyszczenie gorącą parą wodną nie przyniesie satysfakcjonującego efektu, należy zastosować czyszczenie chemiczne za pomocą rozcieńczonego, 1% - 3%-ego kwasu fluorowodorowego. Nie należy przekraczać stężenia 3%-ego. Zgodnie z przepisami BHP zabieg ten może wykonywać jedynie osoba odpowiednio przeszkolona. Ponadto osoba wykonująca czyszczenie chemiczne powinna być doświadczona w przeprowadzaniu zabiegów czyszczenia chemicznego.

- Po demontażu skontrolować rodzaj oraz stan zachowania podkonstrukcji schodów; obecnie stan zachowania schodów wydaje się być stabilny, jedynie miejscowo widoczne są nierówności oraz poszczególne płyty wykazują brak wypoziomowania, stąd wnioskuje się, iż rodzaj oraz sposób wykonania istniejącej podkonstrukcji są słuszne. Należy dążyć do odtworzenia pierwotnie przewidzianej technologii.
- W przypadku stwierdzenia po oględzinach wadliwej technologii i złego stanu zachowania podkonstrukcji schodów, należy zgłosić ten fakt autorom niniejszego opracowania w celu ustalenia dalszego postępowania.
- Ważne, aby w trakcie prac zaizolować ścianę zewnętrzną budynku na styku z warstwami konstrukcji schodów wejściowych.

6.7 Dla stolarki okiennej

- Istniejącą stolarkę okienną należy w miarę możliwości i stanu zachowania poszczególnych okien, zachować i poddać konserwacji. Demontaż oraz ponowne wstawianie kopii okien osłabia strukturę ceglana murów, co jest efektem niepożądanym.
- Po ustawieniu rusztowań należy ponownie poddać szczegółowym oględzinom każde z okien; komisyjnie zdecydować, które z okien należy konserwować, a które zrekonstruować.

a) Stolarka przeznaczona do konserwacji

- Demontaż skrzydeł stolarki przeprowadzać ostrożnie, aby nie uszkodzić murów i wypraw okładzinowych.
- Konserwację może wykonywać osoba, która ma doświadczenie w pracy ze stolarką zabytkową i może wykazać pozytywne referencje.
- Ostateczny, szczegółowy program i technologię prac należy uzgodnić z osobą wykonującą konserwację stolarki po oględzinach zdemontowanego egzemplarza. Poniżej znajduje się propozycja programu konserwatorskiego.

Proponowany program prac:

- Czyszczenie: oczyścić z farb i wtórnych powłok lakierniczych
- Dezynfekcja: ze wstępnych oględzin wynika, iż stolarka jest zdrowa pod względem mikroorganizmów, drobnoustrojów oraz insektów; w przypadku, jeśli po oczyszczeniu ukażą się miejsca zaatakowane przez mikroorganizmy albo przez insekty należy dezynfekować środkami gotowymi do drewna, w przypadku aktywnych insektów całość potraktować preparatem owadobójczym np. Antox, albo Hylotox firmy Altax. Postępować zgodnie z zaleceniami producenta!
- Wzmacnianie: wzmocnić odspojone fragmenty / wymienić zdegradowane fragmenty, stosować fleki z drewna podobnego do materiału zastosowanego w oryginalnej stolarce. Stosować kleje przeznaczone do konserwacji drewna.
- Uzupełnienie: drobne ubytki uzupełniać gotową szpachlą do drewna przeznaczoną na ekspozycję zewnętrzną; większe ubytki uzupełniać wstawkami / flekami z drewna podobnego do materiału zastosowanego w oryginalnej stolarce.
- Zabezpieczanie / malowanie: zastosować farby oraz lakiery do drewna do powłok zewnętrznych, odporne na warunki atmosferyczne np. firmy Flugger, Bondex, Altaxin, albo Sadolin. Kolor stolarki - biały.

- Szklenie: w miarę możliwości technologicznych proponuje się zastosowanie szyb o podwyższonych parametrach termoizolacyjności, np. szyby ze stepem (dwie szyby pojedyncze) albo szyby zespolone, zaleca się również zastosowanie współczesnych uszczeltek.
- Okucia: zachowane oryginalne okucia oczyścić i zamontować w konserwowanych oknach.

b) Stolarka przeznaczona do rekonstrukcji

- Okna nienadające się do użytku ani konserwacji należy zrekonstruować. Rekonstrukcja dotyczy zarówno podziałów okiennych jak i konstrukcji ramy – ma być to wierna kopia stolarki istniejącej w konstrukcji skrzynkowej z podwójną ramą, dopuszcza się zastosowanie szyb zespolonych oraz współczesnych systemów uszczelniających.
- Rekonstrukcje powinna wykonywać osoba posiadająca udokumentowane doświadczenie w pracach przy rekonstrukcji stolarki zabytkowej.
- W pierwszej kolejności należy wykonać prototyp zrekonstruowanego okna, następnie komisyjnie zatwierdzić proponowaną technologię prac, sposób malowania oraz efekt końcowy zrekonstruowanej stolarki.

6.8 Dla krat okiennych / pochwytów na flagi

- Oryginalne kraty okienne do zachowania (kraty pierwszej kondygnacji budynku, nitowane).
- Kraty zdemontować, tak aby nie uszkadzać substancji budowlanej murów oraz przedmiotowych krat.
- Oczyścić z powłok malarskich, mechanicznie, zaleca się piaskowanie, przemyć środkiem usuwającym tłuszcze.
- Oczyszczone kraty pomalować podkładową farbą antykorozyjną, następnie farbami wierzchnimi do metalu przeznaczonymi na ekspozycję zewnętrzną.
- Ze zdjęć archiwalnych wynika, iż okratowanie dolnej kondygnacji było w kolorze ciemniejszym niż stolarka okienna, kolorystyka była stłumiona, tak aby kraty nie stanowiły elementu dominującego otwory okienne. Na obecnym etapie prac nie odnaleziono pierwotnej barwy krat. Proponuje się użycie koloru szarego z podstawowej palety RAL nr 7011. Ostateczną kolorystykę uzgodnić z osobą pełniącą nadzór konserwatorski oraz przedstawicielem Miejskiego Konserwatora Zabytków na podstawie prób.
- Pochwyty na flagi przeznaczone do zachowania – postępować jak powyżej.

Na wniosek Użytkownika obiektu zaprojektowano kraty w oknach na piętrze budynku. Dodatkowe okratowanie należy wykonać jako kopie wzoru krat istniejących we wszystkich oknach piętra (patrz część rysunkowa). Nie montować okratowania wybiórczo na wybranych oknach. Malować jak kraty oryginalne.

6.9 Dla elewacji budynku szkolnej hali sportowej i łącznika

Budynek szkolnej hali sportowej wykony jest w technologii mieszanej murowanej i żelbetowej. Stan zachowania elewacji jest zły, elewacje należy poddać pracom remontowym.

- **Przed przystąpieniem do prac na elewacjach należy wykonać zabezpieczenia przeciwwodne (hydroizolacje) fundamentów budynków oraz ścian zagłębionych**

w gruncie (skarpa); zabezpieczone i naprawione fundamenty są warunkiem koniecznym do rozpoczęcia prac na elewacjach.

- Prace wykonywać etapowo, po jednej stronie

a) Czyszczenie

- Skuć wszystkie luźne, zmurszałe, spękanie i „głuche” warstwy tynków oraz substancji konstrukcyjnej (cegła, żelbet).
- Oczyszczyć wszystkie widoczne zbrojenia z kurzu, naleciałości oraz rdzy.

b) Dezynfekcja

- Zdezynfekować przyziemne partie murów do wysokości powyżej 70 cm nad poziomem terenu.
- Zaleca się zastosowanie preparatu biobójczego, jak w punkcie 6.2 b).

c) Wzmacnianie

- Oczyszczone powierzchnie poddać ponownym oględzinom w celu weryfikacji proponowanego programu prac naprawczych. Możliwe, iż uwidocznia się rysy albo znaczne ubytki w konstrukcji muru. W takim przypadku konieczne jest skonsultowanie zaistniałej sytuacji z konstruktorem i autorami niniejszego projektu, aby wybrać sposób wzmocnień konstrukcji („szycie miejscowe”, ściągi, ankerowanie, itp.).
- Oczyszczone widoczne zbrojenia zagruntować powłokami antykorozyjnymi, np. firmy Remmers Viscacid PCC Grund, Inducet-Biso/2 firmy Schomburg albo produktami innej firmy o jednakowych właściwościach ochrony antykorozyjnej.

d) Uzupełnianie

- Drobne ubytki w strukturze cegieł ceramicznych uzupełniać zaprawą przeznaczoną do uzupełniania materiałów ceramicznych, np. Restauriermörtel firmy Remmers lub innej o zbliżonych właściwościach.
- Ubytki w elementach żelbetowych zagruntować preparatem wzmacniającym podłoże; zabieg ten ma na celu wyrównanie chłonności oraz przyczepności warstwy podkładowej z kolejnymi warstwami zapraw. Zaleca się zastosowanie preparatów renomowanych firm, np. Viscacid PCC Grund firmy Remmers, Inducet-Biso/2 firmy Schomburg albo produktów o zbliżonych parametrach innej firmy. Następnie uzupełnić masami przeznaczonymi do napraw betonu, stosować produkty renomowanych firm np.: Viscacid PCC Mortel 0/2N firmy Remmers, Inducet-Bis5/40 firmy Schomburg albo produkty o zbliżonych parametrach innych firm.
- Spoiny w murze uzupełniać zaprawami mineralnymi cementowo-wapiennymi o zbliżonych właściwościach fizyko-mechanicznych jak zaprawa oryginalna.
- Ubytki w tynku oraz fragmenty surowego muru uzupełniać zaprawą tynkarską, o składzie i właściwościach podobnych do zaprawy pierwotnej.

Zaleca się wykonanie prac naprawczych w jednolitym systemie jednej wybranej firmy, np. system Viscacid firmy Remmers, system Inducet-Bis firmy Schomburg, system StoCretec firmy Sto albo podobny system innego renomowanego producenta.

e) Zabezpieczenie

Zaleca się pomalować powierzchnie murów farbą silikatową przeznaczoną na ekspozycję zewnętrzną w kolorze wyjściowym NCS nr 1500 dla elementów pionowych podziałów (elementy konstrukcyjne) oraz NCS nr 3500 dla powierzchni płaskich (pola wypełniające). Ostateczną kolorystykę ustalać komisyjnie na podstawie prób *in situ*.

6.10 Dokumentacja konserwatorska powykonawcza

Zgodnie z wymogami konserwatorskimi należy wykonać powykonawczą dokumentację przeprowadzonych prac. Dokumentacja winna ilustrować przebieg poszczególnych etapów prac, z zaznaczeniem użytych środków, materiałów i zastosowanych metod.

W dokumentacji należy również zamieścić wskazówki dla użytkowników obiektu.

Uwagi końcowe

- **Zabiegom konserwatorskim należy bezwzględnie poddać elewację frontową oraz elewacje boczne głównego korpusu gmachu szkoły.**
- **W trakcie poszczególnych etapów prac konserwatorskich mogą ujawnić się nieprzewidziane zagadnienia. Należy bezwzględnie poinformować o zaistniałym fakcie autorów niniejszego opracowania. Ponadto każdy etap prac należy obowiązkowo konsultować na bieżąco z osobą pełniącą nadzór konserwatorski oraz autorami niniejszego opracowania.**
- **Przed zastosowaniem poszczególnych zabiegów wykonać próby i konsultować na bieżąco z osobą pełniącą nadzór konserwatorski.**
- **Przy stosowaniu środków gotowych postępować zgodnie z zaleceniami producenta, ponadto zastosowanie konkretnych produktów konsultować dodatkowo z technologiemi producenta, osobą pełniącą nadzór konserwatorski oraz autorami niniejszego opracowania.**

Opracowali:

mgr Elżbieta Dembek, dyplomowany konserwator

mgr inż. arch. Tomasz Celewicz

mgr inż. arch. dypl. konserwator Marta Wróbel

7. POZOSTAŁE PRACE BUDOWLANE

7.1 Izolacja fundamentów

Ściany kondygnacji podziemnej gmachu głównego jak i ściany hali sportowej wykazują zawilgocenia, spowodowane brakiem lub uszkodzeniami hydroizolacji. Należy wykonać hydroizolację powyższych elementów.

W pierwszej kolejności wykonać odkrywki umożliwiające zbadanie faktycznego stanu zachowania i zawilgocenia murów poniżej terenu. Odkrywki wykonać punktowo na głębokość aż do spodu fundamentów. Poniżej podano wstępny sposób wykonania izolacji pionowych budynku do weryfikacji po wykonaniu odkrywek.

a) Izolacje pionowe

- Wykonywać od zewnątrz.
- Odsłonić ściany fundamentowe do głębokości ław oraz zabezpieczyć skarpę wykopu. Wykopy wykonać odcinkowo (do 3 m długości).
- Odsłonięte powierzchnie oczyścić z kurzu, luźnych fragmentów budulca i zaprawy. Zmurszały oraz zdeintegrowany materiał usunąć. Zawilgocone powierzchnie pozostawić do wyschnięcia.
- Zdezynfekować lico ścian jak w pkt. 6.2 b).
- Ubytki uzupełnić materiałem zgodnym z substancją fundamentów. W celu uzyskania równego podłoża na ścianach wykonać rapówkę z tynku cementowego wodoszczelnego zawierającego dodatki uszczelniające np. Hydrostop lub inne podobne. Pozostawić do wyschnięcia.
- Powierzchnie ścian zagruntować emulsją gruntującą. Na wyschnięty grunt nałożyć izolację typu średniego z plastycznych mas bitumicznych. Wybierając materiał bitumiczny należy kierować się renomą producenta na rynku.
- Pionową powłokę izolacyjną wykonać ok.10-15 cm poniżej wierzchu ławy fundamentowej. Izolację zabezpieczyć wytłaczaną folią hydroizolacyjną lub styropianem.
- Wykonać drenaż opaskowy wokół całego budynku.
- Wykop zasypać obsypką filtracyjną, wykończyć tak, aby możliwy był swobodny transport wody (odprowadzanie wody do podłoża oraz parowanie z podpowierzchniowych warstw podłoża – filtracja) np. z kostki (klinkier, kamień) uważać, aby nie uszkodzić izolacji. Opaskę filtracyjną wykonać na szerokość około 50 cm wokół całego obwodu budynku.

b) Izolacje poziome

- Wykonać izolacje poziome metoda iniekcji ciśnieniowej (krem iniekcyjny).

Zaleca się zastosowanie gotowego systemu izolacji pionowej dla budynków zabytkowych renomowanej firmy np.: Remmers, Schomburg, Deitermann, Baunit.

7.2 Roboty wyburzeniowe / demontaż

Roboty rozbiórkowe dotyczą następujących elementów:

- Mur o niezidentyfikowanej funkcji na frontowej ścianie skrzydła północnego budynku.
- Oświetlenie montowane do ścian budynku.
- Zadaszenie nad wejściem bocznym, elewacja południowo-wschodnia.
- Zadaszenie i obudowa obecnego wejścia głównego do budynku elewacja południowo-zachodnia, skrzydło południowe.
- Zabudowane zrzuty na węgiel w kondygnacji podziemnej w strefie cokołowej, elewacja południowo-zachodnia, skrzydło północne.
- Wejście do budynku poniżej poziomu terenu wraz z obudową schodów, elewacja południowo-zachodnia, skrzydło północne - narożnik wewnętrzny.
- Schody wraz z barierką wzdłuż elewacji budynku hali sportowej na elewacji północno-zachodniej.
- Elementy składające się na instalację teletechniczną umieszczone na elewacji bocznej północno-zachodniej i dachach budynku (drabiny, pliki kabli, kontener, anteny itp.).
- Prace rozbiórkowe wykonywać ostrożnie, tak, aby nie uszkadzać oryginalnej substancji budowlanej budynków.

7.3 Zabezpieczenie skarpy

Przy pracach izolacyjnych fundamentów budynku szkolnej hali sportowej należy wykonać dodatkowo zabezpieczenia skarpy. Proponuje się wykonanie muru oporowego. Należy wykonać badania gruntu skarpy na południowo-wschodniej ścianie budynku oraz opracowanie projektowe zabezpieczenia nasypu. Szczegółowy projekt powinna wykonać osoba z odpowiednimi kwalifikacjami (konstruktor).

7.4 Prace murarskie

- Nieużytkowane i wtórne wejście do budynku na elewacji tylnej (skrzydło północne) zamurować. Do prac murarskich wykończeniowych użyć cegłę elewacyjną cementową wyprodukowaną na wzór oryginału oraz użyć zapraw do spoinowania jak w pkt. 6.1 d).
- Odtworzyć pierwotny otwór okienny na podstawie analogii oraz widocznego obrysu po zamurowaniu (różnica materiału budowlanego).

7.5 Wejścia do budynku

a) Wejście główne

Stolarka drzwiowa wejścia głównego jest w dobrym stanie technicznym; nie wymaga dodatkowych działań za wyjątkiem wymiany obecnie pękniętej szybki w płycinie drzwi.

b) Wejścia boczne i tylne

- Stolarkę drzwiową wejść bocznych i wejścia tylnego należy przy najbliższej możliwości wymienić na nową, jednolitą estetycznie i komponującą się ze stylistyką obiektu. Przed wymianą stolarki wykonać rysunki warsztatowe i uzgodnić w Biurze Konserwatora Zabytków Miasta Gdyni.

- Drzwi na dach na elewacji południowo-zachodniej (tylna elewacja) w złym stanie technicznym, należy wymienić na nowe drzwi stalowe; malować farbami przeznaczonymi na ekspozycję zewnętrzną w kolorze RAL 7011.
- Drzwi do budynku hali sportowej oczyścić i malować farbami przeznaczonymi na ekspozycję zewnętrzną w kolorze RAL 7011.

c) Zadaszenia wejść bocznych i tylnego

Nad bocznymi drzwiami wejściowymi oraz nad wejściem na elewacji południowo-zachodnia (obecne wejście do szkoły) wykonać jednakowe zadaszenia o następujących parametrach:

- Szerokość zadaszenia 230 cm, wysięg od lica ściany 150 cm; zadaszenie z tafli szklanych ze spadkiem 7%, szkło hartowane, bezpieczne.
- Zadaszenie wsparte na wspornikach z rur stalowych (stal nierdzewna) 30x30x5 mm, mocowanie do ściany budynku za pomocą kotew ze stali nierdzewnej.
- Przed przystąpieniem do prac sprawdzić wymiary na miejscu; konsultować z konstruktorem oraz technologiem producenta rodzaj i wielkości konstrukcji nośnej.

7.6 Oświetlenie

a) Oświetlenie wejścia głównego

Nad wejściem głównym do budynku (elewacja frontowa) odtworzyć oprawę oświetleniową na wzór widocznej na fotografiach archiwalnych latarni oryginalnej (ryc. 24). Przed wykonaniem rekonstrukcji należy wykonać rysunki warsztatowe i uzgodnić w Biurze Konserwatora Zabytków Miasta Gdyni.

b) Dodatkowe oświetlenie zewnętrzne

Istniejące oświetlenie zewnętrzne zdemontować i zastąpić oprawami zewnętrznymi o możliwie neutralnym wyglądzie, np.: oprawa typu Jolly firmy Golland, oprawa Miniproa firmy Lamp Lighting albo produkt innej firmy o zbliżonych właściwościach. Oprawy powinny mieć odpowiednią moc do oświetlania otoczenia. Ostateczną formę oświetlenia uzgodnić z osobą pełniącą nadzór konserwatorski oraz autorami niniejszego projektu.

7.7 Opierzenia, orynnowanie

- Opierzenia gzymsów oraz parapety wykonać jako nowe z blachy tytanowo-cynkowej; parapety instalować analogicznie do istniejącego sposobu montażu.
- Istniejące orynnowanie w dobrym stanie technicznym (nowe rynny oraz rury spustowe) - do zachowania; w przypadku występowania zniszczonych elementów – wymienić na nowe nieuszkodzone.

7.8 Instalacje

- Istniejącą instalację odgromową skontrolować pod względem przystosowania do istniejących przepisów i wymogów; dostosować w przypadku różnic. Ze względów estetycznych zaleca się wymienić na nową.
- Nieużytkowane zewnętrzne skrzynki instalacji elektrycznej zdemontować, pozostawić skrzynkę użytkowaną (jedną) i malować farbami przeznaczonymi na ekspozycję zewnętrzną w kolorze RAL 7011.

- Istniejącą instalację stacji telefonii cyfrowej zdemontować; w przypadku decyzji Użytkownika o pozostawieniu powyższej instalacji na przedmiotowym budynku, należy poszczególne jej elementy montować ponownie w sposób minimalnie inwazyjny dla substancji budowlanej obiektu!
- Dopuszcza się montaż systemu monitorowania terenu w postaci kamer na elewacjach budynków z zastrzeżeniem, że wszystkie elementy dodatkowe systemu zostaną ukryte i pozostaną niewidoczne na elewacjach (kable, czujki, itp.).

8. KOLORYSTYKA

Kolorystyka elewacji opiera się w głównej mierze na kolorze istniejących materiałów elewacyjnych. Poniższe zestawienie stanowi integralną część z rysunkami projektowymi .

Dobór kolorystyki elewacji:

- Detal architektoniczny oraz powierzchnie wszystkich elewacji wyłożonych elewacyjną cegłą cementową: zachować kolor naturalny (kolor piaskowo-szary).
- Cokoły: tynk z fakturowaniem w kolorze zaprawy oryginalnej (kolor ciemno-szary).
- Gzymsy: tynk z fakturowaniem w kolorze zaprawy oryginalnej (kolor jasno-szary).
- Tynk nadbudówki: tynk z ryflowaniem w kolorze zaprawy oryginalnej (kolor jasno-szary).
- Stolarka okienna: w kolorze białym.
- Stolarka drzwiowa: drzwi frontowe – zachować kolor istniejący; drzwi boczne oraz na elewacji południowo- zachodniej: nowa stolarka drzwiowa w kolorze RAL 7011.
- Okratowanie: kraty okienne w kolorze RAL 7011.
- Parapety, rynny, rury spustowe: blacha tytanowo-cynkowa w kolorze naturalnym.
- Pochwyty na flagi: w kolorze RAL 7011.
- schody wejściowe: kolor naturalny, ciemny granit.
- tynk na elewacjach budynku szkolnej hali sportowej: dla elementów pionowych podziałów (elementy konstrukcyjne) kolor wyjściowy NCS nr 1500 oraz dla powierzchni płaskich (pola wypełniające) NCS nr 3500.
- strefa cokołowa budynku szkolnej hali sportowej: kolor naturalny istniejącej okładziny elewacyjnej (cegły cementowa).

Przed przystąpieniem do prac należy obligatoryjnie wykonać próbki kolorystyczne na powierzchni około 1,0m². Efekty konsultować z autorami niniejszego opracowania, Konserwatorem Miejskim oraz osobą pełniącą nadzór konserwatorski.

9. CHARAKTERYSTYKA ENERGETYCZNA

Nie ulega zmianie.

10. WPŁYW OBIEKTU NA ŚRODOWISKO

Nie ulega zmianie.

11. OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

Nie ulega zmianie.

Uwagi końcowe

- Zaleca się etapowanie prac remontowych np.: 1 etap – prace hydroizolacyjne gmachu głównego budynku szkoły; 2 etap – elewacja frontowa; 3 etap – elewacje boczne korpusu głównego (bez elewacji ryzalitu); 4 etap – elewacja tylna wraz z bocznymi elewacjami ryzalitu; 5 etap – elewacje belwederku; 6 etap – budynek szkolnej hali sportowej.
- Zastosowane materiały budowlane muszą posiadać atesty i certyfikaty dopuszczające do stosowania na terenie RP.
- Przy stosowaniu wybranych środków gotowych, postępować zgodnie z zaleceniami producenta.
- Przed wykonaniem prac budowlanych należy sprawdzić wielkości projektowe na miejscu.
- O wszelkich zmianach oraz nieprzewidzianych okolicznościach należy informować na bieżąco autorów niniejszego projektu.
- W czasie prac należy stosować się do obowiązujących przepisów BHP
- Niezależnie od nadzoru inwestorskiego konieczne jest pełnienie nadzoru autorskiego oraz konserwatorskiego.

Opracowali:

mgr inż. arch. Tomasz Celewicz

mgr inż. arch. dypl. konserwator Marta Wróbel

mgr inż. arch. Anna Orchowska-Smolińska

mgr inż. arch. Marta Kodrzycka

INFORMACJA DOTYCZĄCY BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA

OBIEKT: Elewacje budynku szkolnego

ADRES: 81-222 Gdynia, ul. Morska 79, działka nr 309/12

INWESTOR: Gmina Miasta Gdynia,
81-382 Gdynia, ul. Marszałka Piłsudskiego 52/54

PROJEKTANT: mgr inż. arch. Tomasz Celewicz
upr. bud. 3167/Gd/87, upr. konserwatorskie 100/Gd/97
mgr inż. arch. Marta Wróbel
mgr inż. arch. Marta Kodrzycka
mgr inż. arch. Anna Orchowska-Smolińska

CZĘŚĆ OPISOWA

Podstawa opracowania : Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dn. 23.06. 2003. Dz. U. Nr 120 , poz. 1126 w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

1.0. Zakres robót związany z przedmiotową inwestycją, oraz kolejność realizacji:

- prace konserwatorsko-budowlane przy elewacjach obiektu

2.0. Wykaz istniejących obiektów budowlanych

Budynek jest obiektem wolnostojącym usytuowanym w oddaleniu do ulicy Morskiej. Na sąsiednich działkach od strony pd-zach występuje zabudowa mieszkaniowa. Na działkach od strony pd-wsch i pn-zach występują budynki oświaty.

3.0. Elementy zagospodarowania działki lub terenu, które mogą stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi

Nie występują.

4.0. Przewidywane zagrożenia podczas realizacji robót budowlanych

Potencjalnych zagrożeń podczas realizacji zamierzenia budowlanego nie przewiduje się. Prace należy prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami BHP, stosować odpowiednie zabezpieczenia.

Przed przystąpieniem do realizacji robót ewentualnie niebezpiecznych pracownicy przy nich zatrudnieni powinni zostać przeszkoleni w zakresie:

- zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia
- konieczności stosowania środków ochrony indywidualnej (atestowane kaski, rękawice, odzież, okulary i obuwie ochronne, prace na wysokości – pasy ochronne)
- obowiązków pracownika i wykonywania prac pod nadzorem brygadzysty
- przejść przeszkolenie na wypadek pożaru, awarii i innych zagrożeń

Brygada robocza winna posiadać na stanowisku pracy apteczkę pierwszej pomocy z telefonami:

- pogotowia ratunkowego
- straży miejskiej
- policji

5.0. Określenie rodzaju i zakresu prowadzenia instruktażu przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych

Przed przystąpieniem do realizacji robót każdy pracownik zatrudniony na budowie powinien odbyć wstępne szkolenie na danym stanowisku pracy. Należy sprawdzić, czy posiada odpowiednie kwalifikacje i uprawnienia oraz wymagania zdrowotne do wykonywania określonych robót, obsługi maszyn i urządzeń budowlanych. Załoga powinna być zapoznana z treścią Planu BIOZ.

Na stanowiskach pracy należy przeprowadzić codzienny instruktaż zawierający:

- omówienie zakresu prac na bieżący dzień roboczy
- wskazanie bezpiecznego sposobu wykonania powierzonych prac

- powiadomienie o mogących wystąpić zagrożeniach i ich skutkach
- wyznaczenie osób odpowiedzialnych za poszczególne grupy pracowników w wypadku konieczności opuszczenia placu budowy przez osobę uprawnioną

Dokumentacja budowy oraz niezbędne instrukcje eksploatacyjne powinny być przechowywane w biurze kierownika budowy.

Plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Plan BIOZ) powinien zostać opracowany przez kierownika budowy przed przystąpieniem do prac budowlano-konserwatorskich.

6.0. Środki techniczne i organizacyjne zapobiegające niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania przedmiotowych robót budowlanych

- obszar objęty pracami winien być wydzielony, ogrodzony, czytelnie oznakowany i posiadać tablice ostrzegawcze informujące osoby trzecie o prowadzonych pracach. Prowadzone prace budowlane nie mogą naruszać interesów osób trzecich.
- budowa winna posiadać biuro (miejsce) gdzie będzie przechowywany dziennik budowy z planem BIOZ, oraz pomieszczenie umożliwiające przebranie się pracowników, osuszenie odzieży roboczej i spożycie posiłku. Budowa powinna mieć telefon kontaktowy. O prowadzonych pracach budowlanych winny być poinformowane stosowne instytucje tj.:
  - powiatowy nadzór budowlany
  - zarządca obiektu

Na stanowisko pracy pracownicy winni stawić się trzeźwi i wypoczęci. Pracownicy winni posługiwać się sprawnymi i odpowiednimi narzędziami dla wykonywanych prac budowlanych. Pracownicy powinni być wyposażeni w środki ochrony osobistej odpowiednie do wykonywania przedmiotowych prac takie jak:

- kombinezony ze ściągaczami na rękawach i nogawkach uniemożliwiającymi zaczepienie się
- obuwie ochronne z twardą i antypoślizgową podeszwą
- atestowane kaski i okulary ochronne
- rękawice ochronne
- maski ochronne na twarz ochraniające przed pyłem przy pracach budowlanych

Opracowali:

mgr inż. arch. Tomasz Celewicz

mgr inż. arch. dypl. konserwator Marta Wróbel

mgr inż. arch. Anna Orchowska-Smolińska

mgr inż. arch. Marta Kodrzycka

Sopot, listopad 2012

ZAŁĄCZNIKI

Spis Załączników:

1. Oświadczenie projektanta
2. Kopie uprawnień projektanta:
  - a) Zaświadczenie o przynależności do Pomorskiej Okręgowej Izby Architektów
  - b) Decyzja o stwierdzeniu przygotowania zawodowego
  - c) Upoważnienie Głównego Architekta Wojewódzkiego do sporządzania projektów, nadzorowania, kierowania oraz kontrolowania budów
  - d) Zaświadczenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o posiadanych kwalifikacjach do projektowania w specjalności architektonicznej przy zabytkach nieruchomych
3. Kopie uprawnień konserwarki:
  - a) Dyplom ukończenia Studiów Wyższych Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
  - b) Zaświadczenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o posiadanych kwalifikacjach do projektowania w specjalności architektonicznej przy zabytkach nieruchomych

OŚWIADCZENIE

Na podstawie art. 20, ust. 4 z dnia 7 lipca 1994 r – Prawo budowlane (Dz.U.z 2003r, Nr 207, poz. 2016, z późniejszymi zmianami) oświadczam, że:

Projekt budowlany remontu elewacji (rewaloryzacja) wraz z programem prac konserwatorskich oraz rozpoznaniem historycznym zabytkowego budynku Zespołu Szkół Mechanicznych im. inż. Tadeusza Wendy w Gdyni, ul. Morska 79 sporządziłam/-łem zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej.

Projektanci:

mgr inż. arch. Tomasz Celewicz

mgr inż. arch. dypl. konserwator Marta Wróbel

mgr inż. arch. Anna Orchowska-Smolińska

mgr inż. arch. Marta Kodrzycka

IZBA ARCHITEKTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Pomorska Okręgowa Rada Izby Architektów RP

ZAŚWIADCZENIE - ORYGINAŁ
(wypis z listy architektów)

Pomorska Okręgowa Rada Izby Architektów RP zaświadcza, że:

mgr inż. arch. Tomasz Piotr Celewicz

posiadający kwalifikacje zawodowe do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie w specjalności architektonicznej i w zakresie posiadanych uprawnień nr **3167/Gd/87**, jest wpisany na listę członków Pomorskiej Okręgowej Izby Architektów RP pod numerem: **PO-0675**.

Członek czynny od: 17-07-2002 r.

Data i miejsce wygenerowania zaświadczenia: 27-03-2012 r. Gdańsk.

Zaświadczenie jest ważne do dnia: **31-12-2012 r.**

Podpisano elektronicznie w systemie informatycznym Izby Architektów RP przez:
Ryszard Comber, Przewodniczący Okręgowej Rady Izby Architektów RP.

Nr weryfikacyjny zaświadczenia:

PO-0675-2129-Y2Y4-3583-ECD8

Dane zawarte w niniejszym zaświadczeniu można sprawdzić podając nr weryfikacyjny zaświadczenia w publicznym serwisie internetowym Izby Architektów: www.izbaarchitektow.pl lub kontaktując się bezpośrednio z właściwą Okręgową Izbą Architektów RP.

URZĄD WOJEWÓDZKI

60-922 GDAŃSK
Wydział Planowania Przemysłowego (pieczęć)
Urbanistyki, Architektury i Nadzoru
Budowlanego

Gdańsk

data 1987-10-24

XXXXXX

Nr 3167/Gd/87

**DECYZJA O STWIERDZENIU PRZYGOTOWANIA ZAWODOWEGO
do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie**

Na podstawie § 2 ust. 1 pkt 1 i § 13 ust. 1 pkt 1 lit
rozporządzenia Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 20 lutego 1975 r. w spra-
wie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie (Dz.U.Nr 8, poz. 46) stwierdza się że:

Obywatel(ka) **Tomasz Celewicz**

(nazwisko i imię)

magister inżynier architekt

(tytuł naukowy — zawodowy)

urodzony(a) dnia **19 lipca 1953** r. w **Gliwicach**

posiada przygotowanie zawodowe upoważniające do wykonywania samodzielnej funkcji

projektanta

(rodzaj funkcji)

w specjalności **architektonicznej**

(rodzaj specjalności techniczno—budowlanej)

w zakresie

(specjalizacja zawodowa)

Obywalek(ka)

Tomasz Celewicz

jest upoważniony(a) do:

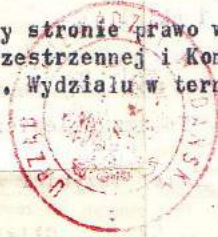
(imię i nazwisko)

1/ sporządzania projektów w zakresie rozwiązań :

- a/ architektonicznych wszelkich obiektów budowlanych,
- b/ konstrukcyjno - budowlanych obiektów budowlanych w budownictwie osób fizycznych, z wyłączeniem konstrukcji fundamentów głębokich i trudniejszych konstrukcji statycznie niewyznaczalnych,

2/ w budownictwie osób fizycznych - do kierowania, nadzorowania i kontrolowania budowy, kierowania i kontrolowania wytwarzania konstrukcyjnych elementów budowlanych oraz oceniania i badania stanu technicznego obiektów budowlanych - z wyłączeniem konstrukcji fundamentów głębokich i trudniejszych konstrukcji statycznie niewyznaczalnych,

Od decyzji niniejszej służy stronie prawo wniesienia odwołania do Ministra Budownictwa, Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej w Warszawie, ul. Wspólna nr 2, za pośrednictwem tutaj Wydziału w terminie 14 dni od daty jej doręczenia.-

Główny Architekt
Wojewódzki
Konrad Pławiński
mgr inż. arch. Konrad Pławiński

(podpis i pieczęć)

Wiszczono opłatę skarbową

zł 50,-

słownie pięćdziesiąt
złotymi skarbowymi
wniesku, oryg UW Nr zam. 1352 Naki. 3000

dnia 1984-10-30

podpis

Gdańsk, 02.04.1997 r.
/miejscowość, data/

l. dz. WKZ-2064/97

Z A Ś W I A D C Z E N I E Nr 100

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, i § 17. i 20 rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności /Dz. U. Nr 16, poz. 55/ stwierdzam, że:

Pan/i Tomasz Celewicz
urodzony/a/ 19 lipca 1953 r. w Gliwicach
zamieszkały/a/ ul. Baczyńskiego 7A/10 w Gdańsku
posiada kwalifikacje w zakresie projektowania w specjalności architektonicznej przy zabytkach nieruchomości.

Niniejsze zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku każdorazowego uzyskania zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składa się do akt znajdujących się przy rejestrze wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wydaje się na wniosek zainteresowanego.

Otrzymuje:

- Pan/i (adres)
P. Tomasz Celewicz
ul. Baczyńskiego 7A/10
80-410 Gdańsk

WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTEK

dr inż. arch. Marek Gawlicki

Opłatę skarbową w wysokości
30.000 zł skasowano na wniosku

DYPLOM

UKOŃCZENIA STUDIÓW WYŻSZYCH

UNIwersytet
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

~~ELZBIETA WIECZOREK~~

URODZON ~~a~~ DNIA ~~7 kwietnia~~ 19 ~~43~~ ROKU

W ~~Częstochowie~~

ODBYŁ ~~a~~ STUDIA NA WYDZIALE ~~Sztuk Pięknych~~
~~spec. Technologia i Techniki Sztuk Plastycznych~~

PRZEDSTAWIŁ ~~a~~ PRACĘ MAGISTERSKĄ NA TEMAT:

~~Problemy konserwatorskie malowideł~~
~~ściennych w prezbiterium kościoła~~

~~św. Jana w Gnieźnie~~

OCENIONĄ JAKO ~~dobra~~

I PO ZŁOŻENIU EGZAMINU MAGISTERSKIEGO Z WYNIKIEM

~~dostatecznym~~

UZYSKAŁ ~~a~~ W DNIU ~~26 czerwca~~ 19 ~~68~~

NINIEJSZY DYPLOM

~~Magistra Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa~~

REKTOR

W. Karłowicz

PIECZĘC
URZĘDOWA

DZIEKAN

Sabinus

NUMER ~~494~~

TORUŃ,

DNIA ~~1 lipca~~ 19 ~~68~~ ROKU

Gdańsk, 13 III. 1996 r.
/miejsowość, data/

l. dz. 1085/96

Z A Ś W I A D C Z E N I E Nr 68..

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, i § 19 i 20 rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności /Dz. U. Nr 16, poz. 55/ stwierdzam, że:

Pan/i . . . Elżbieta Dembek . . . . .
urodzony/a/ . . 7 kwietnia 1943 r. w Częstochowie . . . . .
zamieszkały/a/ ul. Startowa 13F/2 w Gdańsku . . . . .
posiada kwalifikacje w zakresie . . konserwacji malarstwa ściennego i sztalugowego
. . . oraz rzeźby polichromowanej drewnianej i kamiennej . . . . .

Niniejsze zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku każdorazowego uzyskania zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składa się do akt znajdujących się przy rejestrze wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wydaje się na wniosek zainteresowanego.

Otrzymuje:

- Pan/i/ (adres)
E.. Dembek . . . . .
ul. Startowa 13 F/2
80-451 Gdańsk . . . . .

WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
Marcin Gawlicki
dr inż. arch. Marcin Gawlicki

Opłatę skarbową w wysokości
30.000 zł skasowano na wniosku

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Foto 1 Elewacja frontowa, północno-wschodnia

Foto 2 Elewacja frontowa, północno-wschodnia, fragment ryzalitu z dekoracją portalu

Foto 3, Elewacja boczna, południowo-wschodnia, po prawej gmach główny, po lewej dobudowany budynek szkolnej hali sportowej

Foto 4 Elewacja boczna, południowo-wschodnia, gmach główny z widocznym wejściem bocznym do budynku i osiowo rozstawionymi oknami

Foto 5 Elewacja boczna północno-zachodnia; widok na ryzalit gmachu głównego, łącznik oraz budynek hali sportowej

Foto 6 Elewacja boczna północno-zachodnia; widok na elewacje gmachu głównego

Foto 7 Elewacje nadbudówki gmachu głównego, belwederek; widok na stronę północno-zachodnią i północno-wschodnią

Foto 8 Elewacje nadbudówki gmachu głównego, belwederek; widok na stronę południowo-wschodnią;

Foto 9 Elewacja tylna, południowo-zachodnia, skrzydło południowe

Foto 10 Elewacja tylna, południowo-zachodnia, skrzydło północne

Foto 11 Elewacja tylna, południowo-zachodnia, widok na belwederek i ścianę szczytową ryzalitu

Foto 12 Elewacja tylna, południowo-zachodnia, widok na ścianę szczytową ryzalitu w dolnej części i na dach łącznika

Foto 13 Elewacja południowo-zachodnia (skrzydło południowe) i południowo-wschodnia, widok na część narożnikową budynków wraz z łącznikiem, w górze widoczna bryła nadbudówki

Foto 14 Elewacja południowo-zachodnia (skrzydło północne) i północno-zachodnia, widok na część narożnikową budynków wraz z łącznikiem, w górze widoczna bryła nadbudówki

Foto 15 Budynek szkolnej hali sportowej wraz z łącznikiem, widok na elewację północno-zachodnią

Foto 16 Budynek szkolnej hali sportowej wraz z łącznikiem, widok na elewację południowo-wschodnią

Foto 17, 18 Ryzalit frontowy; widoczny charakterystyczny, geometryczny detal architektoniczny, odrestaurowane drzwi główne wraz z masywnym portalem (fot. po prawej)

Foto 19, 20 Po lewej pochwył na horągwie; po lewej widoczny z góry dobudowany do elewacji frontowej mur betonowy o niezidentyfikowanej funkcji

Foto 21, 22 Detal architektoniczny górnej części ryzalitu frontowego; po lewej konsolki podtrzymujące gzyms, po prawej konsolki okienek szczelinowych

Foto 23, 24 Detal architektoniczny górnej części ryzalitu frontowego; po lewej okienko szczelinowe, po prawej zwornik arkady

Foto 25 Detal architektoniczny; gzyms korpusu głównego od strony północno-zachodniej

Foto 26 Detal architektoniczny; gzyms belwederku w części narożnikowej

Foto 27 Detal architektoniczny; gzymsy ryzalitu na bryle ryzalitu elewacji tylnej

Foto 28 Detal architektoniczny; gzymsy gmachu głównego na elewacji południowo-wschodniej; widoczne rysy w strukturze okładziny

Foto 29, 30 Detal architektoniczny; po lewej profil gzymsu na bryle ryzalitu tylnego; po prawej front gzymsu elewacji południowo-wschodniej

Foto 31 Detal architektoniczny; kompozycja cokołu (elewacja frontowa, północno-wschodnia)

Foto 32 Detal architektoniczny; dekoracja ściany frontowej

Foto 33 Detal architektoniczny; dekoracja elewacji frontowej

Foto 34, 35 Detal architektoniczny; piętro; okna powtarzalne w konstrukcji skrzynkowej (elewacja południowo-wschodnia)

Foto 36, 37 Detal architektoniczny; parter; okna powtarzalne w konstrukcji skrzynkowej (elewacja południowo-zachodnia)

Foto 38, 39 Stan zachowania; rysy, zabrudzenia, ubytki na elewacjach

Foto 40 Stan zachowania; ubytki w strukturze okładziny z cegły cementowej, elewacja frontowa

Foto 41 Stan zachowania; ubytki w strukturze okładziny z wyprawy tynkarskiej (belwederek, strona południowo-zachodnia)

Foto 42 Stan zachowania; strefa gzymsu koronacyjnego przechodzącego w gzyms międzykondygnacyjny; bardzo zły stan techniczny tynków, okładziny ceglanej, gzymsów; na drugim planie widoczny kontener stacji telefonii cyfrowej (elewacja tylna, skrzydło północne)

Foto 43 Stan zachowania; strefa gzymsu koronacyjnego, bardzo zły stan techniczny okładziny ceglanej, gzymsu

Foto 44 Stan zachowania; strefa gzymsu koronacyjnego na ryzalicie frontowym, widoczne odstąpięte zbrojenie, zacieki, ubytki substancji

Foto 45 Stan zachowania; strefa attyki belwederku – bardzo zły stan zachowania

Foto 46, 47 Stan zachowania; zniszczenia substancji budowlanej wywołane korozją zbrojeń; po lewej strefa attyki belwederku, po prawej tynki na ścianie belwederku

Foto 48 Stan zachowania; strefa cokołu, elewacja południowo-zachodnia

Foto 49 Stan zachowania; strefa cokołu, elewacja południowo-zachodnia; całkowicie zdegradowana podkonstrukcja oraz zaprawa cokołowa

Foto 50 Stan zachowania; strefa cokołu, elewacja północno-zachodnia; miejsce styku dobudowanego betonowego muru i cokołu oryginalnego

Foto 51 Stan zachowania; strefa cokołu, ryzalit frontowy od strony południowo-wschodniej, widoczne odrestaurowane boniowanie portalu oraz nieodrestaurowany cokół

Foto 52 Stan zachowania; strefa cokołu, elewacja południowo-zachodnia; wtórne nieużytkowane wejście do budynku wraz ze schodami, zniszczony cokół, zamurowany otwór pierwotny, uszkodzenia mechaniczne po przeprowadzonej instalacji

Foto 53 Stan zachowania; strefa cokołu, elewacja północno-zachodnia; wtórne nieużytkowane wejście do budynku wraz ze schodami, zniszczony cokół

Foto 54 Stan zachowania; budynek szkolnej hali sportowej, elewacja północno-zachodnia, widoczne zniszczenia elewacji, na pierwszym planie betonowy mur oporowy

Foto 55 Stan zachowania; budynek szkolnej hali sportowej, elewacja południowo-wschodnia

Foto 56 Stan zachowania; budynek szkolnej hali sportowej, elewacja północno-zachodnia, widoczne odkryte zbrojenia

Foto 57 Stan zachowania; budynek szkolnej hali sportowej, elewacja północno-zachodnia, widoczne zniszczenia tynków oraz nadproży

Foto 58, 59 Stan zachowania; po lewej strefa cokołu, elewacja południowo-zachodnia, widoczne zrzuty na węgiel i elementy instalacji wentylacyjnej; po prawej kondygnacja podziemna, widoczne zawilgocenia ścian wewnętrznych

Foto 60 Stan zachowania; kondygnacja podziemna, widoczne silne zawilgocenia ścian wewnętrznych

Foto 61 Stan zachowania; kondygnacja podziemna, widoczne silne zawilgocenia ścian wewnętrznych, ubytki, zagrzybienia, wysolenia

Foto 62 Stan zachowania; kondygnacja podziemna, widoczne silne zawilgocenia ścian wewnętrznych, ubytki, zagrzybienia, wysolenia

DOKUMENTACJA ARCHIWALNA

Materiały wyjściowe

a) Publikacje

1. *Zespół Szkół Mechanicznych im. inż. Tadeusza Wendy w Gdyni, 80 lat - 1929-2009*, red. Anna Brucka, Wiesław Sierszyński, Gdynia 2009.
2. Sołtysik Maria, *Gdynia, miasto dwudziestolecia międzywojennego. Urbanistyka i architektura*, Warszawa 1993.
3. Sołtysik Maria Jolanta, *Między klasycyzmem a awangardą, czyli nurt umiarkowanego modernizmu w architekturze Gdyni 1920-1939*, Teka Kom. Arch. Urb. Stud. Krajobrazu. - OL PAN, 2008A, 32-46, s. 35, <http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TArch4a/Soltysik.pdf>, dostęp 2.10.2012.
4. Bara Zdzisław Konrad, *Wspomnienia o Profesorze Wacławie Tomaszewskim (1884-1969)*, Pismo PG, Nr 3, Gdańsk 2007.
5. Andrzej Kański, *Gimnazjum Towarzystwa Szkoły Średniej w Gdyni*, Rocznik Gdyński nr 5, TMG 1984.
6. Encyklopedia Gdyni, Oficyna Verdi Causa, Gdynia 2006.
7. *Szkoła Handlu Morskiego w Gdyni, na podstawie portalu Nasza Gdynia*, na <http://www.naszagdynia.com/szkoła-handlu-morskiego>, dostęp 1.10.2012.
8. Opracowania niepublikowane, ewidencje
9. Izabela Huk-Malinowska, *Dokumentacja konserwatorska wraz z programem prac konserwatorskich przy gmachu dawnej Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni (mps)*, Nowy Świat, grudzień 2008; zb. Archiwum MZK w Gdyni.
10. *Dawny Instytut Handlu Morskiego, obecnie Zespół Szkół Mechanicznych*, Ewa Stieler, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie o/Gdańsk, Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa („biała karta”), Gdańsk 1989.

b) Mapy i plany

1. Mapa szczegółowa Polski, Rejon Pomorze (275), Arkusz 15, Gdynia, P30 S27 H (3027H), 1926 r. - (Ryc. 1).
2. Szczegółowy plan zabudowy Gdyni, 1928 r.
3. Polska mapa morska, Arkusz 1, Zatoka Gdańska, skala 1:25 000, 1935 r. - (Ryc. 2).
4. Mapa topograficzna 1477 (alt. 275) Gdingen, Topographische karte, Messtichblatt, skala 1:25 000, 1940 r.
5. Mapa topograficzna 1477 Gotenhafen, Topographische karte, Messtichblatt, skala 1:25 000, 1942 r.
6. Mapa topograficzna 1477 Gotenhafen, Topographische karte, Messtichblatt, skala 1:25 000, 1944 r. - (Ryc. 3).
7. Mapa katastralna (kopia), z parcelą szkoły (Polskie Gimnazjum Mechaniczne i Elektryczne, skala 1:1000, 30.12.1947 - (Ryc. 4).
8. Plan sytuacyjno-wysokościowy parceli nr 12, karty mapy 50, w Gdyni przy ul. Czerwonych Kosynierów 79 (obecnie ul. Morska), skala 1:1000, 13.08.1949 - (Ryc. 5).
9. Plan sytuacyjny projektu techniczno-roboczego architektury Zespołu Sal Gimnastycznych przy Zespole Szkół Zawodowych Nr 1 w Gdyni, ul. Czerwonych Kosynierów 79 (obecnie ul. Morska),

proj. Miastoprojekt - Specjalistyczne Przedsiębiorstwo Projektowania Budownictwa Miejskiego (Warszawa), arch. A. Duszczyk, 1955 r. - (Ryc. 6).

c) Projekty i inwentaryzacje

1. Kopia projektu archiwalnego z 1928 roku, udostępniona przez Panią Ewę Wolańską za pośrednictwem Biura Ochrony Zabytków Gdyni (6 plansz na \[& załączników graficznych)È
2. Rysunki elewacji frontowej (północno-wschodnia) i tylnej (południowo-zachodnia) szkoły, na podstawie inwentaryzacji wykonane po 1945 r. - (Ryc. 7).
3. Rysunek elewacji frontowej (północno-wschodnia) szkoły, na podstawie inwentaryzacji wykonanej po 1945 r. - (Ryc. 8).
4. Rzuty budynku szkoły, wg projektu wykonawczego z 1928 r. (parter, sutereny), z naniesionymi późniejszymi adnotacjami zmian układu przestrzenno-funkcjonalnego wnętrza, skala 1:200 - (Ryc. 9).
5. Rzuty budynku szkoły (niski parter - suterena, Parter, Poddasze), na podstawie inwentaryzacji wykonanej po 1945 r., skala 1:200 - (Ryc. 10).
6. Przekrój pionowy w osi głównej klatki schodowej, na podstawie inwentaryzacji wykonanej po 1945 r. (przed dobudową sal gimnastycznych, skala 1:100 - (Ryc. 11).
7. Postanowienia Towarzystwa Handlu Morskiego i Techniki Portowej związane budową kompleksu szkolnego, podpisane w maju 1929 r. - (Ryc. 13).

d) Fotografie i inne materiały drukowane

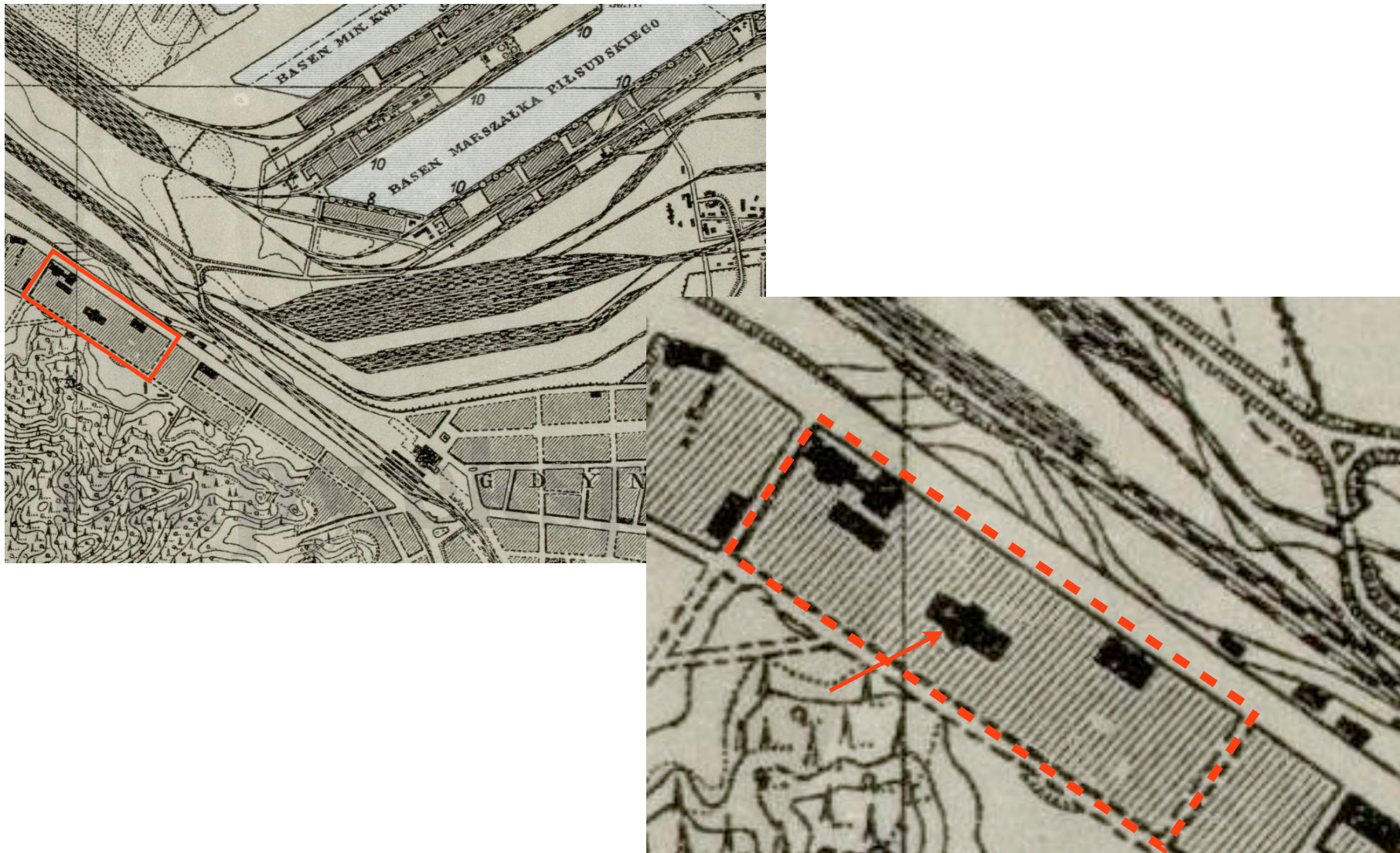
1. Widok perspektywiczny projektowanego zespołu Szkół Zawodowych w Gdyni (Szkoła Handlu morskiego, Szkoła Budowlano-Drogowa, Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa, Szkoła Morska, Szkoła Jungów, dwie bursy i kilka budynków mieszkalnych dla profesorów poszczególnych szkół), wg projektu Wacława Tomaszewskiego, 1928 r. - (Ryc. 12).
2. Fotografia z budowy Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni, widok z kierunku zachodniego, 1928 r. - (Ryc. 14).
3. Fotografia przedstawiająca fasadę budynku szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej, widok z kierunku północnego, I. 30. XX w. - (Ryc. 15).
4. Fotografia przedstawiająca budynek Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, widok z kierunku zachodniego, I. 30. XX w., fot. Henryk Poddębski - (Ryc. 16).
5. Fotografia przedstawiająca fasadę Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, widok od strony północno-wschodniej, I. 30. XX w., fot. Leonard Durczykiewicz - (Ryc. 17).
6. Fotografia przedstawiająca fasadę Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, widok od strony północno-wschodniej, I. 30. XX w. - (Ryc. 18).
7. Pocztywki przedstawiające Gmach Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, I. 30. XX w. - (Ryc. 19).
8. Fotografia przedstawiająca ryzalit wejściowy Gmachu Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, I. 30. XX w., fot. Henryk Poddębski - (Ryc. 23a).
9. Fotografia przedstawiająca ryzalit wejściowy Gmachu Zespołu Szkół Mechanicznych w Gdyni, I. 60-70 XX w. - (Ryc. 23b).
10. Fotografia przedstawiająca fasadę Gmachu Zespołu Szkół Mechanicznych w Gdyni, widok zza ogrodzenia, od strony ul. Morskiej (ówczesznie ul. Czerwonych kosynierów)I. 60-70. XX w. - (Ryc. 25).
11. Fotografie przedstawiające główne wejście do Gmachu Zespołu Szkół Mechanicznych wraz z ozdobnym portalem - (Ryc. 26, 27).

1. Miejsce pod lokalizację przeszłego kompleksu budynków Szkoły Morskiej i Rzemieśniczej na terenie Grabowa (dawniejsza parcela 1195/37 obr. Oliwa Leś. Karta Mapy 2, o pow. 2 ha 23a 85 m² i parcela 72/13 obr. Grabowo m. 1 o pow. 2 ha 69a 57 m²), na mapie szczegółowej Polski (275 Rejon Pomorze, Arkusz 15, Gdynia, P30 S27), skala oryg. 1:25 000, 1926 r.

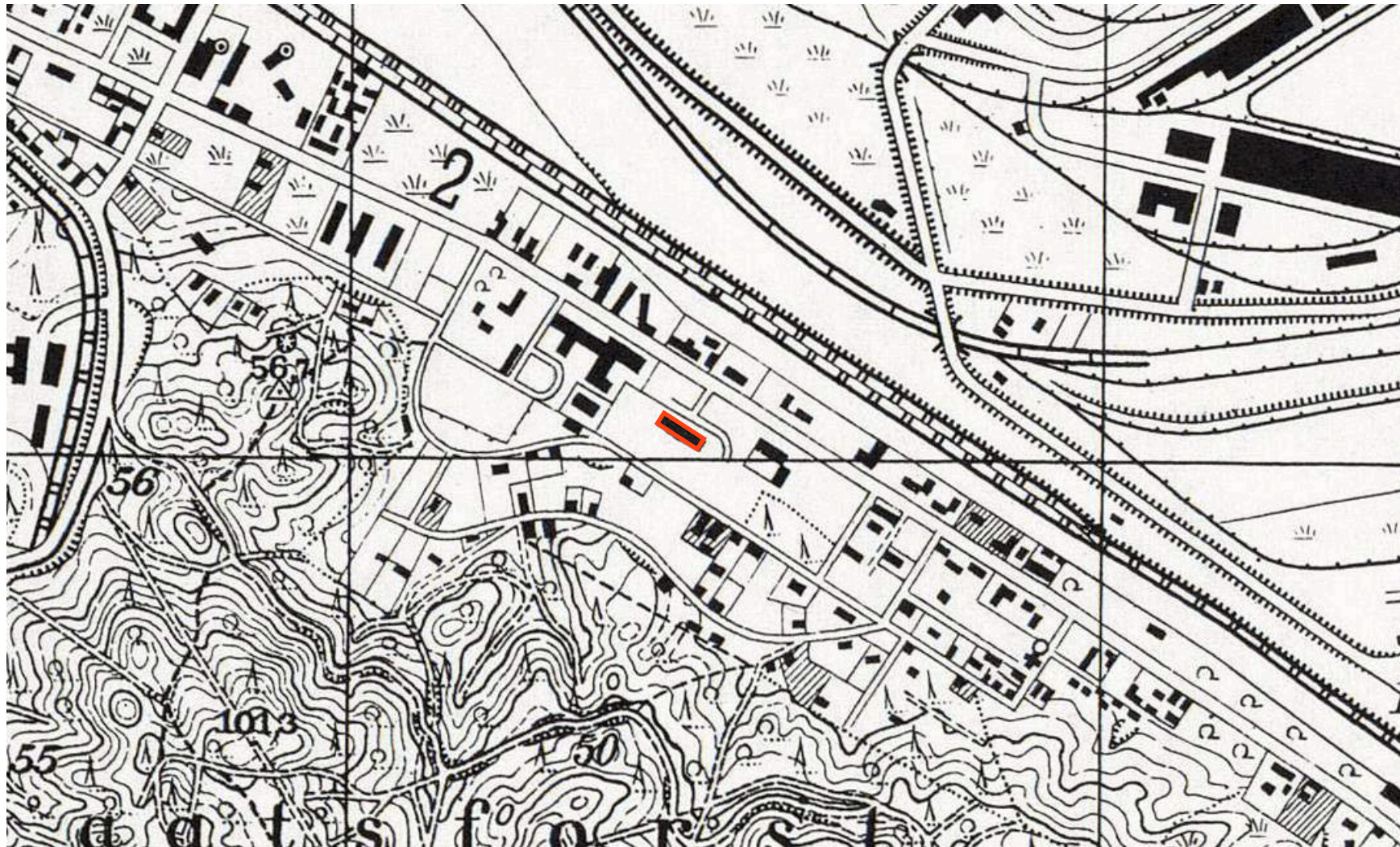

2. Kompleks budynków Szkoły Morskiej i Rzemieśniczej wraz ze Szkołą Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni, naniesiony i na polską mapie morskiej (Arkusz 1, Zatoka Gdańska), skala oryg. 1:25 000, 1935 r.

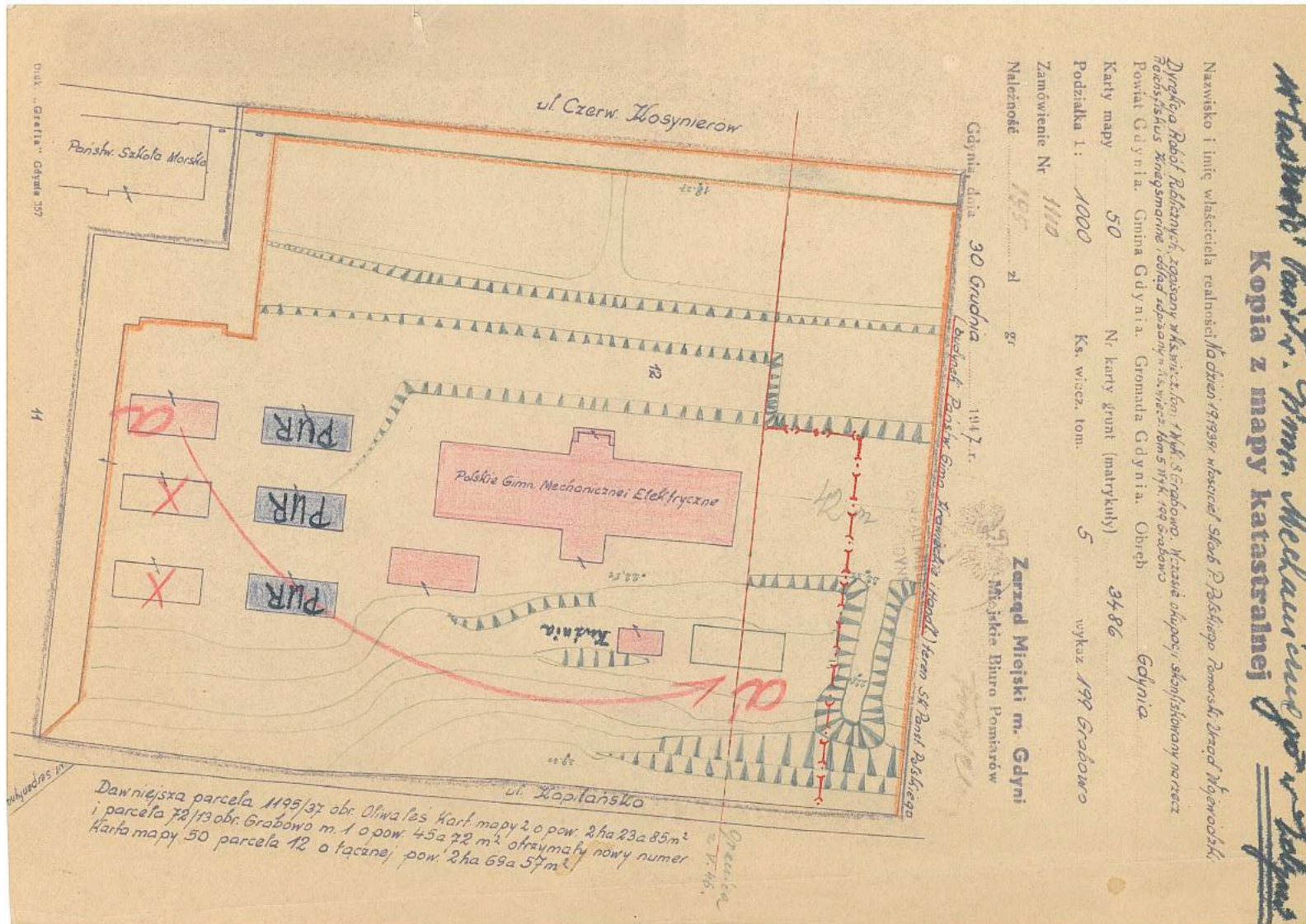

3. Budynek Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni (w trakcie okupacji niemieckiej 1939-1944 nieruchomość skonfiskowana przez Reichsfiskus Kriegsmarine i zajęty na koszary Marynarki Wojennej III Rzeszy), pokazany na mapie topograficznej (1447 Gotenhafen Topographische Karte, Messtichblatt), skala oryg. 1:25 000, 1944 r.

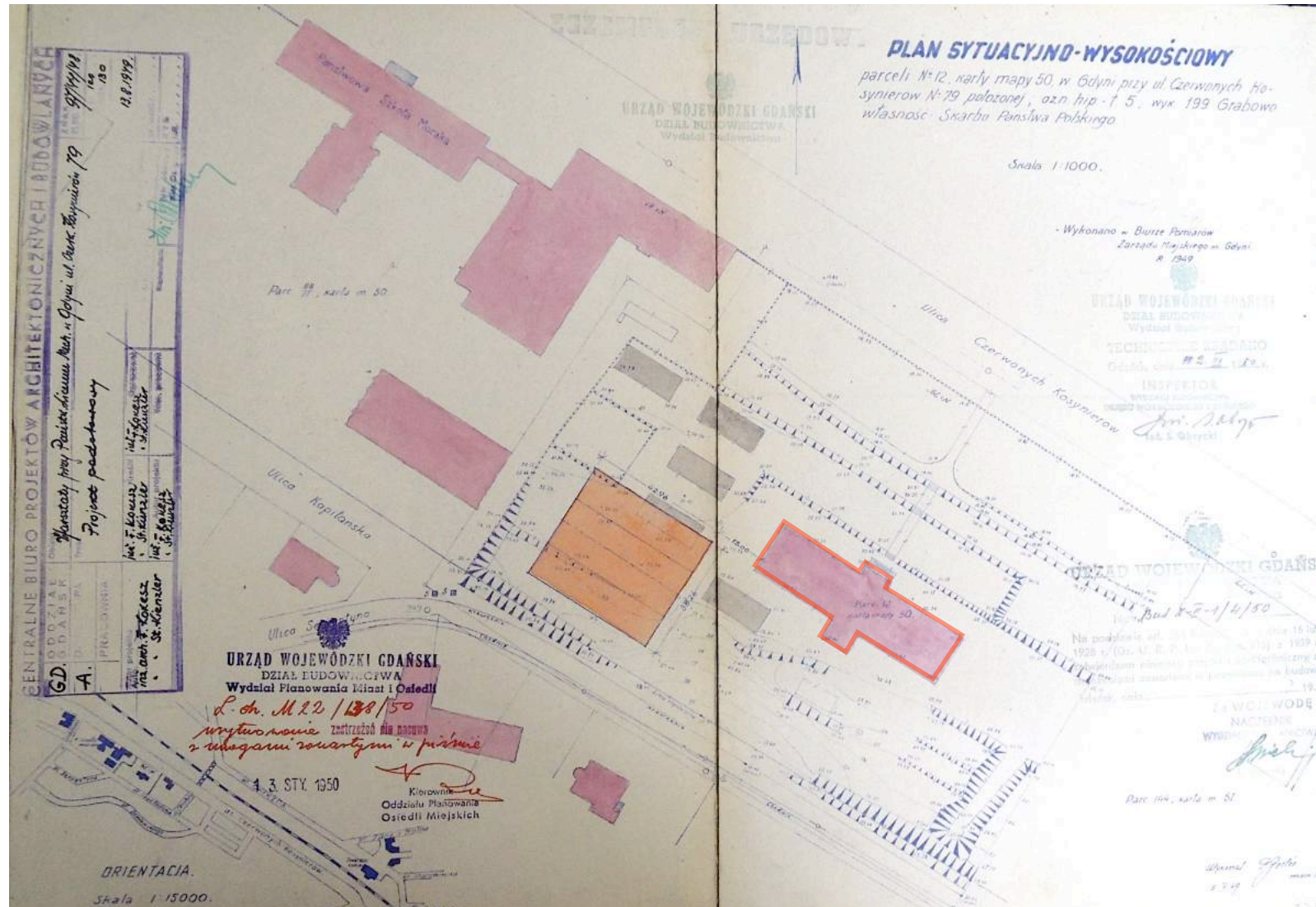

4. Kopia mapy katastralnej z parcelą szkoły (budynek opisany jako Polskie Gimnazjum Mechaniczne i Elektryczne), skala oryg. 1:1000, stan na 30.12.1947 r.; ze zb. Archiwum ZSM w Gdyni.

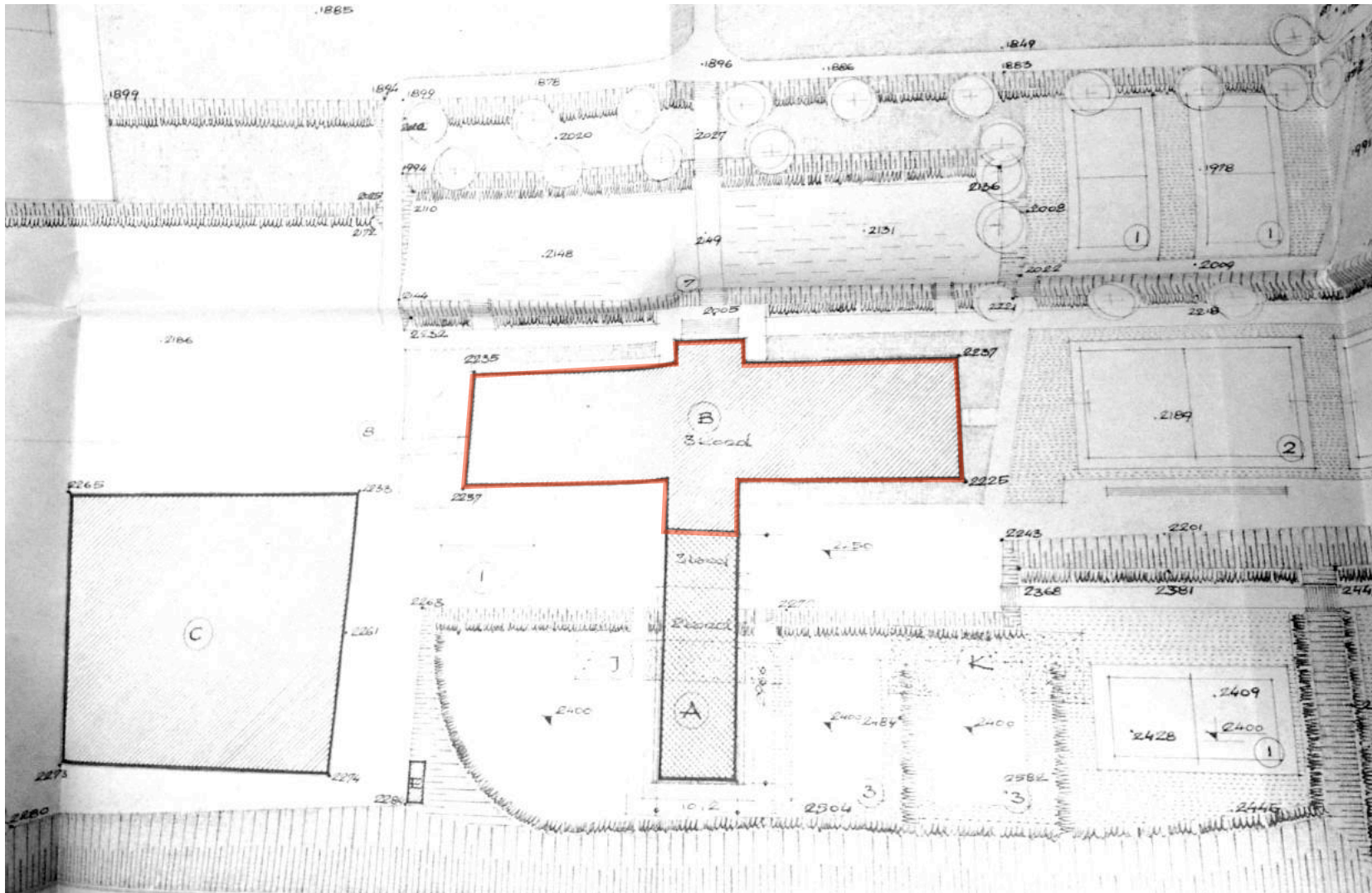
5. Plan sytuacyjno-wysokościowy parceli nr 12, karty mapy 50, w Gdyni przy ul. Czerwonych Kosynierów (obecnie Morska) nr 79 z budynkiem Państwowego Liceum Mechanicznego (obwiedziono linią w kolorze czerwonym) wraz z projektowanym sąsiednim budynkiem warsztatów (ozn. kolorem pomarańczowym), na sąsiedniej parceli pozostałe zabudowania zespołu Szkoły Morskiej, skala oryg. 1:1000, stan na 13.08.1949 r.; na podstawie materiałów z teczki adresowej, w zb. Archiwum UM Gdyni.

Rozpoznanie ikonograficzne, ZAŁĄCZNIKI GRAFICZNE

PLANY

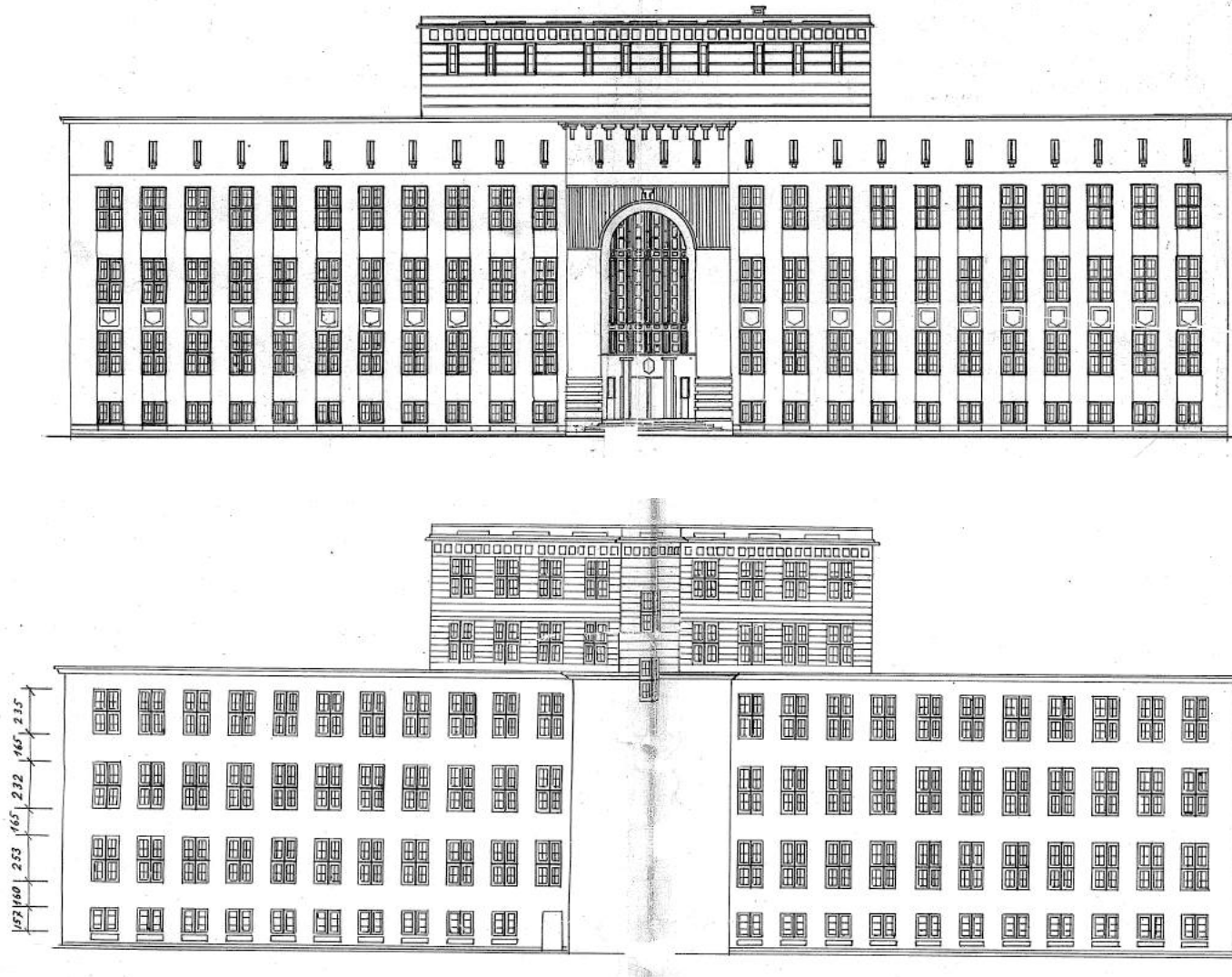
6. Plan sytuacyjny projektu techniczno-roboczego architektury Zespołu Sal Gimnastycznych przy Zespole Szkół Zawodowych Nr 1 w Gdyni, ul. Czerwonych Kosynierów 79 (obecnie Morska), proj. MIASTOPROJEKT - Specjalistyczne Przedsiębiorstwo Projektowania Budownictwa Miejskiego (Warszawa), arch. A. Duszczyk, 1955 r.; (A - część projektowana, B - obwiedziona na czerwono część istniejąca); na podstawie materiałów zteczki adresowej, w zb. Archiwum UM Gdyni.

Rozpoznanie ikonograficzne, ZAŁĄCZNIKI GRAFICZNE

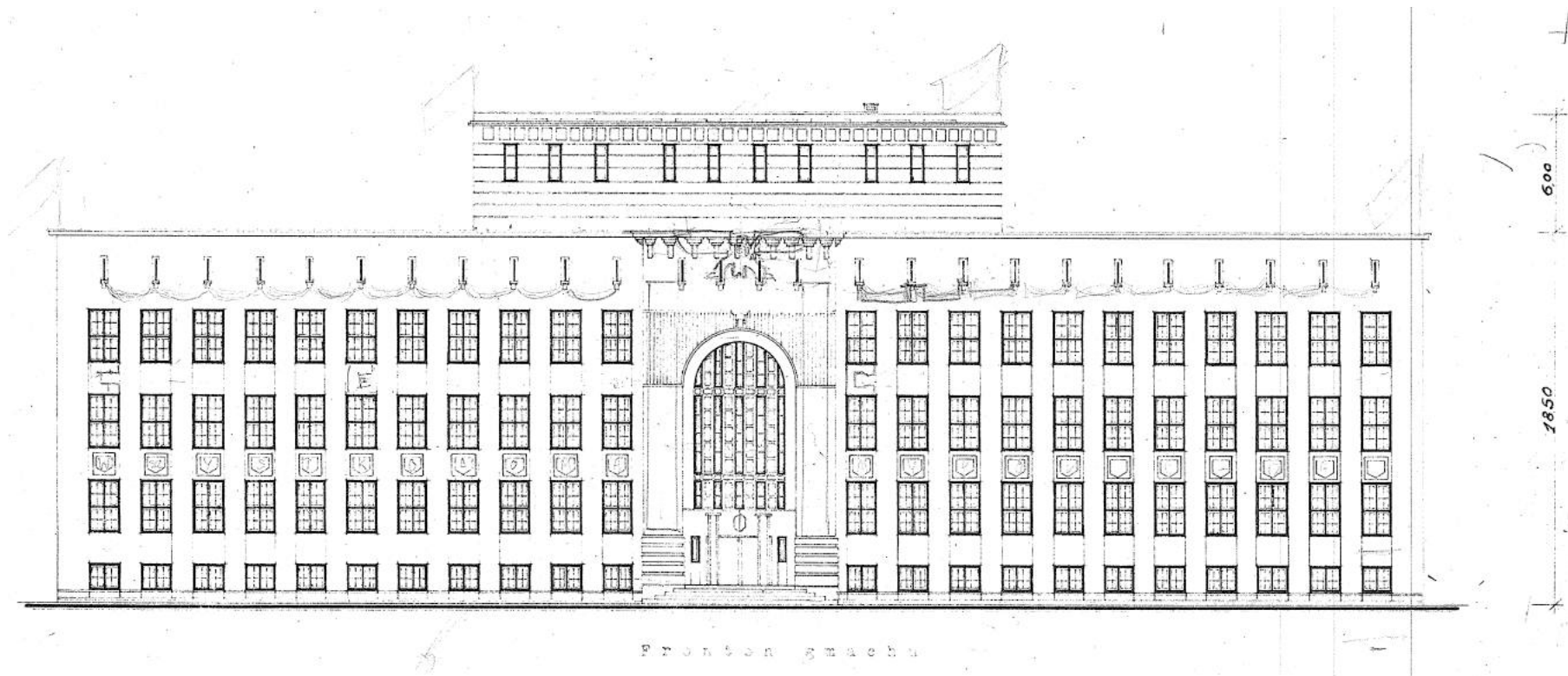
PLANY

7. Elewacje frontowa (północno-wschodnia) i tylna (południowo-zachodnia), na podstawie inwentaryzacji wykonanej po 1945 r.; ze zb. Archiwum ZSM w Gdyni.

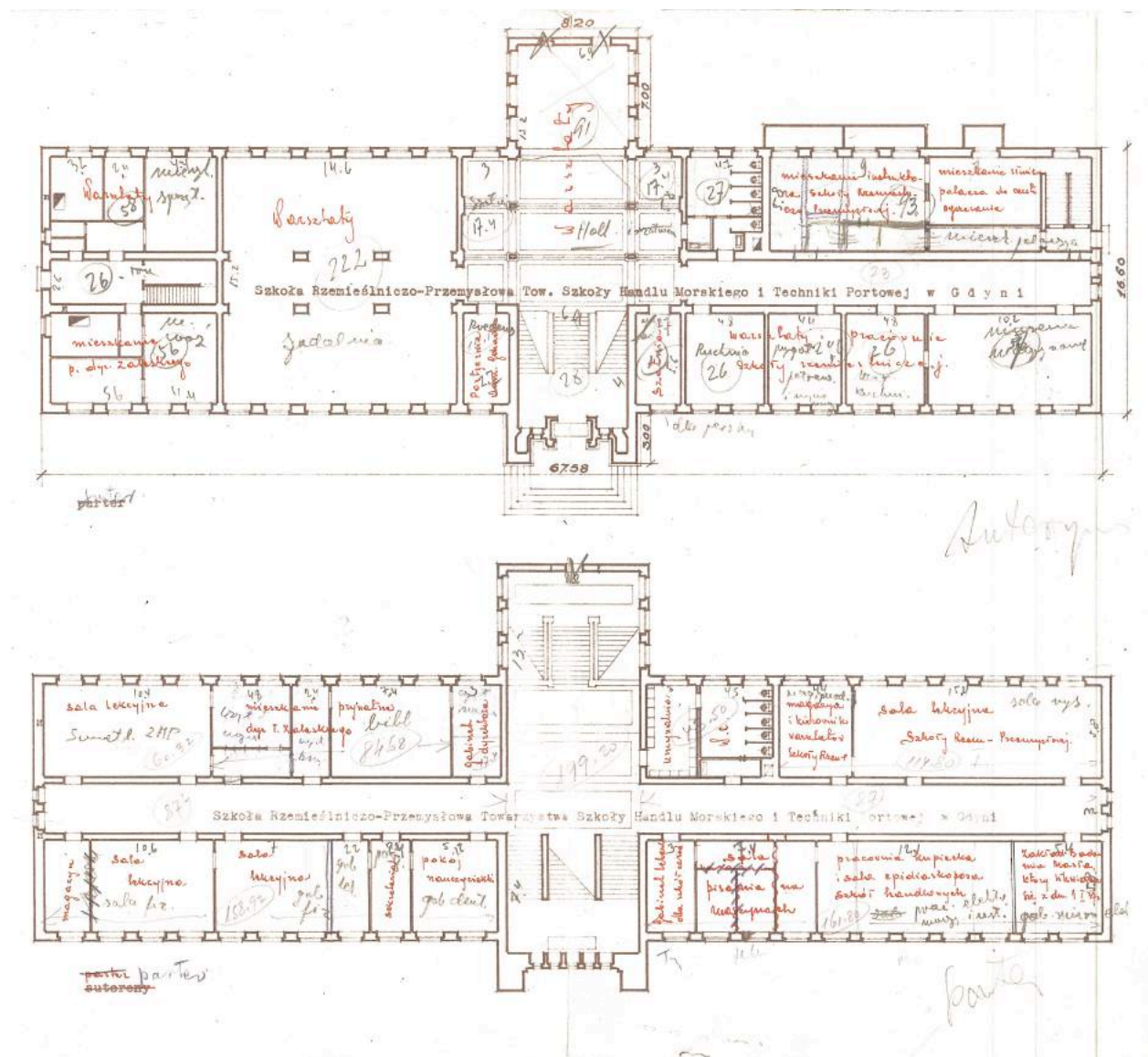

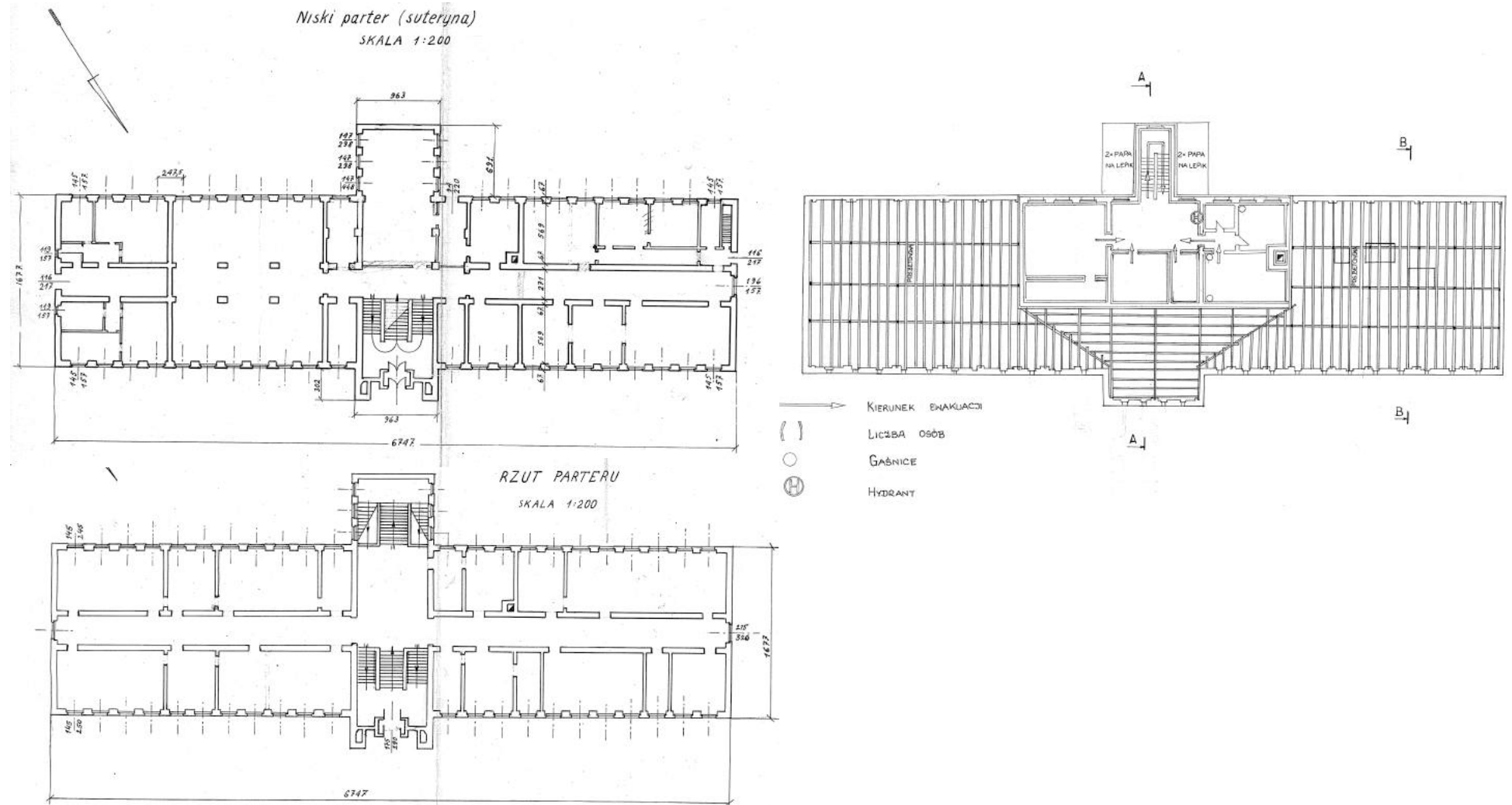
8. Elewacja frontowa (północno-wschodnia), na podstawie inwentaryzacji wykonanej po 1945 r.; ze zb. Archiwum ZSM w Gdyni.

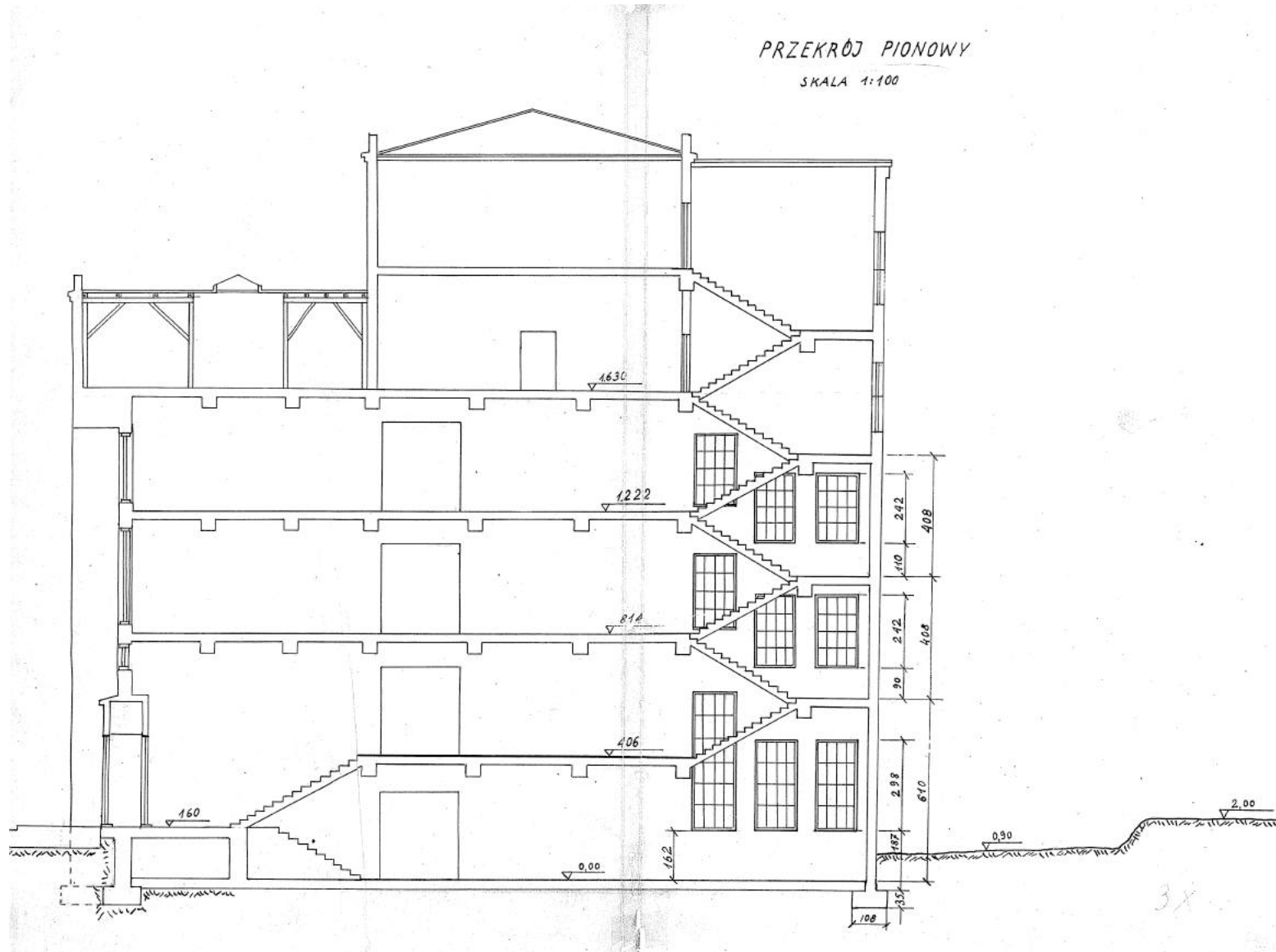
9. Rzuty budynku szkoły, wg projektu wykonawczego z 1928 r. (parter, suterena), z naniesionymi późniejszymi adnotacjami zmian układu przestrzenno-funkcjonalnego wnętrza, skala oryg. 1:200; ze zb. Archiwum ZSM w Gdyni.

10. Rzuty budynku szkoły (niski parter - suterena, parter, poddasze), na podstawie inwentaryzacji wykonanej po 1945 r., skala oryg. 1:200; ze zb. Archiwum ZSM w Gdyni.

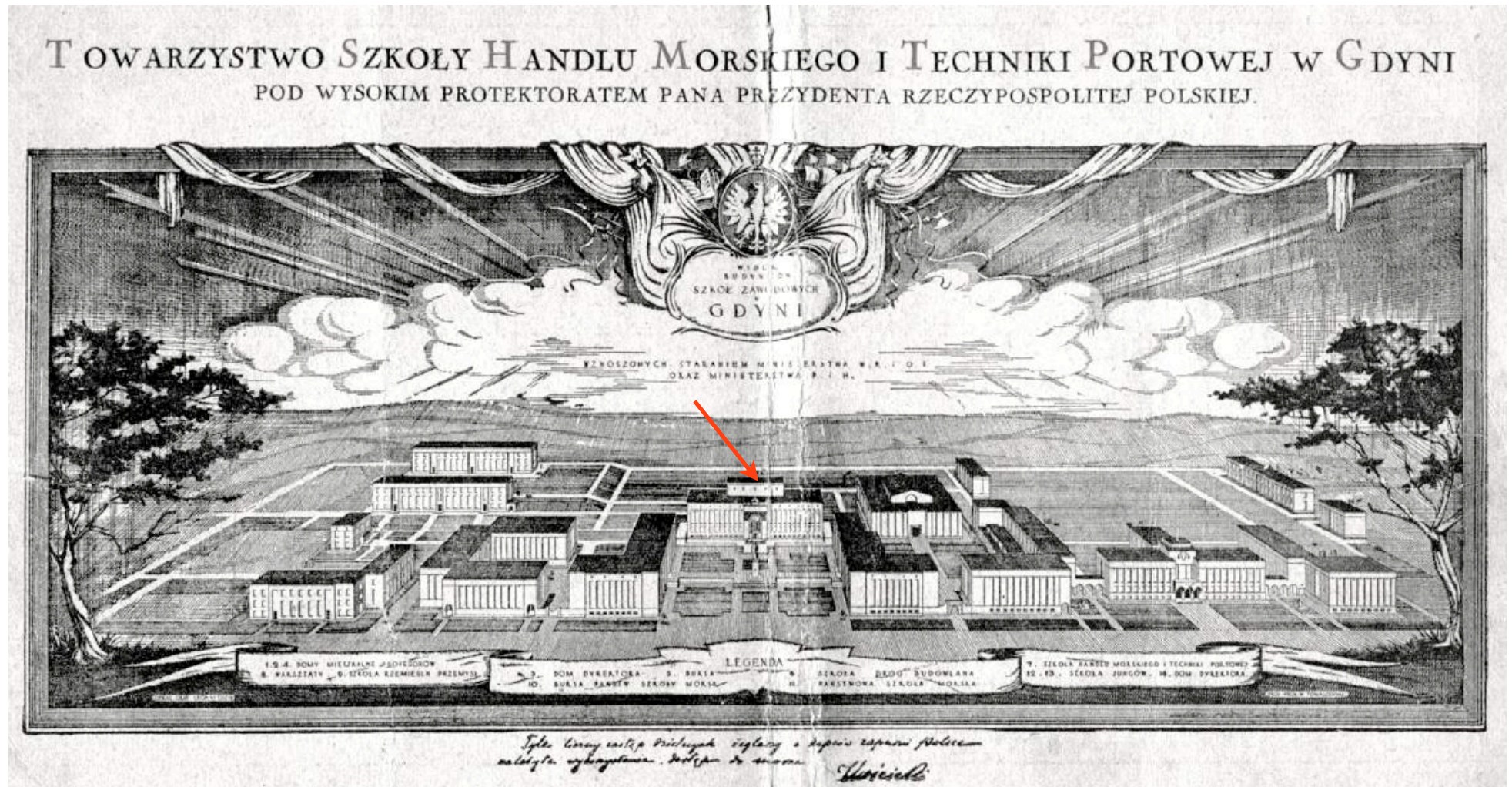

11. Przekrój pionowy (w osi klatki schodowej), na podstawie inwentaryzacji wykonanej po 1945 r., przed dobudową zespołu sal gimnastycznych, skala oryg. 1:100, ; ze zb. Archiwum ZSM w Gdyni.

12. Widok perspektywiczny projektowanego zespołu Szkół Zawodowych w Gdyni (Szkoła Handlu Morskiego, Szkoła Budowlano-Drogowa, Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa, Szkoła Morska, Szkoła Jungów, dwie bursy i kilka budynków mieszkalnych dla profesorów poszczególnych szkół), według projektu arch. Wacława Tomaszewskiego, 1928 r., (czerwona strzałka wskazuje gmach Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej).

13. Postanowienia Towarzystwa Handlu Morskiego i Techniki Portowej związane z budową kompleksu szkolnego, podpisane w maju 1929 r.

Wykonanie całego kompleksu budynków rozdzielono na trzy części:

- I. Szkołę Morską, Szkołę Jungów jakoteż bursę dla Szkoły Morskiej i domy mieszkalne dla profesorów tej Szkoły buduje Ministerstwo Przemysłu i Handlu z własnych kredytów.
- II. gmachy Szkoły Handlu Morskiego, Szkoły Budowano - Drogowej i Rzemieślniczo - Przemysłowej oraz warsztaty szkolne buduje Ministerstwo Oświaty.
- III. 2 domy mieszkalne dla profesorów o kubaturze 21.600 m³ i bursę obliczoną na 800 uczniów z całej Polski, o kubaturze 30.000 m³ podjęło się wybudować Towarzystwo ze składek publicznych.

W zrozumieniu tego, że o rozwoju szkół zawodowych w Gdyni zadecydują przede wszystkim pomieszczenia dla uczniów (bursa) i domy mieszkalne dla profesorów — wzięło na siebie wykonanie tej części zadania Towarzystwo Szkoły Handlu Morskiego. Pragnie ono wykonać to zadanie przy pomocy całego społeczeństwa, które winno w ten sposób złożyć dowód ukochania morza oraz zrozumienia konieczności przygotowania dla potrzeb morskiej młodzieży z całej Polski.

Pomieszczenia dla 800 uczniów oraz 2 domy dla profesorów o łącznej kubaturze 50.000 m³ kub., licząc po 70 zł kubik, będą kosztowały około 3.500.000 zł. Na poczet tej sumy musi Towarzystwo w najbliższym czasie zebrać 5-tą część tj. 700.000 zł., aby mógł starać się o pożyczkę budowlaną w Banku Gospodarstwa Krajowego.

700.000 zł na 30.000.000-wy naród, który bezpośrednio i pośrednio będzie mógł korzystać ze szkół w Gdyni oraz z usprawnionego w ten sposób portu polskiego — nie jest sumą wielką.

Dlatego Towarzystwo Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej nie wątpi, że społeczeństwo całe, a przede wszystkim sfery przemysłowo-handlowe poprą wydatnie jego akcję, mającą na celu zapewnienie młodzieży dachu nad głową i to w najbliższym sąsiedztwie morza.

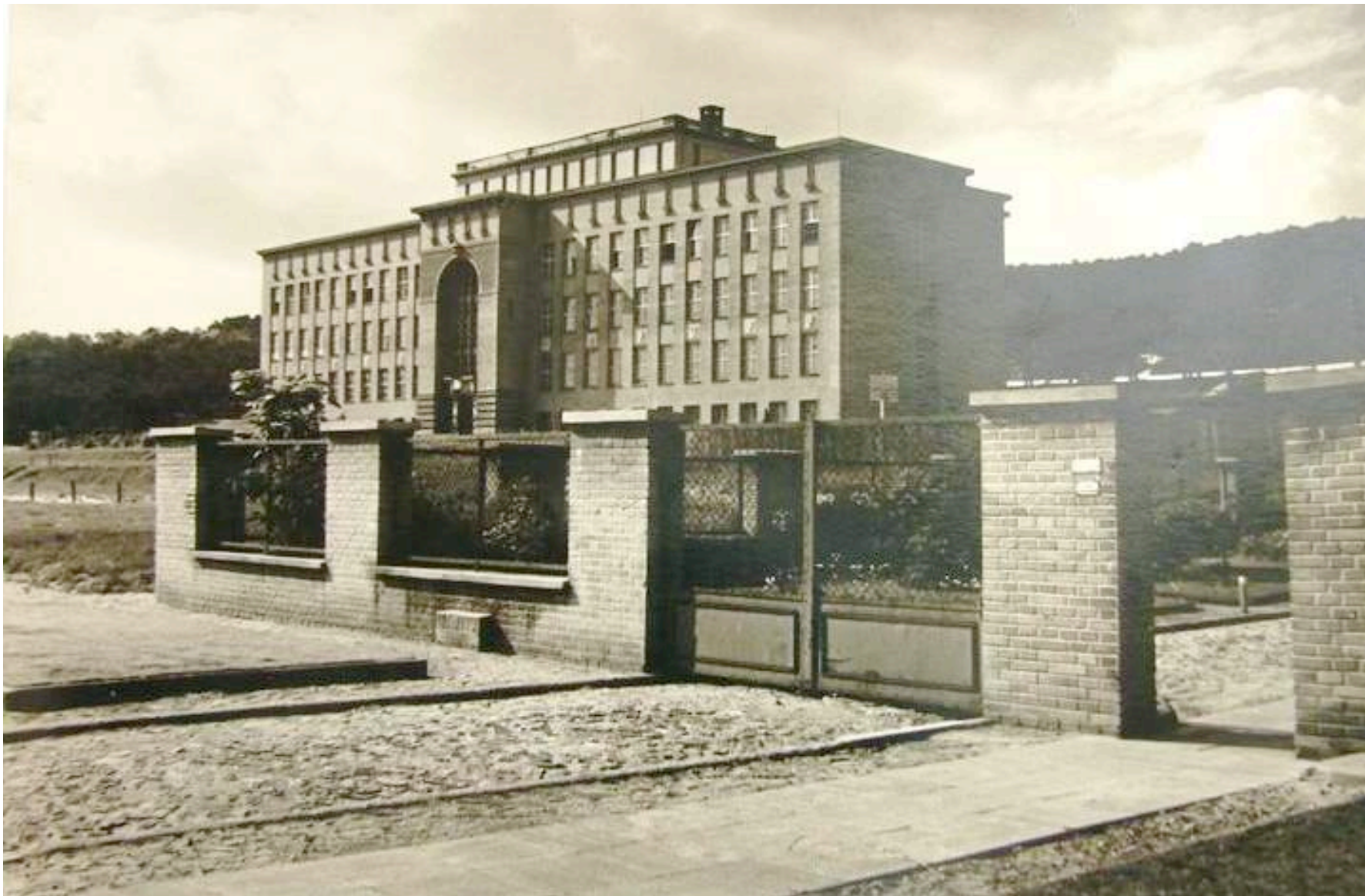
Gdynia, w maju 1929 r.

14. Budowa Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni, widok z kierunku zachodniego, 1928 r.

15. Budynek Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni (nazwa Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni, od 1931 r.), widok z kierunku zachodniego, na pierwszym planie fragment ogrodzenia od strony budynku Szkoły Morskiej, l. 30. XX w., fot. Henryk Poddębski.

16. Fasada budynku Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej, widok z kierunku północnego, l. 30. XX w., dokumentacja fotograficzna w zbiorach Muzeum Miasta Gdyni, sygn. MMG-HM-II-134.

17. Fasada budynku Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej, widok od strony północno-wschodniej, I. 30. XX w., fot. Leonard Durczykiewicz, dokumentacja fotograficzna w zbiorach Muzeum Miasta Gdyni, sygn. R- I-216-1.

18. Fasada budynku szkoły Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, widok od strony północno-wschodniej, l. 30. XX w., dokumentacja fotograficzna w zbiorach Muzeum Miasta Gdyni, sygn. MMG-HM-II-527-120.

19. Gmach Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, widok od strony północnej, na podstawie kart pocztowych, z l. 30. XX w.; (a.) podpisana „Gdynia. Szkoła morską”, 1932 r., (b.) brak podpisu.

a.

b.

20. Pasy dekoracji plastycznych fasady budynku Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, w postaci naprzemiennie umieszczonych: tynkowanych pól z wypukłą tarczą herbową i pól układanych heksagonalnie w jodełkę cegieł licowych; (a.) pas na lewo od wejścia, (b.) pas na prawo od wejścia; stan z l. 30. XX w., dokumentacja fotograficzna w zbiorach Muzeum Miasta Gdyni, sygn. MMG-HM-II-527-120.

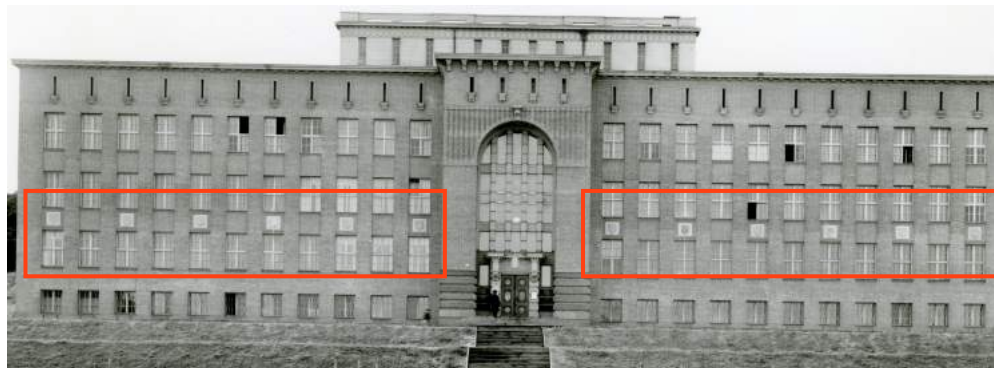
a.

b.

a.

b.

21. Pas dekoracji plastycznej fasady budynku Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, w postaci naprzemiennie umieszczonych: tynkowanych pól z wypukłą tarczą herbową i pól układanych heksagonalnie w jodełkę cegieł licowych; widok różnych opracowań plastycznych tarcz; stan z I. 30. XX w., dokumentacja fotograficzna w zbiorach Muzeum Miasta Gdyni, sygn. MMG-HM-II-134 fragment w powiększeniu).

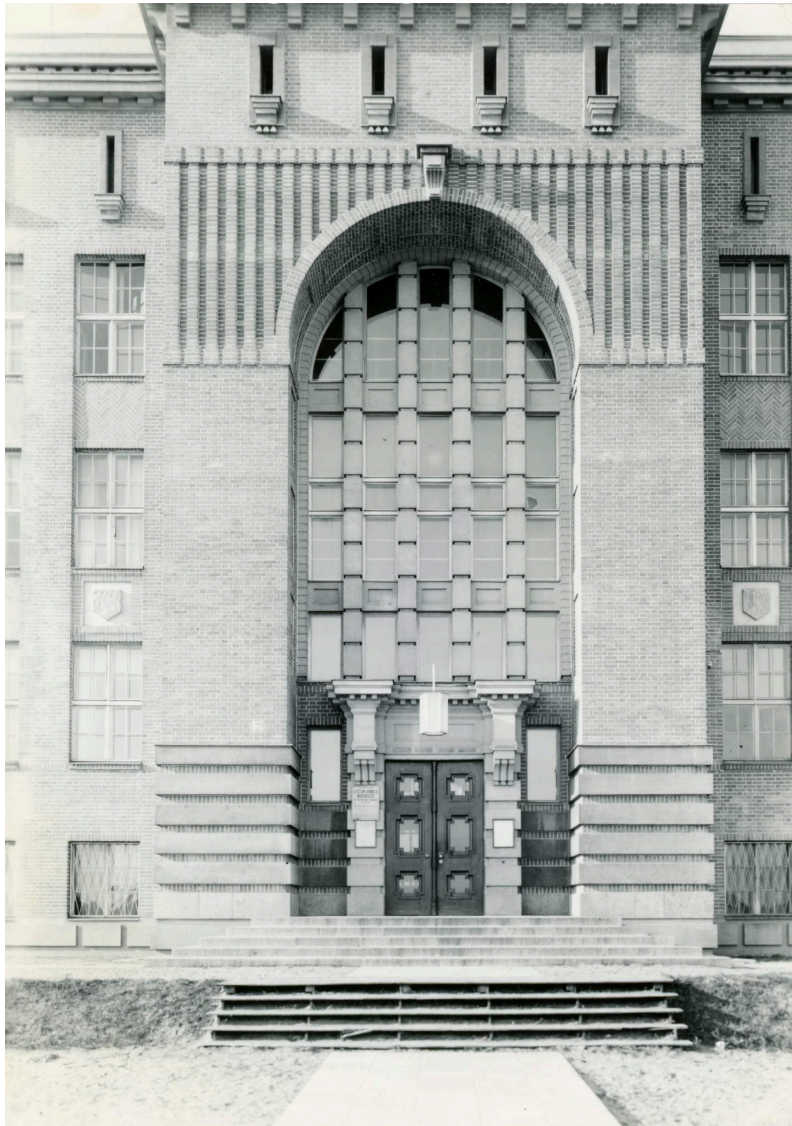
22. Opracowanie plastyczne detalu w postaci tarcz herbowych w pasie dekoracji fasady budynku Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni; stan z I. 30. XX w., dokumentacja fotograficzna w zbiorach Muzeum Miasta Gdyni, sygn. MMG-HM-II-134, MMG-HM-II-527-120 (fragmenty w powiększeniu).

23. Ryzalit wejściowy szkoły Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, dokumentacja fotograficzna w zbiorach Muzeum Miasta Gdyni: (a.) widok w I. 30. XX w. fot. Henryk Poddębski, sygn. MMG-HM-II-114; (b.) widok w I. 60-70 XX w., sygn. MMG-HM-II-141.

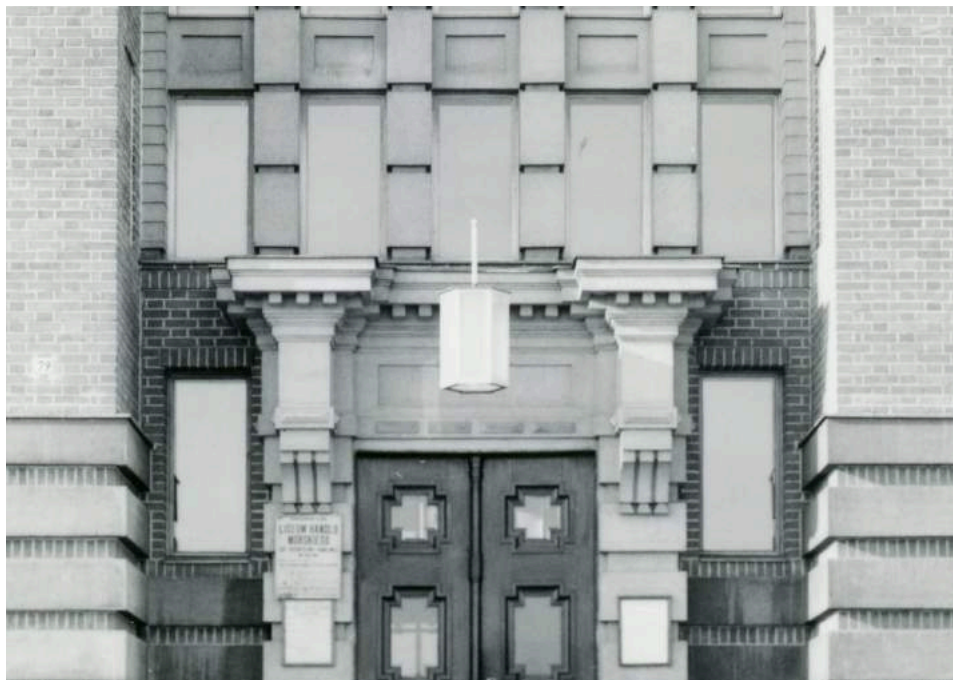
a.

b.

24. Latarnia ponad wejściem frontowym do budynku szkoły Instytutu Handlu Morskiego w Gdyni, na podstawie stanu z l. 30. XX w., na podstawie dokumentacji fotograficznej ze zbiorów Muzeum Miasta Gdyni.

25. Fasada budynku Zespołu Szkół Mechanicznych w Gdyni, Tadeusza Wendy w Gdyni, l. 60-70. XX w., widok zza ogrodzenia, od strony ul. Morskiej (ówczesnie ul. Czerwonych Kosynierów), dokumentacja fotograficzna w zbiorach Muzeum Miasta Gdyni, sygn. MMG-HM-II-2133-161.

26. Wejście główne do budynku Zespołu Szkół Mechanicznych im. Tadeusza Wendy w Gdyni, l. 60-70. XX w., widok w trakcie oficjalnej uroczystości; dokumentacja fotograficzna w zbiorach Muzeum Miasta Gdyni, sygn. MMG-HM-II-644-27, MMG-HM-II-644-26.

27. Portal wejściowy budynku Zespołu Szkół Mechanicznych, fotografie dokumentujące wcześniejszą ingerencję w wygląd portalu; (a.) przemalowanie w kolorze niebieskim stalowym, czas wykonania nieznany, (b., c.) przemalowanie w kolorze żółtym jasnym, czas wykonania nieznany, (d.) po oczyszczeniu z wtórnych powłok malarskich i inne (Program prac konserwatorskich, I. Huk-Malinowska, 1998 r.), stan na 2012 r.

